

Passie en Prestanten

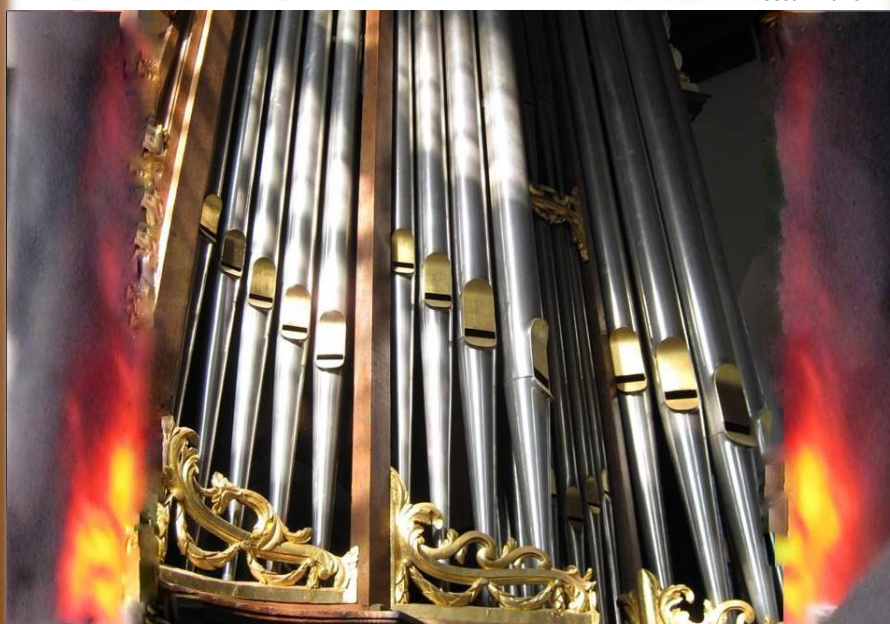
Roman

Augusta Holmès par Henri Regnault, vers 1870

César Franck

Sian R.S. Burke

Passie en Prestanten

De muziek in dit boek

(opnamen die te vinden zijn op YouTube)

1. Johann Sebastian Bach (1685-1750) – Concerto in G, BWV 592
Kimberly Marshall- Flentroporgel St.Columba's Episcopal Church, WashingtonDC
<https://youtu.be/hOItHJ6l4SQ>

  2. César Franck (1822-1890) – Pianokwintet in f
The Schubert Ensemble (of London)
<https://youtu.be/jvbtF2IDwNO>

  3. César Franck (1822-1890) – *Choral III*, in a mineur
    - * Daria Burlak - Walcker/Rensch-Orgel, Heilig Geist Kirche, Menden (Sauerland)
<https://youtu.be/dOKzSArAPzw>
    - * Lidia Ksiazkiewicz - Steinmeyer-orgel Mariakerk/Koepelkerk te Bussum
<https://youtu.be/CHNC73fPakI>
    - * Marie-Agnès Grall-Menet - orgel Salle Philharmonique Liège (Luik)
<https://youtu.be/kAIR03ld2-g>

  4. Augusta Holmès (1847-1903) – *Irlande* (Symfonisch gedicht)
Staatsphilharmonie Rheinland-Pfalz o.l.v. Samuel Friedmann
<https://youtu.be/871eJp3lhUs>

  5. Augusta Holmès (1847-1903) – *Trois anges sont venus ce soir (Noël)*
Claudine Ledoux (mezzo-sopraan) en Olga Gross (harp)
<https://youtu.be/tAWfZZLRh88>

  6. César Franck (1822-1890) – Offertoire uit *Sept Pièces en Ut majeur et ut mineur* (= C groot en c klein) uit *L'Organiste*
Franck Besingrand op het Puget-orgel van Saint-Amans de Rodez
https://youtu.be/GEtqtkvC_o4
- César Franck (1822-1890) – 3 delen uit de *Sept Pièces* in C en c: Maestoso, Poco allegretto, Andantino
Ann-Helena Schlüter - Johannes Strebel Orgel 1907
(Nürnberg), ev. Jakobskirche Uehlfeld an der Aisch, Gallus-Kapelle
Mittelfranken, Bayern, Süddeutschland
<https://youtu.be/fi4KqrVVKwc>

- 7. César Franck (1822-1890), *Prelude, Fugue et Variation* op. 18 (orgel)**
* Petra Veenswijk - Maarschalkerweerd-orgel Maria van Jessekerk, Delft
<https://youtu.be/IPFNd4d6C6s>
* Olivier Penin - Cavaillé-Coll-orgel van de Sainte-Clotilde te Parijs (het orgel van César Franck)
<https://youtu.be/k12GPSniuJA>

- 8. Olivier Messiaen (1908-1992) – *La Nativité du Seigneur***
* Marie-Claire Alain - orgel
<https://www.youtube.com/playlist?list=PLLDsg5YFTMbdjbGCQFz21jBJiMcDNAJYy>

- 9. Johann Sebastian Bach (1685-1750) – *Preludium en Fuga in D, BWV 532***
* Monica Czausz - orgel Christ the King Lutheran Church te Houston, Texas
<https://youtu.be/5YC4oV-lamk>
* Diane Bish - Rufatti orgel Coral Ridge Presbyterian Church, Ft Lauderdale, FL
<https://youtu.be/EcZGigFMOKA>

- 10. Richard Harris – *MacArthur Park* (1968)**
<https://youtu.be/tRwYQgk05DY>

Reichner-orgel (1780) Abdijkerk Loosduinen

- 11. Camille Deruelle – Mel Bonis: *Toccata***
<https://youtu.be/PehgiWPGnFo>
12. Francesca Ajossa - Hugo Distler: *Partita over 'Nun komm der Heiden Heiland', op.8 nr. 1 (Abdijkerk)*
<https://youtu.be/G8dXZBCSFU0>

- 13. Alle orgelwerken van César Franck (1822-1890) op het Cavaillé-Coll-orgel van de Sainte-Clotilde te Parijs (het orgel van César Franck) door titulair organist Olivier Penin; jubileumproject 2022**
<https://franck.orgue-clotilde-paris.info/videos.htm>

- 14. Composities van Augusta Holmès (1847-1903) op YouTube**
https://www.youtube.com/results?search_query=augusta+holmes

Colofon:

Vormgeving, opmaak en print: Karin Brusse

Omslagontwerp: Karin Brusse

Eerste uitgave (als e-book), maart 2022

Copyright © 2022 K.W. Brusse

Niets uit deze uitgave mag worden verveelvoudigd, opgeslagen in een geautomatiseerd gegevensbestand of openbaar gemaakt, in enige vorm of op enige wijze, hetzij elektronisch, mechanisch, door fotokopieën, opnamen of op enige andere manier, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de uitgever.

praestansmusic@gmail.com

Sian R.S. Burke

***Passie en
Prestanten***

Roman

PRAESTANS MUSIC – DEN HAAG 2022

"[...] iedere gedachte aan een 'l'art pour l'art'-principe, aan 'absolute muziek', wordt hier weggevaagd door een storm van hartstocht, van menselijke bewogenheid. Hier horen we hoe onder de stille oppervlakte van Francks uiterlijk onopvallende verschijning in het leven, een mensenziel zich ontlaaft in vlammen van begeerte en nobele drift, welke volkomen in evenwicht worden gehouden door een perfecte vorm."

Uit Marius Monnikendam: *César Franck* (1966), p. 136,
over Francks *Quintette* voor 2 violen, altviool, cello en piano (1880), 'het'
Pianokwintet in f

*« César Franck est vivant dans son âme immortelle ;
César Franck est vivant dans l'amour de nos cœurs ;
César Franck est vivant au pays des vainqueurs
Que la gloire a sacrés et qui règnent par elle.*

*« Allez, vous qui l'aimez, et proclamez son nom,
La douceur de sa mort, la beauté de sa vie ;
Allez montrer son œuvre à la foule ravie,
Et si l'on vous disait: Il n'est plus! criez: Non!*

Fragment uit het gedicht *À César Franck* van Augusta Holmès, door haar geschreven
naar aanleiding van diens overlijden (1890)

(Uit Gérard Gefen: *Augusta Holmès l'outrancière* (1987), p. 205)

Dank aan al diegenen die de auteur hebben bijgestaan met orgelkundige, musicologische, psychologische, stylistische en/of andere adviezen!

Om privacyredenen worden hun namen hier niet genoemd, maar zij weten zelf wel wie hier bedoeld worden.

Zonder hen, en zonder hun voortdurende aanmoediging zou dit boek waarschijnlijk niet tot stand zijn gekomen.

Dit verhaal, uitgezonderd de daarin weergegeven historische feiten betreffende César Franck en Augusta Holmès, is **fictie**.

Iedere gelijkenis met bestaande personen of situaties berust op toeval.

Het dorp Westgeest bestaat niet, en een derde Reichner-orgel uit 1790 is er nooit geweest.

Ook het Hendrik Andriessen Conservatorium en enkele genoemde straten in de Haagse wijken Belgisch Park en Bohemen bestaan niet.

Maar het Reichner-orgel uit 1780 in Loosduinen bestaat wèl. Dankzij *Orgelmakerij Steendam* in Roodeschool klinkt het net zo mooi en lieflijk als in dit boek beschreven staat.

DEEL I

Hoofdstuk 1

Daar rolde het gummetje, waarmee Celeste zojuist de vingerzetting had uitgegumd, van de lessenaar af, stuitte over de klavieren, en verdween in de diepte. Ze kon het nog net tussen de pedaaltoetsen uitvissen. Ai! Daniël zou het niet geapprecieerd hebben dat welk voorwerpje dan ook, en zeker niet zijn gummetje, in het pedaalklavier van zijn orgel terecht was gekomen. En ze moest eigenlijk ook beter uitkijken dat het vlaksel niet op en tussen de toetsen van de klavieren terecht kwam. Eigenlijk moest ze de bladmuziek van de lessenaar halen, op haar schoot of op de orgelbank leggen, en daar datgene uitgummen wat ze wilde wijzigen. Maar ja. Zou Daniël dat zelf ook wel iedere keer doen, vroeg ze zich af. Celeste betwijfelde het, haar docent kennende. Meestal was hij daar te gehaast voor, of zat met zijn gedachten bij de muziek en niet bij zijn gummetje of potlood – hij vergat ook altijd waar hij die had neergelegd, zodat hij ernaar moest zoeken.

Toch zorgde Daniël ondanks zijn verstrooidheid goed voor het orgel, waarvan hij de trotse hoofdorganist was, of 'titularis', zoals dat in orgeljargon heette. Trots, ja, dat mocht hij wel zijn op dit prachtige historische orgel, het pronkstuk van de Dorpskerk van Westgeest, waar Celeste nu zat te studeren. Gebouwd in 1790 door Joachim Reichner, wiens derde, laatste en meest uitgebreide opus het was, het enige met een zwelwerk, drie manualen en vrij pedaal. Zijn andere twee orgels kende Celeste niet uit eigen ervaring, hoewel ze als orgelstudente aan het Hendrik Andriessen Conservatorium eigenlijk eens wat vaker op verschillende orgels zou moeten spelen. Maar ze was zo gehecht aan dit orgel waarop ze les had, en nog wel van de beroemde Daniël Pauw, organist, pianist, componist en conservatoriumdocent, dat ze het liefst op de orgelbank van de Dorpskerk zat, en maar weinig moeite deed om ook eens elders te luisteren of te spelen. Haar afstudeerexamen was pas volgend jaar juni, dus ze had nog wel even de tijd om elders wat speelervaring op te doen. En die twee Reichner-orgels in Loosduinen en Rijswijk zou ze heus nog wel gaan bezoeken. Maar nu eerst de stukken voor haar examenconcert in de grondverf zetten. En een daarvan was dit Concerto in G, BWV 592 van Johann Sebastian Bach.

Celeste noteerde de nieuwe vingerzetting in haar bladmuziek en speelde de desbetreffende maten opnieuw. Ja, dit was beter, en zo kon ze de loopjes vloeiender spelen. Ze hield van deze vrolijke muziek, en toen ze het stuk voor de eerste keer hoorde - niet eens gespeeld door Daniël maar door zijn adjunct in deze kerk, de tweede organist Herman van Woerden-, was het wat haar betrof liefde op het eerste gehoor geweest, en had ze naderhand aan Daniël

gevraagd of ze het mocht instuderen voor haar examen. Daniël vond het prima. Dus nu zat Celeste vlijtig loopjes te oefenen voor haar les van morgen.

Dat Concerto in G was trouwens niet eens van de grote Johann Sebastian zelf, had Daniël haar verteld. Het was eigenlijk geschreven als concert voor viool en strijkorkest door Bachs leerling, Johann Ernst, Prins van Sachsen-Weimar, maar Bach had het tot concert voor orgel solo bewerkt. En later ook nog eens tot concert voor klavecimbel. Celeste, die zelf ook wel eens wat componeerde - meestal Keltisch aandoende werkjes voor fluit en ensemble- vroeg zich af of Daniël ooit nog eens een orgelbewerking of zelfs een symfonie van een van haar stukjes zou maken. Maar het leek haar niet waarschijnlijk. Ze kon beter proberen zelf enige bekendheid op te bouwen als componist. Ooit.

Celeste speelde het hele Concerto nog eens door, Allegro, Grave en Presto. Na het slotloopje met al die tweeëndertigsten – gelukkig was het gewoon alleen maar een dalende toonladder in G – was ze moe, maar niet ontevreden. Hiermee kon ze Daniël morgen wel onder ogen komen.

Even uitblazen. Misschien lag het toch wel aan haar houding tijdens het spelen, dat ze zo moe was. Daniël had haar weliswaar geleerd om keurig rechtop te zitten en niet te veel met de muziek mee te bewegen, maar dat vond ze moeilijk. Zij gooide zich vol hartstocht in de muziek, of het nou Bach was of een van de negentiende eeuwse romantici. Muziek was voor haar een uiting van gevoelens, en daar kon je nu eenmaal niet bij stilzitten. Trouwens, Daniël had mooi praten, maar als ze video's van concerten van hem zag, bleek hij het zelf ook niet te doen. Niet aan het orgel en niet aan de piano. Als je het over Daniël had, dan had je het over passie. Passie met een grote P. Hij zou later in de muziekgeschiedenis beslist tot de Grote Romantici van de eenentwintigste eeuw gerekend worden, zowel als uitvoerend musicus als als componist. Daarom was ze ook zo blij dat ze van hém les had, en bij hém kon afstuderen op het conservatorium. Zij en Daniël hadden dezelfde muzikale opvattingen. En een betere leermeester dan hij kon ze zich niet wensen.

Ja, dat was wat, toen ze zich vier jaar geleden bij het conservatorium meldde voor de opleiding Orgel. Zo vanzelfsprekend was dat helemaal niet geweest, want ze studeerde eigenlijk Vliegtuigtechniek in Delft. En die studie zou ze waarschijnlijk afgemaakt hebben als ze Peter niet had ontmoet. Peter de Lier, met wie ze al snel een relatie had gekregen. Hij had conservatorium gedaan, Orgel in Rotterdam, en was de toenmalige tweede organist van de Dorpskerk van Westgeest. Maar zijn brood verdiende hij als internationaal vrachtwagenchauffeur, en zat dus altijd op de weg met een truck vol met anthuriums, komkommers of tomaten. Celeste had zich afgevraagd hoe hij dat

volhield: dag en nacht werken, en dan ook nog op zondag en tijdens bijzondere vieringen orgel spelen in de kerk, en daarvoor studeren. Nou, daar was ze na een tijdje wel achter: cocaïne. En speed. En Joost mag weten wat voor pillen allemaal nog meer. Een en ander weggespoeld met drank, heel veel drank. Kratten vol bier, flessen wodka, en talloze blikjes met energiedrankjes. Toen Celeste Peter leerde kennen, was hij al behoorlijk verslaafd aan drank en drugs, maar aanvankelijk wist hij het voor haar verborgen te houden. Tot –uiteraard – zijn werk en zijn orgelspel eronder begonnen te lijden, en hij eerst ontslagen werd bij het transportbedrijf, en daarna bij de kerk. Daarna ging het snel bergafwaarts met Peter, voorzover het eigenlijk nog verder bergafwaarts kón gaan. Handel in drugs – dat was in Rotterdam en in het Westland niet zo moeilijk – , en allerlei bezigheden waar Celeste maar liever geen weet van wilde hebben. Uiteindelijk liep natuurlijk ook hun relatie op de klippen, en Peter vertrok. Celeste had geen idee waarheen of wat er van hem geworden was. Ontroostbaar was ze geweest. Zeg maar: diep depressief. Van haar studie Vliegtuigtechniek kwam niets meer. Ze miste Peter, en wist niet meer waarmee ze haar leven nog zin kon geven.

In die toestand liep ze eens tijdens Monumentendag in Den Haag, waar ze naartoe was gegaan om wat afleiding te zoeken, de Lutherse Kerk binnen en hoorde daar iemand het orgel bespelen. Celeste ging op een stoeltje zitten luisteren. Ze herinnerde zich dat Peter haar destijds had verteld dat hij dit orgel wel eens bespeeld had, maar het eigenlijk geen mooi orgel vond, hoe beroemd het ook was. "Geef mij dat van Kampen of Rotterdam maar", had hij gezegd. Celeste had zich eigenlijk nooit in orgels verdiept, dus ze had geen idee wat Peter bedoelde. Wat was er dan mis met dit orgel? Celeste vond het best mooi en indrukwekkend klinken. En dat Peter dit orgel ooit bespeeld had, vond ze ergens een troostgevende gedachte. Waarom had ze toch niet wat meer belangstelling voor orgels getoond toen het nog goed was tussen Peter en haar? Misschien had ze hem kunnen motiveren om orgel te blijven spelen en te proberen nog wat van zijn leven te maken zonder drugs en drank. Ze had het gevoel dat ze gefaald had.

Maar misschien zou ze Peter ooit weer terugzien, en kon ze hem alsnog helpen om weer voet aan de grond te krijgen als organist, als ze zich grondig in orgels en in de orgelwereld verdiepte.

Na die Monumentendag was Celeste zich daadwerkelijk in orgels gaan verdiepen, was orgelconcerten gaan bezoeken, en had zelfs orgelles genomen. Ze speelde al piano, dus dat was een goede basis. Ze vond het zó leuk en het ging zó goed, dat langzamerhand het plan bij haar rijpte om er mee verder te gaan. Uiteindelijk meldde ze zich aan bij het Hendrik Andriessen Conservatorium in Den Haag. Zelden was ze zó nerveus geweest als voor het

toelatingsexamen daar. Maar toen was daar Daniël Pauw, de Hoofdvakdocent Orgel, bij wie ze moest voorspelen. Hij had gezien hoe zenuwachtig ze was, en hij had haar op haar gemak gesteld. Wát een vriendelijke, aimabele man! Dankzij hem overwon ze haar zenuwen, het voorspelen ging goed, en ze werd aangenomen. Pas later had ze begrepen hoe beroemd hij was; dat wist ze toen nog niet eens.

En nu studeerde ze al weer vier jaar aan het conservatorium, en hoopte volgend jaar haar bachelorexamen te doen. En daarna? Misschien een master? Celeste wist het nog niet.

Maar van Peter had ze nooit meer iets gehoord.

Celeste keek op de klok en zag dat het tegen zevenen liep. Tijd om te stoppen met studeren en naar huis te gaan. Ze was ook niet alleen moe, maar zelfs een beetje duizelig, en ze had honger. Tja, ze had beter iets kunnen eten voordat ze naar de kerk ging. Urenlang studeren op een lege maag was misschien niet zo'n goed idee, maar ja, dat deed ze wel vaker. Straks thuis maar eens behoorlijk koken en eten.

Ze rekte zich uit en streek haar rossig blonde haar uit haar ogen. Daarna sloot ze alle nog openstaande registers, zette ze de windmotor en de verlichting van het orgel uit, pakte haar bladmuziek en andere spullen bij elkaar, en daalde de orgeltrap af.

Via de deur die de eigenlijke kerk van het gemeentecentrum scheidde – denk om het afstapje Celeste! – kwam ze in de gang en rook onmiddellijk de verleidelijke geur van koffie. De deur van de keuken stond als altijd wagenwijd open, en daar was Kees koffie aan het zetten. Koster Kees Kester, bijgenaamd KKK, of, wat de kerkmusici ervan gemaakt hadden: K drie, wat niet zozeer een verwijzing was naar het gelijknamige meidenzanggroepje als wel naar een kerkmuziekopleiding die als KIII bekend stond.

Kees zag haar, en hief groetend de koffiekop op.

"Zo, Celeste Hayes! Uitgestudeerd? Het klonk weer mooi. Koffie? Heb je vast wel zin in."

"Ja, lekker!" Celeste betrad Kees' domein en ging aan de keukentafel zitten. Daar stond al een blad met vier schone koffiekopjes, een schaal met suikerklontjes, en een kannetje met koffiemelk. Ernaast stond een schaal met roomboterkoekjes. Celeste keek hongerig naar de koekjes. Kees zag het, en schoof haar glimlachend de schaal toe.

"Pak er maar gelijk twee. Anders stort je straks van de honger van je fiets voordat je thuis bent."

"Nou, zó erg is het nou ook weer niet. Maar ik lust wel wat."

Celeste nam dankbaar twee koekjes. Kees pakte een nieuw kopje uit de kast, deed er een lepeltje bij – eentje met de kerktoren van Westgeest, ooit vervaardigd ter gelegenheid van het achthonderdjarig bestaan van het kerkgebouw – , en schonk voor haar in. Celeste bediende zich rijkelijk van de suiker en melk.

"Ah! Hier was ik aan toe."

"Neem dan nog maar een koekje. Of twee."

"Ben je gek? En de liturgiecommissie dan? Zit ik hier al hun koekjes op te eten en worden zij chagrijnig van de honger. Dan laat Gerard ons zondag allemaal Veertigdagentijdliederen zingen, en het is pas september."

"De tafel van samen, de tafel is gedekt.

Wij mogen komen eten, en niemand wordt vergeten", zette Kees in.

"Kees! Dat is een Avondmaalslied! Waar is je liturgisch besef?"

Kees grijnsde. Intussen pakte hij een trommel met koekjes uit de kast en schudde flink wat van de inhoud op de schaal.

"Zo! Dat wordt Psalm 136 vers 12"

Celeste keek hem vragend aan.

*"Loof de Heer, die al wat leeft
dagelijks zijn spijze geeft,
die ons laaft en die ons voedt.*

Eeuwig is Hij trouw en goed", zong Kees.

"Met jouw kennis van de Psalmen is in ieder geval niets mis", constateerde Celeste.

"Ik ben toch ook al bijna vijftien jaar koster hier. Ik heb er al heel wat voorbij horen komen. En daarvóór was ik bakker, dus van koekjes weet ik ook alles. Hier, neem er nog eentje, dat is goed voor je. Je ziet er veel te mager en bleekjes uit. Zorg je wel goed voor jezelf? Of ligt het in je bedoeling je dood te werken? Nog steeds aan het rouwen om die ex van je?"

Celeste zei niets, maar stopte nog wel een koekje in haar mond.

"Meisje, neem nou eens een goede raad aan van een oude man." (Celeste trok haar wenkbrauwen verbaasd op, want Kees was pas halverwege de vijftig) "Het leven gaat door, en een jonge meid als jij moet niet eeuwig blijven treuren om een verbroken relatie. Hoe oud ben je? Zesentwintig toch pas? Dat je orgel bent gaan studeren is prachtig, maar je moet ook een beetje plezier maken en goed eten. Toen Vonnie er plotseling niet meer was, wist ik aanvankelijk ook

niet meer waar ik blijven moest van ellende, en je weet dat ik het toen in de drank zocht, en dat de bakkerij daardoor over de kop is gegaan. Als Gerard niet had gezorgd dat ik hier als koster aan de slag kon, weet ik niet wat er van me geworden zou zijn. Ik wil maar zeggen: jezelf in de vernieling helpen uit verdriet, is nooit een goed idee. Bovendien leeft jouw Peter vast allang ergens met een andere vrouw, terwijl Vonnie..."

"Vonnie zingt in de hemel mee met de engelenkoren, onder leiding van Bach."

"Lied 737 vers 18", vulde Kees haar met een glimlach aan.

Op dat moment kwam Niels Vonk binnen, de dirigent van het kerkkoor. Zijn forse gestalte vulde de hele keukendeur. Hij was een sportief uitziende midveertiger, maar zijn zorgvuldig geblondeerde haar kon niet verhelen dat hij toch wel wat kunstgrepen nodig had om er op het concertpodium goed uit te zien.

"Goeienavond samen!" bulderde hij. "En nu al aan de koffie, zie ik. Doe mij ook maar een bakkie, Kees, anders val ik straks halverwege in slaap. Ik ben hondsmoe."

"Heb je zo hard gewerkt?", informeerde Kees, terwijl hij een kopje pakte en voor Niels inschonk. Die plofte neer op een stoel. Zijn zonnebankgebruinde gezicht zag nu inderdaad wat grauw van vermoeidheid

"Dat zou ik denken. Partijen kerstrepertoire betekend voor drie koren, pianolessen gegeven aan vier leerlingen die natuurlijk niet of nauwelijks geoefend hadden, en daarna zelf gestudeerd op het meest ellendige orgel van Delft, met een hoofdwerkklavier dat zo zwaar loopt, dat het voor een normaal mens bijna niet te doen is om daarop te spelen. Ik heb mijn portie wel weer gehad voor vandaag, maar ja, er moet weer vergaderd worden. Hopelijk is Gerard niet al te lang van stof vanavond."

Gulzig nam hij een slok van de koffie die Kees voor hem had ingeschonken. "Ah, heerlijk, Kees. De beste koffie van Westgeest en omstreken. Wat zouden we zonder jou moeten beginnen?"

Kees glimlachte en schoof Niels de schaal met koekjes toe. "Hier, neem maar alvast. Dan heb je straks voldoende energie om het vol te houden."

"Dat zal ik nodig hebben", zuchtte Niels. "Gerard en Daniël gaan natuurlijk weer eindeloos met elkaar in discussie over allerlei voor-, tussen- en naspelen, en ik mag blij zijn als ik er heel af en toe nog eens tussen mag komen om wat aandacht te vragen voor mijn koor. Daniël denkt dat alles om het orgel draait, maar zo is het natuurlijk niet. Ik wil nu ook eens een paar liederen a capella laten zingen, en reken maar, dat ik dat gedaan ga krijgen vanavond."

"Onze cantor op oorlogspad", grinnikte Kees.

"En jij, Ierse schone", richtte Niels het woord tot Celeste. "Kom jij ook meevergaderen om de vrouwelijke visie op de kerkmuziek tot uitdrukking te brengen? Of gaan we dan alleen nog maar Keltische muziek zingen, Ionaliedjes en zo?"

"Ik moet je teleurstellen, Niels. Ik ga zo naar huis."

"Dat is dan vooral jammer voor Daniël. Die zou het wel gezellig vinden, zijn favoriete studente bij de liturgiecommissievergadering. Hij zou misschien totaal vergeten wat hij over al die orgelstukjes had willen zeggen, en alleen maar naar jón zitten kijken."

"Niels!", riepen Celeste en Kees tegelijkertijd uit.

"Nou, ik denk dat onze César Franck-adept zelf ook niet ongevoelig is voor Iers vrouwelijk schoon. Je kent toch die geschiedenis van César Franck en Augusta Holmès? Nee? Augusta Holmès was een leerlinge van César Franck, half Iers, en César Franck was smoorverliefd op haar. Daar hebben we onder meer zijn pianokwintet aan te danken, zo'n beetje het meest gepassioneerde stuk uit de Franse muziekgeschiedenis. En hij heeft ook een van zijn Chorals voor orgel aan haar opgedragen; het derde volgens mij."

"O?", zei Celeste. "Maar Daniël is getrouwd hoor. En die kijkt alleen maar naar mijn handen of mijn voeten als ik aan het spelen ben. En een César Franck-adept? Dat lijkt me toch een beetje overdreven. Hij houdt ook van andere muziek. Bovendien ben ik geen Ierse schone. Mijn vader was wel Iers, maar ik ben opgegroeid op de Veluwe. En 'schoon', nou, dank voor het compliment, maar daar kan ik het toch niet mee eens zijn."

"César Franck was ook getrouwd", grijnsde Niels. "En niet al te gelukkig, gaat het verhaal. En Daniël..."

Hij werd onderbroken doordat Herman van Woerden de keuken binnentrad.

"Goedenavond", zei de tweede organist.

"Dag Herman", wendde Niels zich tot de nieuw binnengekomene. "Je komt precies op tijd om jouw gewaardeerde bijdrage aan de discussie te leveren. Onze Ierse schone vindt zichzelf niet schoon. Wat vind jij?"

"Niels, alsjeblíeft!", smeekte Celeste.

Herman glimlachte vriendelijk, maar gaf geen antwoord en keek serieus als altijd.

"Koffie, Herman?", riep Kees snel. "Je hebt nog net tijd voor één kopje voordat jullie gaan vergaderen."

"Dat sla ik niet af." Met enige moeite vouwde Herman zijn lange gestalte op een van de keukenstoeltjes. Hij was een jongensachtig uitziende man van zevenendertig, met blonde krullen en grijze ogen.

"En neem een lekker roomboterkoekje", hernam Kees. "Jij bent zo mager, dus neem er maar gelijk twee. Het wordt tijd dat je eens wat vet op je botten krijgt, jongen."

"Zoek een vrouw die goed kan koken", riep Niels. "Dan word je vanzelf een stuk dikker. Is onze Ierse schone niks voor jou? Die verwent je vast met Irish stew, Irish coffee met veel slagroom, Ierse whiskey, Guinness bier..."

"Ik denk dat ik maar eens naar huis ga", zei Celeste. "Bedankt voor de koffie, Kees."

"Laat je niet weggagen, Celeste. Ik schenk nog een kop koffie voor je in, en hier: ook nog een koekje erbij. Of nee, ik leg er twee bij. En let niet op Niels, laat die maar kletsen."

Er zat voor Celeste niets anders op dan Kees' genereuze aanbod te accepteren en te blijven zitten. Bovendien kon ze die koffie en die koekjes wel gebruiken, want ze voelde zich nog steeds een beetje duizelig en flauw.

Terwijl Herman zwijgend zijn koffie dronk, en Niels nog een koekje van de schaal pikte, kwam dominee Gerard van 's-Gravenzande de keuken binnen.

"Daar hebben we onze herder en leraar", verwelkomde Kees hem. "Koffie, Gerard? En een heerlijk roomboterkoekje erbij?"

"Zometeen in de consistoriekamer, Kees. We krijgen daar toch wel koffie vóór de vergadering? Of zitten jullie hier nu alles al op te drinken? Ik ga vast. Wie volgt mij? Breng jij ons koffie, Kees?"

Herman dronk snel zijn koffie uit, en volgde de predikant. Niels pakte de schaal met koekjes. "Die neem ik wel mee. Tot ziens op de koorrepetitie, Celeste, en een mooie avond verder." En weg was hij.

Kees zette de gebruikte kopjes in de gootsteen, en zette er schone voor in de plaats op het dienblad.

"Ziezo, rust. Geniet van je koffie, Celeste. En voel je niet schuldig om wat Gerard zei, want er is meer dan genoeg koffie. Er staat nóg een kan vol."

Terwijl hij de melk en suiker aanvulde en alle koffietoebehoren op het blad schikte, waar hij nog een tweede schaal met koekjes aan toevoegde, kwam in grote haast Daniël Pauw binnenrennen.

"Goedenavond Kees. Dag Celeste. Zijn ze al begonnen met vergaderen? Ik ben laat, geloof ik. We waren thuis laat met eten. De tweeling kwam nogal laat terug van paardrijles, en eer die meiden zich dan omgekleed hebben... En

Mees was nogal hongerig, dus die zal morgen wel weer ziek zijn. In ieder geval was Jen ook laat met koken daardoor."

"Ze zijn nog maar net naar de consistoriekamer, Daniël, en daar wachten ze op de koffie, die ik nu ga brengen. Relax man, je bent ruim op tijd."

Daniël depte zijn bezwete voorhoofd met een papieren zakdoekje, en haalde een hand door zijn golvende bruine haar, dat aan de slapen al flink grijs was. Ook zijn opvallende bakkebaarden waren grijs.

"Zo, lekker gestudeerd vanmiddag, Celeste? Ging het een beetje met Bach?"

"Ja, het is pittig, maar wel leuk. Ik ben goed opgeschoten."

"Mooi. Ik ben benieuwd naar het resultaat morgen. En dan gaan we daarna ook aan het 'Troisième Choral' van César Franck beginnen. Heb je het boek te pakken kunnen krijgen?"

"Ja, is gelukt."

"Prachtig. Ik moet nu naar de liturgievergadering, maar ik hoop je morgen weer te zien bij het orgel. Tot dan, Celeste."

"Tot morgen, Daniël."

Vriendelijk glimlachend liet hij zijn donkerbruine ogen even op haar rusten. Toen draaide hij zich om en liep de keuken uit, richting vergadering. Kees knikte Celeste toe en volgde Daniël met het blad met koffie en toebehoren.

Celeste dronk haar koffie op, en zette het kopje bij de rest in de gootsteen. Afwassen hoefde niet. Later op de avond zou alles in de vaatwasmachine gaan.

Toen ze in de garderobe haar jas aantrok, moest ze onwillekeurig toch weer even aan de opmerkingen van Niels denken. Wat kon die man toch kletsen. Daniël was gewoon haar docent, meer niet, en voor zover ze wist, was hij gelukkig getrouwd met Jennifer. En als vader van vijf kinderen had hij wel wat anders aan zijn hoofd dan te kijken naar welk vrouwelijk schoon dan ook, lers of níet. Bovendien was hij al bijna vijftig. Die opmerkingen van Niels richting Herman waren trouwens ook flauw, temeer omdat Herman nooit wist hoe hij op zulke plagerijen moest reageren. Eigenlijk was Herman nogal een stijve hark, maar verder een beste kerel. Ze gunde hem van harte een keukenprinses die hem zou bijvoeden, maar ze zag het nog niet zo gauw gebeuren. Dan had Daniël toch meer charme, al moest ze stiekem wel een beetje lachen om zijn ouderwetse weelderige bakkebaarden. Maar hij had best mooie ogen, dát was haar daarnet toch niet ontgaan. Had hij trouwens eigenlijk niet net iets langer dan normaal naar haar gekeken daarnet?

Ach Celeste, waar denk je aan? Kom op, naar huis en eten!

Ze deed de buitendeur open en liep door de late septemberzon naar haar fiets.

Hoofdstuk 2

"Speel dat nu eens non-legato."

Het klonk als een vriendelijke suggestie, maar Celeste begreep de correctie van haar docent. "O ja", zei ze snel.

"Het is Bach, geen César Franck", voegde Daniël er vriendelijk aan toe. Vanuit de gemakkelijke stoel die hij naast de orgelbank getrokken had, volgde hij nauwlettend Celeste's verrichtingen terwijl ze het Concerto in G speelde.

"Maar verder klinkt het niet gek hoor. Je hebt er hard aan gewerkt, merk ik. Speel het Allegro nog maar eens."

"Helemaal?"

"Alsjeblieft."

Celeste, als altijd vertederd door Daniëls beminnelijkheid, begon weer bij het begin van het Concerto en lette nu wat beter op haar voordracht. Toch moest Daniël af en toe ingrijpen en haar een paar maten laten herhalen. Nu eens struikelde ze toch over een van de loopjes, dan weer haperde ze even bij de tussendominanten in de solopassage op het rugwerk.

"Laat je niet verrassen door die harmonische overgangen. Speel het nu eerst maar gerust wat langzamer. Je virtuositeit mag je te zijner tijd op je examenconcert etaleren", was Daniëls geruststellende commentaar. "En probeer nog wat adem over te houden voor het Presto straks."

Celeste deed braaf wat hij zei. Gisteren, tijdens het studeren hier in de kerk, had ze het stuk zo snel mogelijk proberen te spelen. En wat was ze moe en duizelig geweest na afloop! Dankzij Kees' – uiteraard door hem zelf gebakken – roomboterkoekjes had ze gelukkig zonder problemen haar huis bereikt, waar ze kon uitrusten en eten. Na een goede nachtrust en een behoorlijk ontbijt voelde ze zich nu weer fit. Ze zou het Concerto best in het voorgeschreven tempo kunnen spelen, dacht ze, maar Daniël had natuurlijk gelijk dat ze eerst in een langzamer tempo de details in de vingers moest zien te krijgen.

Na het slotakkoord van het Allegro zat ze zich net af te vragen of ze nu door moest gaan met het Grave, toen Daniëls telefoon ging.

Daniël wilde de stoorzender al smoren, maar keek toen fronsend naar het scherm.

"Je mag hem wel opnemen hoor", zei Celeste. "Ik wacht wel."

"Dit is belangrijk", verontschuldigde Daniël zich. "Vind je het heel erg als ik hem even neem?"

"Ga je gang."

Daniël nam op, en hees zich al pratend uit zijn leunstoel, waarna hij de orgeltrap afdaalde en zich in de gang terugtrok, om Celeste de gelegenheid te geven verder te spelen.

Maar Celeste's gedachten waren afgedwaald. Ze had ineens aan Peter moeten denken, en zijn onafscheidelijke mobiel. "Een man en zijn telefoon." Hoe vaak had ze dat niet plagend tegen hem gezegd?

Ach Peter... Wat miste ze hem! En dan te bedenken dat zij nu op de orgelbank zat waar Peter ooit regelmatig te vinden was, toen hij hier nog tweede organist was. Zelf had ze van die periode niet eens veel meegemaakt, hoewel ze op kamers woonde in Westgeest toen ze Peter leerde kennen, en formeel ook lid was van deze kerkelijke gemeente. Maar ze ging destijds eigenlijk nooit naar de kerk. Ze had het toen nog te druk met haar studie Vliegtuigtechniek in Delft. Omdat ze in de regio als woningzoekende stond ingeschreven, kon ze tot haar vreugde ineens een driekamer nieuwbouwappartement in Westgeest huren. Al snel woonden zij en Peter daar min of meer samen, hoewel hij officieel nog zijn eigen woning had in het dorp.

Maar ja, toen begon na een tijdje steeds duidelijker te worden dat Peter verslaafd was, en niet weinig ook. Nadat de kerkeraad hem als organist de dienst had opgezegd, en dominee Gerard van 's-Gravenzande hem de toegang tot het orgel had laten ontzeggen, kon Peter alleen nog op zijn eigen huisorgel spelen. Maar ook dat duurde niet lang, want omdat hij zijn baan als chauffeur was kwijtgeraakt, en door verslaving en gebrek aan inkomsten diep in de schulden was geraakt, raakte hij vervolgens ook zijn huis kwijt, en moest hij zijn orgel en het merendeel van zijn inboedel verkopen. Met zijn overgebleven bezittingen trok hij definitief bij Celeste in. Tot die laatste allesverwoestende ruzie, waarna Peter zijn boeltje pakte en vertrok. Waarheen? Celeste kon alleen maar gissen, maar eigenlijk wilde ze het liever niet weten, gezien Peters dubieuze connecties in de drugswereld. En daar waren ook dames bij waar ze maar liever niet aan wilde denken.

Intussen had de kerk Herman van Woerden aangenomen als tweede organist, maar ook dat had Celeste niet meegekregen. Pas toen ze dankzij de orgellessen van Daniël, die als hoofdorganist eveneens van na Peters tijd was, weer bij de Dorpskerk betrokken raakte, leerde ze de mensen daar kennen, en ging ze zelf ook regelmatig naar de kerk. Het gaf haar veel rust en afleiding, en ze stond er eigenlijk niet eens zo bij stil dat Peter daar organist was geweest. Maar nu zat

ze op de orgelbank toch aan hem te denken, terwijl Daniël in de gang zijn telefoongesprek voerde.

Nee, ze was Peter nog steeds niet vergeten, ook al was het nu al meer dan vijf jaar geleden dat hij met de noorderzon vertrokken was en nooit meer iets van zich had laten horen. Nooit was ze op iemand zo gek geweest als op hem. Hij was ook eigenlijk wel gevaarlijk aantrekkelijk voor vrouwen, en ze wist dat er heel wat in stilte -of iets minder in stilte- verliefd op hem waren. Hij zag er dan ook clichématig knap uit, met zijn lange, maar wel gespierde lijf, zijn donkere haar en zijn mooie blauwe ogen. Zijn tatoeages had ze aanvankelijk iets minder gevonden – Celeste hield daar niet zo van – maar al gauw had ze gemerkt dat zijn stoere uiterlijk en zijn machogedrag een dekmantel waren waaronder hij zijn overgevoeligheid, minderwaardigheidscomplex, angsten en schuldgevoelens verborg. Peter, die in zijn vrije tijd op zijn motorfiets door het Westland scheurde, en die ten overstaan van iedereen met hardrock en heavy metal muziek dweept, zat eigenlijk gewoon het liefst thuis bij zijn parkieten, of bij Celeste en de ara die hij haar cadeau had gedaan, en hield vooral van Mahler, Reger en Schubert.

Wat was Celeste verbaasd geweest toen ze Peter pas had leren kennen, en hij haar vertelde dat hij een conservatoriumopleiding had en organist was! Nooit had ze dat achter deze biker en trucker gezocht. Zo zie je maar weer hoe misleidend iemands uiterlijk en gedrag kunnen zijn. Maar dat hij van vogels hield, wist ze natuurlijk, want ze had Peter ontmoet op een vogeltentoonstelling in Westgeest, waar ze was wezen kijken, en daar was ze met hem aan de praat geraakt bij de kleurrijke Rosella's waarvan hij de inzender en kweker bleek te zijn. Celeste was onder de indruk van de prachtige parkieten, en al heel snel ook van hun eigenaar. Peter op zijn beurt, was verrast geweest dat het frêle meisje dat zo dol was op vogels, Vliegtuigtechniek studeerde en niet dierenartsassistente was of iets dergelijks. Hoe dan ook, het klikte van beide kanten, en al snel waren ze onafscheidelijk.

Wel had Celeste even moeten slikken toen ze van Peter, die negen jaar ouder was dan zij, vernam dat hij getrouwd was geweest en twee kinderen had. Zijn huwelijk was op de klippen gelopen en zijn ex was met hun zoontjes naar de andere kant van het land verhuisd, alle afspraken over de omgangsregeling negerend. Peter had daar veel verdriet over, en, menigmaal huilde hij uit in de armen van Celeste. En ook bij het luisteren naar sommige gevoelige muziek kon hij het zomaar ineens te kwaad krijgen. Celeste had hem eens in tranen aan zijn huisorgel aangetroffen na het spelen van de 'Prélude, Fugue et Variation' van César Franck. Sindsdien kon ze dat stuk niet meer horen zonder aan Peter te denken. En nu was zij degene die het regelmatig te kwaad kreeg als ze die muziek hoorde.

Over César Franck gesproken: waar bleef Daniël eigenlijk?

Celeste spitte haar oren en hoorde in de verte Daniël praten in de gang. Maar het klonk nu alsof hij bezig was het gesprek te beëindigen. En even later hoorde ze inderdaad voetstappen, die dichterbij kwamen, en daarna het kraken van de orgeltrap. Een paar seconden later stond Daniël naast haar.

"Nou, sorry dat het zo lang geduurd heeft."

"Geeft niet. Het was toch belangrijk?"

"Ja. Maar je had best wat kunnen spelen in die tijd. Ik heb je niet gehoord."

"Ik wou je niet storen."

Daniël trok zijn wenkbrauwen op.

"O. Nou ja. Maar ik stel voor dat we Bach voor vandaag verder maar laten rusten en met César Franck beginnen. Het Troisième Choral. En dan ga ik het je eerst voorspelen."

Celeste begreep dat Daniël zich daarop verheugd had, want César Franck was Daniëls lievelingscomponist, en als hij ook maar even de kans kreeg om diens muziek te spelen, deed hij dat. Ze haalde Bachs Concerto van de lessenaar, zette er het boek met Francks Choral voor in de plaats, en schoof van de orgelbank af zodat Daniël kon gaan spelen.

Met een tevreden gezicht nam Daniël plaats en sloeg het boek open.

"Ga er rustig bij zitten in die stoel, Celeste. Hier moeten we even de tijd voor nemen. Je kunt dit stuk niet zomaar a prima vista op dit orgel spelen, want het is, zoals je weet, geschreven voor een symfonisch Cavaillé-Coll-orgel uit zijn eigen tijd, met heel andere registers en een heel andere klank dan dit Reichner-orgel uit 1790. Dus je moet heel zorgvuldig je registratie kiezen om het zo Frans mogelijk te laten klinken. Maar dat laat ik je allemaal wel zien als we het gaan instuderen. Nu wil ik je eerst laten horen hoe je het naar mijn idee zou moeten spelen."

Daniël dacht even na, en trok toen een aantal registers. Het was duidelijk dat hij het stuk niet voor het eerst op dit orgel speelde. Toen keerde hij zich weer naar Celeste.

"Volgens de eerste druk van dit werk heeft César Franck dit Choral opgedragen aan Augusta Holmès, een leerlinge van hem. Ken je de geschiedenis van César Franck en Augusta Holmès?"

"Ja, toevallig had Niels het daar gisteren over. Hij was verliefd op haar, geloof ik, hè?"

Daniël grijnsde. "Een van Niels z'n favoriete verhalen. Hij heeft je vast ook verteld over het pianokwintet dat Franck voor haar geschreven heeft, een van

de meest gepassioneerde werken ooit. Marius Monnikendam, die een biografie over César Franck heeft geschreven, hoorde er 'vlammen van begeerte en nobele drift' in. Iedereen, inclusief Francks vrouw, wist bij de eerste uitvoering direkt wat Franck voor Augusta voelde. En Saint-Saëns, die de pianopartij speelde, a prima vista nota bene, want hij had de partituur nog niet gezien, was woest. Hij was namelijk óók verliefd op Augusta, maar was ooit door haar afgewezen. Kortom: een heerlijke rel. Wat zou de muziekgeschiedenis zijn zonder liefde en passie?"

Even zochten zijn twinkkelende donkerbruine ogen die van Celeste. Celeste dacht aan wat Niels de vorige dag nog méér had gezegd, en voelde haars ondanks het bloed naar haar wangen stijgen. Hopelijk was het niet te zien. Ze wilde dat ze niet over Niels begonnen was.

"En nu ga ik dit Choral voor je spelen. Met passie, want César Franck was Augusta toen hij het in 1890 schreef nog verre van vergeten, en zij hem ook niet. Dus je moet het met passie spelen. Jij straks ook."

Daniël wendde zich weer naar de bladmuziek op de lessenaar, concentreerde zich, en stortte zich toen in de muziek.

De passie waarmee hij direkt al de eerste loopjes, die zo aan Bachs Preludium in a doen denken, speelde, overrompelde Celeste, hoewel ze het stuk natuurlijk al in verschillende uitvoeringen vaker gehoord had. Met ingehouden adem zat ze te luisteren, en bij de eerste inzet van de prachtige koraalmelodie kwamen alle onverwerkte emoties met betrekking tot Peter weer bij haar naar boven. De tranen sprongen haar in de ogen. Tijdens de cantilene begonnen die over haar wangen te biggelen. Het crescendo vlak voor het aangehouden orgelpunt bezorgde haar kippevel. Daarna begonnen de tranen steeds harder te stromen, en bij de dramatische slotmaten zat ze echt voluit te snikken. Na het slotakkoord bleef Daniël onbeweeglijk zitten met zijn blik op de lessenaar gericht, en was het een hele tijd doodstil in de kerk, op Celeste's gesnotter na. Toen wendde Daniël zich langzaam naar zijn leerlinge en zei met een warme glimlach:

"Vond je het mooi?"

Celeste was even niet in staat om te antwoorden, en knikte alleen maar. Daniël viste een pakje papieren zakdoekjes uit zijn broekzak en gaf Celeste er een. Dankbaar snoot ze haar neus.

"Sorry, Daniël. Ik kan het niet helpen. Die muziek is zó aangrijpend." Daniël zag dat een tweede zakdoekje welkom zou zijn, en gaf haar dat. Celeste veegde de tranen van haar gezicht, zuchtte diep, en vervolgde:

"Maar dat kan ik nooit zo spelen. Daar heb ik het talent niet voor. Dit is zó emotioneel. En jij speelt het zo prachtig. Dat kan ik niet."

Daniël raakte even Celestes arm bemoedigend aan. "Dit kún jij. Het komt helemaal goed. Ik ga het je leren."

"Ja", klonk het zachtjes uit Celeste's mond. Ze was niet overtuigd.

"Maar vandaag nog maar niet." Daniël wierp een snelle blik op de klok. "Tijd om te stoppen. Het spijt me dat ik zo lang aan het telefoneren ben geweest. En dan ook nog bijna een kwartier zelf spelen. Volgende les krijg je er een half uur bij. Wanneer zie ik je weer?"

"Overmorgen."

"Kijk dan intussen alvast maar eens naar het begin van dit Choral, met die gebroken akkoorden. Het lijkt een beetje op Bach. Maar dit hoeft niet non-legato."

Weer keek hij haar met een warme glimlach aan.

"En dat Grave en Presto van het Bach-concerto komen dan natuurlijk ook aan de beurt. Bach en César Franck, de twee groten van de orgelmuziek. Daar kun je op je eindexamenconcert eer mee inleggen. En dan moet je ook nog iets eigentijds spelen. Zou je het leuk vinden als ik zelf iets voor je schreef?"

"Jaaa! Ik ben zeer vereerd!"

"Dat zal dan opgedragen zijn 'A mon élève Celeste Hayes' ". Zijn donkerbruine ogen twinkelden. "Maar het wordt geen Choral hoor. Ik zie nog wel."

Nog steeds die warme glimlach. Hield hij haar blik nou iets langer vast dan normaal, of leek dat alleen maar zo? Maar toen draaide hij zich weer snel naar de lessenaar, sloeg het boek dicht en gaf het aan Celeste.

"We gaan de vergadering opbreken, meisje. Ik moet er vandoor."

Hij sloot snel alle registers, zette het orgel uit, en zwaaide met een soepele beweging zijn benen over de orgelbank.

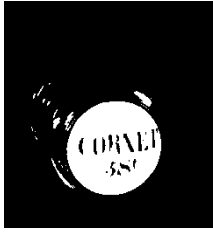
Even later daalden ze achter elkaar de orgeltrap af.

*

Toen Celeste na de les thuiskwam, begroette Cornet haar enthousiast met zijn gebruikelijke "Hallo lekker ding!" Ze krauwde de ara liefdevol achter zijn wang, waarbij hij genietend al zijn kopveren opzette, en gaf hem een paar nootjes.

Cornet was een cadeau van Peter geweest. Waar hij het van betaald had, wilde Celeste maar liever niet weten; een blauwgele ara is niet goedkoop. Een paar woorden praten kon de papegaai toen al, "met uitkomende stem", grapte Peter in orgeljargon. Dus kreeg hij de naam Cornet, naar het luid klinkende

orgelregister dat bij het psalmzingen in de Dorpskerk meestal als uitkomende stem gebruikt werd om de melodie aan te geven. Peter leerde hem er in de loop van de tijd een heleboel woorden en zinnen bij, waaronder de begroeting van zojuist.

Na met Cornet geknuffeld te hebben, zette Celeste eerst een flinke pot koffie, smeerde een paar boterhammen, en plofte neer op de bank. Wat was ze moe! Had ze misschien toch weer te weinig geslapen vannacht? Ze had nog lang zitten studeren. Maar ze was toch niet zonder ontbijt de deur uitgegaan, en desondanks voelde ze zich slap.

Hongerig hapte ze in haar boterham met chocopasta. Niet het meest gezonde beleg, dat wist ze ook wel, maar ze snakte naar zoete, troostende chocolade. Ze voelde zich niet alleen moe, maar ook verdrietig en eenzaam, en aan dat laatste kon zelfs Cornet niets veranderen.

Ze dronk haar mok koffie leeg, sloot haar ogen, pakte een van de vele bonte kussens waarmee haar bank bezaaid was, en trok dat achter haar hoofd. Ze was duizelig van vermoeidheid. Even uitrusten.

Gelukkig hoefde ze vandaag verder nergens meer heen, dus ze kon straks uitgebreid studeren op haar Hauptwerk-orgel. Leve het digitale tijdperk en de koptelefoon! Nu kon ze de sampleset van een beroemd Frans Cavallé-Coll-orgel gebruiken, zodat ze de registers kon inschakelen die César Franck werkelijk bedóeld had, zoals het Hautbois-register en de Clarinette, die op het Reichner-orgel natuurlijk ontbraken. Ze had eigenlijk niet goed opgelet welke registers Daniël zoal getrokken had, meegevoerd als ze was door de muziek.

Het was toch ook wel erg aangrijpende muziek, dat Choral. Geschreven door iemand met liefdesverdriet die gevangen zat in een ongelukkig huwelijk? Niels had gisteren bij de koffie zoiets gesuggereerd. Ze zou zich eens inlezen over het leven van César Franck en over de achtergronden van dat Choral. Het enige wat ze wist, was dat het zijn laatste werk was, en dat hij in datzelfde jaar, 1890, overleden was aan de gevolgen van een aanrijding. Geen zelfmoord uit liefdesverdriet in ieder geval. César Franck stond bekend als een voorbeeldige huisvader, een vriendelijke, vaderlijke, onberispelijk levende man, waarmee zijn leerlingen dweepten. Ze hadden hem zelfs de bijnamen van "pater seraphicus" en "le maître angélique" gegeven. Maar hoe zat dat dan met Augusta Holmès? Had hij daar écht iets mee, of was het gewoon een smachtende stille verliefdheid op afstand? Dat kon natuurlijk best. Dat van die verliefdheid was in ieder geval algemeen bekend, want Daniël had het verhaal ook bevestigd en er de anecdote over de eerste uitvoering van het pianokwintet en de woede van Saint-Saëns bijgehaald. Dat moest ze ook maar eens opzoeken.

Daniël. Ze was echt bijna gaan blozen toen hij haar zo aankeek bij de woorden "liefde en passie". Dat was Niels zijn schuld. Hoe kwam die idioot op de gedachte dat ook Daniël niet ongevoelig was voor "Iers vrouwelijk schoon"? Omdat zij, Celeste, nou toevallig half Iers was, net als Augusta Holmès kennelijk geweest was, wilde dat nog niet zeggen dat Daniël, die inderdaad wel iets met César Franck gemeen had – in ieder geval zijn bakkebaarden en zijn verjaardag op 10 december, bedacht Celeste grinnkend – zich daarom tot haar aangetrokken zou voelen!

En zó Iers was Celeste nou ook weer niet, al hechtte ze inderdaad wel aan haar Ierse wortels. Haar vader was afkomstig geweest uit Dublin, maar getrouwd met een Nederlandse. Helaas had het noodlot toegeslagen toen zij en haar zus Russella respectievelijk 7 en 9 jaar oud waren: hun beide ouders waren omgekomen bij een vliegcrash toen ze voor een begrafenis op weg waren naar familie van haar vader in de Verenigde Staten. Het was zelfs een terroristische aanslag waardoor het vliegtuig in de oceaan stortte! Overlevenden waren er niet.

De beide meisjes logeerden op dat moment bij een oom en tante van moederskant op de Veluwe. Die hadden zich over de kinderen ontfermd en ze verder opgevoed. Oom en tante waren protestant en hadden de meisjes ook in die traditie opgevoed, hoewel ze katholiek gedoopt waren, en Russella zelfs al haar Eerste Communie had gedaan. Maar erg streng waren ze niet, en de meisjes werden behoorlijk vrijgelaten en mochten van alles. Zelfs allebei een eigen paard, want de liefde voor paarden en paardrijden was kennelijk toch wel met de Ierse roots meegekomen. Celeste had erg genoten van de lange bosritten met haar schimmel Merlijn. Helaas zat paardrijden er door tijd- en geldgebrek niet meer in toen ze in Delft Vliegtuigtechniek ging studeren. Russella, die naar Leiden ging voor haar Rechtenstudie, was er nog wèl mee doorgeslagen. En nu die inmiddels afgestudeerd was, en als juriste al een behoorlijk inkomen had, kon zij zich ook weer een eigen paard veroorloven.

Celeste hield het maar bij fietsen in de natuur en het bestuderen van vogels. Ze kon enorm genieten van het kijken naar de zweefvlucht van meeuwen, ooievaars of buizerds. Zelf was ze misschien ook wel een beetje zweverig. In ieder geval hield ze ook van alles wat Keltisch was – uiteraard! – , mystiek, sprookjes en fantasy. En van gothic en de daarbij behorende muziek. En van de Middeleeuwen natuurlijk. En in het verlengde daarvan ook van de negentiende eeuwse Romantiek in al zijn vormen. Ze was beslist wat je noemt een romantische ziel, en het ontbrak haar ook bepaald niet aan fantasie.

En zo liet ze, terwijl ze daar met gesloten ogen op de bank zat, haar gedachten nog eens dwalen over de opmerkingen van Niels en de blikken van Daniël. Hád Daniël haar nou langer en indringender aangekeken dan gebruikelijk, of

verbeeldde ze zich dat maar? Of keek hij misschien altijd zo naar haar, maar was haar dat tot dusver nog niet opgevallen en had Niels haar attent gemaakt op iets dat haar tot dusver ontgaan was?

Maar wat dan nóg? Daniël was getrouwd met Jennifer – en bij haar weten was er niets mis met hun huwelijk – en hij had maar liefst vijf kinderen waarvoor hij moest zorgen. De tweeling Zwaantje en Duifje – tien jaar oud – reed trouwens ook paard, had Daniël verteld. Of ze ook muzikaal talent hadden, net als hun ouders – Jennifer was vóór haar huwelijk met Daniël operazangeres geweest –, wist Celeste niet. Wel wist ze dat hun oudere zusje Merel van twaalf haar hart verpand had aan keyboard, drummen en rockmuziek, en dat de veertienjarige Arend viool speelde. En dan was er nog het jongste broertje, Mees van zes, maar die interesseerde zich voornamelijk voor zijn Lego, had ze begrepen. Die ging later vast Bouwkunde studeren in Delft. Vader Pauw zou nog heel wat jaren hard moeten werken om de studies en verdere vorming van zijn "volière", zoals Niels die altijd gekscherend noemde, te kunnen betalen. Dus níks kijken naar andere vrouwen, als hij dat al zou willen. Gewerkt moest er worden om alle kuikens goed groot te brengen!

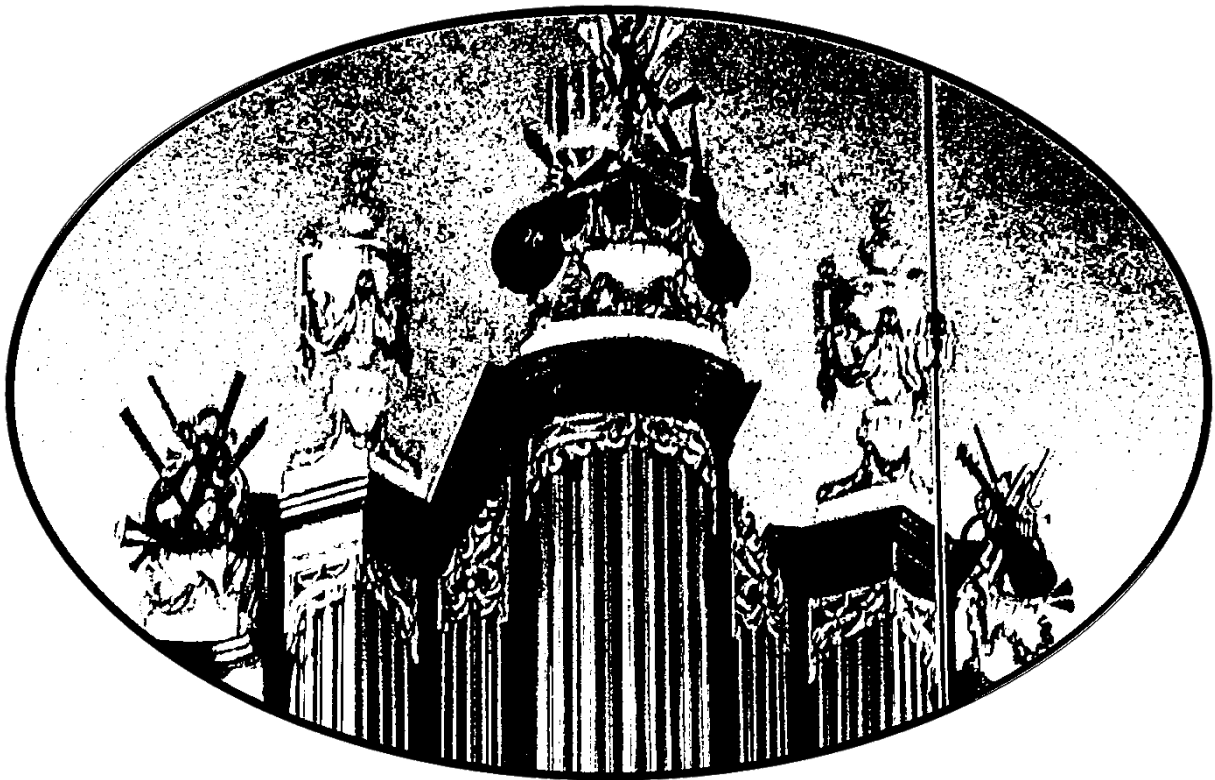
Maar ze was wel blij met haar goede verstandhouding met Daniël. Ze was erg op hem gesteld, en ze dachten over een hoop dingen hetzelfde, in ieder geval op muzikaal terrein. En zijn warme, vaderlijke manier van omgaan met haar – én met zijn andere studenten natuurlijk – deed haar altijd goed. Hij was ook heel geliefd als docent op het conservatorium. Hij werd nog nèt niet "pater seraphicus" of "le maître angélique" genoemd, maar iedereen was unaniem van mening dat er geen aardiger man bestond dan Daniël Pauw. En dat hij een groot musicus was, stond buiten kijf.

Dat hij zulke mooie ogen had, was haar eigenlijk gisteren pas voor het eerst opgevallen, toen hij zo naar haar keek. En vandaag wéér. Hij was trouwens best een aantrekkelijke man om te zien. Daar had ze nooit zo bij stilgestaan, maar het was wèl zo.

Hoe dan ook, aantrekkelijk of níet: hij was getrouwd, hij was haar docent, en hij was bijna twee keer zo oud als zij. Dus ze moest er verder maar niet over nadenken.

Celeste stond op en bracht haar lege bord en mok naar de keuken.

DEEL II

Hoofdstuk 3

Gelukkig, er zat niemand op het bankje.

Celeste zette haar fiets op de standaard en ging snel zitten. Hè hè, even uitrusten. En van de zon genieten, die nog volop scheen.

Het was een mooie oktobermiddag, en Celeste had de boel de boel gelaten en was een fietstocht door de polders gaan maken. Nu was ze weer op weg naar huis, maar ze wilde nog even van de rust en de stilte genieten op haar favoriete bankje. Bovendien was ze moe. Nu kon ze even op adem komen en kracht verzamelen voor de laatste kilometers.

Hier was het écht stil, want deze polder was dan ook een officieel stiltegebied. De meeste weidevogels waren al weg, maar ze zag nog een paar late kieviten. Ganzen waren er wel volop. Daartussen hupte een haas. In de verte staken de contouren van het kerkje van 't Woudt duidelijk tegen de heldere oktoberhemel af. Wat een heerlijke plek was dit toch!

Wat zag ze nu helemaal aan het eind van het weiland bij die boerderij voor wits? Celeste pakte haar verrekijker. Een zilverreiger, een Grote Zilverreiger zelfs! En groot was hij, want hij stak ver uit boven de Blauwe Reiger die een paar meter ernaast stond. Celeste maakte snel een paar foto's, maar ze verwachtte niet dat die erg duidelijk zouden zijn. De vogel was te ver weg.

Dit zou Peter ook leuk gevonden hebben, vogelliefhebber als hij was.

Ach Peter...

Ze hadden eens samen op zijn motor een tocht ondernomen naar een natuurgebied waar zeearenden leefden, en ze herinnerde zich Peters blijdschap toen ze er inderdaad eentje in het luchtruim zagen zweven.

"Kijk, kijk! Daar gaat hij! De vliegende deur!!"

Helemaal lyrisch was Peter geweest.

Het was dan ook een enorme vogel, die zijn bijnaam eer aandeed.

"Hij boft toch maar. Vrij om overal heen te vliegen waar hij maar wil. Voor niets of niemand hoeft hij bang te zijn. Hij staat aan de top van de predatieketen, en natuurlijke vijanden heeft hij niet. Iedereen heeft ontzag voor hem, en er is niemand die hem commandeert of hem zijn wil oplegt. Was ik die arend maar", verzuchtte Peter.

Dromerig keek hij de vogel na.

Dat Peter erg leed onder het feit dat de vrijheid die hij als trucker had, steeds verder ingeperkt werd door apparatuur waarmee zijn werkgever hem kon

volgen, had Celeste toen al wel begrepen. Maar ook de beperkingen waarmee hij als kerkorganist te maken had, frustreerden hem. Het was geen geheim dat zijn opvattingen over kerkmuziek en die van de nogal behoudende en autoritaire dominee Van 's-Gravenzande behoorlijk uiteenliepen, en regelmatig luchtte Peter zijn hart bij Celeste als er weer eens een van hun vele botsingen tijdens de liturgiecommissievergaderingen had plaatsgevonden. Peter improviseerde bijvoorbeeld graag, maar de dominee vond dat hij maar Bach moest spelen. Peter hield van praise en gospel, maar als hij iets in die richting voorstelde, keek de dominee hem zwijgend maar vernietigend aan, en verordende een psalm. Peter harmoniseerde die psalm dan vervolgens tijdens de kerkdienst met jazzakkoorden, en genoot van het feit dat niemand zijn grijns kon zien, goed verborgen als hij was achter het rugpositief van het orgel, maar hij wèl het onthutste gezicht van de predikant via de spiegel kon waarnemen.

Dat alles was natuurlijk niet bevorderlijk voor de werksfeer.

Celeste vroeg zich achteraf af of Peter hun relatie ook als knellend had ervaren. Naarmate duidelijker was geworden dat Peter drugs gebruikte, had Celeste uitdrukkelijker haar bezorgdheid daarover geuit. Ook waren er met toenemende frequentie ruzies tussen hen geweest, die telkens begonnen doordat Peter iets niet zinde. En er zinde hem steeds vaker iets niet, waarbij hij behoorlijk tekeer kon gaan. Dat dat kwam door de cocaïne, had Celeste later pas begrepen, maar dat Peter niet alleen vrijheidslievend was maar ook bijzonder eigenwijs en koppig, speelde eveneens mee. Toch vond Celeste die eigenwijsheid en koppigheid van Peter stiekem wel leuk. Behalve dan als zij ermee te maken kreeg.

En toen was op een zondagmiddag hun zoveelste ruzie zó hoog opgelopen, dat Peter zijn spullen pakte, de boel op zijn motor laadde (de motorfiets die hij met Celeste's financiële steun nog had weten te behouden nota bene!) en vertrok. Nooit meer had ze iets van hem vernomen. Waar was hij nu? Leefde hij eigenlijk nog wel? Dat was bij drugsverslaafden ook altijd nog maar de vraag. In ieder geval had Peter gekozen voor zijn vrijheid. Wat die dan ook mocht inhouden. Vogelvrij. Celeste was bang dat dat geen keuze was waar Peter gelukkiger door zou zijn geworden.

In de verte sloeg de zilverreiger zijn vleugels uit en wiekte langzaam en statig weg. Celeste keek hem na tot hij uit het zicht verdwenen was.

Toen veegde ze de tranen van haar gezicht, stond op, pakte haar fiets, en sloeg de weg in naar Westgeest.

*

Celeste zat in de Dorpskerk aan het orgel te zwoegen op het Derde Choral van César Franck en probeerde het crescendo vóór het orgelpunt op E net zo spannend te laten klinken als Daniël het haar had voorgespeeld. Ze mocht zich gelukkig prijzen dat dit orgel een zwelwerk had, en dat ze met behulp van de voettreden het geluid gelijkmatig in volume kon doen toenemen, al was dat op zich al lastig genoeg. Daniël had haar verteld dat hij op een van de andere Reichner-orgels, dat in Loosduinen, dat tien jaar ouder was dan dit, dit Choral wel eens gespeeld had toen hij daar een concert gaf. Maar dat orgel had géén zwelwerk, en maar twee manualen. Dus dat was een hele klus geweest, waarbij hij echt wel twee registranten nodig had gehad, die telkens nieuwe registers moesten bijtrekken om het geluid te doen aanzwellen. Het was een huzarenstukje geweest, en het publiek was razend enthousiast geweest. Daniël vond het zelf een van zijn meest geslaagde concerten. Helaas bestond er geen opname van, want de geluidsrecorder had het begeven...

Nadat ze voor de zoveelste keer het orgelpunt had laten wegsterven, pauzeerde Celeste even. Het was aan het eind van de ochtend, en de oktoberzon scheen door de hoge, spitse kerkraden naar binnen op de orgelbank, waardoor ze het best warm had gekregen. Ze keek omhoog, en zag in het orgelfront de zilverkleurige Prestanten met hun gouden labia glanzen in het zonlicht. Hoog bovenop het orgel zag ze vazen met draperieën, allerlei muziekinstrumenten en andere ornamenten, prachtig laat achttiende eeuws houtsnijwerk met vrolijke kleuren en verguldsels. De frontpijpen van het hoofdwerk rezen op uit een zee van glanzende gouden krullen. Aan de voet van de frontpijpen van het rugpositief, wist ze – ze kon het nu uiteraard niet zien – flikkerden echter felle vlammen, eveneens verguld houtsnijwerk, dat waarschijnlijk naar de Heilige Geest moest verwijzen.

Wat hield ze toch van dit orgel! Het was niet alleen prachtig om te zien, maar had ook een bijzonder lieflijke klank. Alles klonk even mooi, de Fluiten, de Prestanten, de vele tongwerken die instrumenten van een symfonieorkest imiteerden. Ze moest denken aan de beroemde uitspraak van César Franck: "L'orgue, c'est mon orchestre", het orgel, dat is mijn orkest. Dat was het Cavaillé-Coll-orgel van de kerk van Saint-Jean-Saint-François geweest, en dat was dan nog niet eens een symfonisch orgel. Later werd Franck organist van een écht symfonisch Cavaillé-Coll-orgel, gloednieuw, in de toen pas gebouwde Sainte-Clotilde, eveneens in Parijs. Die basiliek en dat orgel bestonden nu nog steeds, en waren wereldberoemd. Maar dit Rococo-orgel van Reichner was er niet minder om. Je kon er alles op spelen, van laatmiddeleeuwse polyfonie tot eenentwintigste eeuwse muziek met pop- en jazzinvloeden, en alles klonk er even geweldig op.

Celeste dacht aan haar kennismaking met dit orgel tijdens de eerste les bij Daniël . Ze had het wel eens tijdens een kerkdienst gehoord, maar had het nog nooit van nabij bekeken. Nu was Daniël haar voorgegaan op de steile wenteltrap naar de orgelgalerij, die Celeste best eng had gevonden. Maar eenmaal boven keek ze vol bewondering en ontzag naar de klaviatuur en de imposante orgelpijpen. Daniël gaf met verve een uitleg over het orgel en liet het een en ander van de verschillende registers horen. Celeste keek en luisterde gefascineerd. Maar het moment suprême kwam toen Daniël begon te improviseren om de klankrijkheid van het orgel te demonstreren. Celeste stond als aan de grond genageld. Helemaal verliefd stond ze naar de orgelpijpen te staren, met een brede glimlach op haar gezicht, en met vermoedelijk – zoals je dat wel in stripverhalen ziet – een rood hartje ergens boven haar hoofd zwevend. Ze was verliefd. Op dat orgel. Ze stond helemaal in vuur en vlam.

En nu was ze nog steeds verliefd. Ze had echt een innige band met dit orgel. Het troostte haar als ze zich verdrietig voelde. Het daagde haar uit om niet bij de pakken neer te zitten, maar nieuwe dingen te leren. Het had haar een zelfvertrouwen gegeven dat ze voordien niet had gehad. En het had al meer dan twee eeuwen allerlei generaties kerkgangers voorbij zien komen en wereldgebeurtenissen zoals oorlogen meegemaakt. Temidden van dat alles was het de mensen blijven vertroosten met mooie muziek en lofzang aan God.

En ook Peter had op dit orgel gespeeld. Ook hij had dezelfde toetsen ingedrukt en de lieflijke klanken gehoord. Het orgel had ook hém gekend. Dat troostte haar nog eens extra.

Hét orgel. Maar in het Duits was het 'die Orgel', en ook in andere landen werd het orgel als vrouwelijk beschouwd. Ja, zelfs als een koningin, de Koningin der instrumenten! Dit vrolijke Rococo-orgel met al haar opschik deed Celeste dan ook wel aan een elegante achttiende eeuwse dame denken, met hoge pruik, een prachtige japon, een hoed met veren en fonkelende en glimmende sieraden. Daniël had wel eens gekscherend gezegd: "Dit orgel is mijn vriendin". Ze kon zich daar wel iets bij voorstellen. Al leek het haar niet dat Jennifer zich daar zorgen over hoefde te maken. So wie so leek het Celeste niet dat Jennifer zich ergens zorgen over zou hoeven te maken, wát Niels ook probeerde te insinueren. Daniël leefde alleen voor zijn muziek. En zij, Celeste, waar leefde zij eigenlijk voor? Ze voelde zich eenzaam, miste Peter, en begon steeds meer te vrezen dat ze hem nooit meer terug zou zien. Laat staan hem orgel zou horen spelen.

Celeste veegde een traan weg, en begon maar weer verder te studeren op César Francks Choral.

*

Celeste zat aan haar werktafel met een stapel boeken en uitgeprinte artikelen om zich heen, een mok thee, een dikke tablet melkchocolade met hazelnoten, en haar laptop. Ze brak een stuk chocolade af, doopte dat in de nog hete thee, en sabbelde het af terwijl ze diep in gedachten uit het raam keek en de voorbijvliegende meeuwen en aalscholvers volgde.

Ze was de afgelopen uren heel wat meer te weten gekomen over César Franck en Augusta Holmès.

Augusta Holmès, zo had ze op internet gelezen, was geboren in Parijs op 16 december 1847. 16 december! Nota bene de dag waarop Celeste zelf jarig was! Dat was toch wel erg toevallig. En net als Celeste had Augusta een Ierse vader.

Volgens de bronnen die Celeste geraadpleegd had, moest Augusta een schoonheid geweest zijn die nogal wat aanbidders had. Daar stopte de gelijkenis dan, concludeerde Celeste, terwijl ze nog een stukje chocolade afbrak. En wat haar, Celeste, wèl was gelukt, was voor Augusta nooit weggelegd geweest. Want hoewel ze een begaafde pianiste, componiste, dichteres en zangeres was, en vastbesloten was om professioneel componist te worden, bleven de deuren van het Parijse conservatorium voor Augusta gesloten, omdat ze vrouw was én aanvankelijk niet de Franse nationaliteit had, maar de Engelse. Pas in 1871 kon ze zich laten laten naturaliseren, en voegde toen ook het 'accent grave' toe aan haar achternaam Holmes.

Augusta was dus aangewezen op privélessen, en had al heel wat muziekonderwijs genoten en muziek geschreven en gepubliceerd, toen ze vermoedelijk aan het begin van het studiejaar 1875-1876 leerling werd van de componist César Franck.

In die tijd was Augusta's nogal turbulente liefdesleven in een wat rustiger vaarwater gekomen, want ze had een vaste relatie en ook al twee kinderen (ze zou er in totaal vijf krijgen). Dat de man met wie ze samenleefde, de dichter en publicist Catulle Mendès, al getrouwd was, alleen niet met háár, werd zelfs in het frivole Parijs als opmerkelijk beschouwd, maar de relatie was er niet minder hecht om. Het was een heel keurige, en wat Augusta betref monogame verbindtenis, alleen niet volgens de wet.

Zevenentwintig jaar oud was Augusta Holmès dus toen ze bij César Franck ging studeren. Haar docent zou zelf op 10 december van dat jaar drieënvijftig worden. Een man in de kracht van zijn leven, en met een niet al te gelukkig huwelijk.

Dat Césars gade Felicité, een voormalige pianoleerlinge van hem, met wie hij destijds nogal overhaast getrouwd was om aan zijn tirannieke vader te ontsnappen, zich ontpopt had als het type echtgenote waarvan in het Bijbelboek der Spreuken gezegd wordt: "Beter te wonen op een hoek van het dak dan met een twistzieke vrouw in een gemeenschappelijke woning", was geen geheim. Maar 'pater seraphicus' gaf geen krimp, en bleef blijmoedig en trouw zijn huisvaderlijke plichten vervullen.

Ook Augusta had het een en ander te stellen met haar levenspartner. Een van Catulle's helden was namelijk Don Juan, en hij deed ijverig zijn best om diens voorbeeld na te volgen. Dat ging hem goed af, wat in zijn geval niet moeilijk was: tijdgenoten beschreven Catulle als een bijzonder knappe, rijzige man, wiens mooie, edele trekken bekroond werden door een weelderige bos gouden krullen. Daarnaast was hij nogal een liefhebber van alcohol en 'ether', dat in die tijd in bepaalde kringen met graagte gesnoven werd.

Het kwam Celeste bekend voor.

Toch hield Augusta hartstochtelijk veel van Catulle, met wie ze toen al zeven jaar samen was. Uit haar nagelaten papieren, en de liedteksten en gedichten die ze schreef, bleek dát een eeuw later haar biograaf duidelijk. Of, en in welke mate ze ook meer dan vriendschappelijke gevoelens had voor César Franck, was echter altijd een raadsel gebleven. Er was geen letter en geen snipper papier over bewaard gebleven, als die er al geweest waren.

César Franck daarentegen stond onmiskenbaar in vuur en vlam voor Augusta. Iedereen zag het, iedereen wist het, en de overgeleverde getuigenissen van zijn vrienden, bekenden en leerlingen waren legio. Of het de midlife crisis was of het gebrek aan warmte in zijn huwelijk, dan wel Augusta's rossig blonde haar, mooie donkerblauwe ogen en veelbezongen schoonheid, of dit alles tegelijk, tja, wie zal het zeggen. Maar 'le maître angélique' was in ieder geval beslist niet de oudere asceet zoals zijn vroom-katholieke biograaf en oudleerling Vincent d'Indy latere generaties had willen doen geloven dat hij was (sterker nog: D'Indy had zijn uiterste best gedaan om Augusta Holmès uit de muziekgeschiedenis weg te schrijven!), en de componist was wel degelijk een man van vlees en bloed, die ook nooit ongevoelig was geweest voor vrouwelijk schoon.

En dan dat pianokwintet nog.

Op dat moment deed het effect van enkele mokken thee zich gelden, en Celeste haastte zich naar de wc.

Tijdens het handen wassen na gedane zaken bekeek ze zichzelf kritisch in de badkamerspiegel. Ook zij had rossig blond haar, dat wat springerig was, en dat ze meestal in een staartje had opgestoken. En blauwe ogen, maar die

zweemden een beetje naar groen. Peter had haar mooi gevonden, althans dat had hij destijds bewéérd. Maar dat was Peter, en die was na een tijd toch opgestapt.

Nee, dan haar zus Russella, met haar uitgesproken rode bos krullen, groene ogen en looks als van een fotomodel. Die voldeed wèl aan de beschrijving van wat Niels Vonk een "Ierse schone" zou noemen. Maar Celeste was Russella niet. Allesbehalve. Nou ja, het wás niet anders.

Celeste droogde haar handen af, en ging maar weer terug naar haar laptop.

*

"En dan dat pianokwintet nog", zei Daniël. "Ken je het eigenlijk?"

Ze zaten bij het orgel, en Daniël had Celeste net verteld dat ze wat hem betrof het Derde Choral wel wat vuriger mocht spelen omdat het door César Franck aan Augusta Holmès was opgedragen, op wie de componist heel erg verliefd was.

"Ja, ik heb er een cd van. Met Daniel Wayenberg en het Danielkwartet."

"Die ken ik. Dat is een al wat oudere opname. Een heel mooie uitvoering. En weet je wat Franck boven het tweede en derde deel van dat stuk heeft gezet? Deel 2: 'Lento, con molto sentimento', met veel gevoel dus, en deel 3: 'Allegro non troppo, ma con fuoco'. Con fuoco, met vuur! "Vlammen van begeerte en nobele drift" om met Marius Monnikendam te spreken. Brandende passie voor de schone Augusta!", voegde hij er met een zijdelingse blik op Celeste aan toe.

"Maar dat Choral is van tien jaar later", wierp Celeste tegen. "Uit 1890, en het pianokwintet was van 1880."

"Oude liefde roest niet", zei Daniël met een glimlach. "Hij had trouwens in datzelfde jaar ook een thema van haar in één van zijn harmoniumstukjes verwerkt. En ik heb in de 'Sept Pièces in C groot en c klein' uit 'L'Organiste', óók uit 1890, allerlei verwijzingen naar haar gevonden. César was Augusta in 1890 echt nog niet vergeten. Ze waren trouwens ook nog steeds goed bevriend met elkaar."

"Ze is toch ook altijd goed bevriend gebleven met Camille Saint-Saëns? Die haar een huwelijksaanzoek had gedaan maar door haar afgewezen was?"

"Dat klopt. Maar dat moet geweest zijn in de tijd dat Augusta net een relatie aan het krijgen was, of al had, met Catulle Mendès, in 1867 of '68. Weinig kans voor die arme Camille. Die was toch al niet bepaald met uiterlijk schoon

gezegend, terwijl Catulle echt wat je noemt een jonge god moet zijn geweest. Je hebt je trouwens ingelezen merk ik?"

Lachend keek hij haar aan.

"Ik heb mijn huiswerk gedaan", bevestigde Celeste. "Maar was Saint-Saëns dan nog steeds verliefd op haar toen hij de pianopartij van dat kwintet speelde? Dat was 12 jaar nadat ze hem afgewezen had. En hij was homosexueel!"

"Hij kan ook bi geweest zijn. Maar inderdaad wordt er ook wel verondersteld dat Saint-Saëns kwaad was omdat de pianopartij moeilijker bleek te zijn dan hij had verwacht. Ik heb je verteld dat hij hem a prima vista speelde, onvoorbereid. Hij stond erom bekend dat hij dat goed kon, dus daar was hij natuurlijk trots op. Toen kreeg hij ineens een pianopartij voorgeschoteld waar hij wèl moeite mee had, en het stuk was nog door César Franck aan hém opgedragen ook. Ook raar trouwens, want het was duidelijk een liefdesverklaring aan Augusta. Hoe het ook zij: Saint-Saëns smiet na afloop woedend de partituur op de vleugel, wilde geen hand of dankbetuiging van de componist, en maakte dat hij weg kwam. En hij heeft naderhand ook nog verdere uitvoeringen van het stuk geprobeerd te verhinderen. Nee, hij was er niet blij mee."

"Maar César Franck en Augusta Holmès hebben toch nooit echt iets met elkaar gehad? Ze hadden allebei een partner én kinderen. En ze waren allebei bekende musici met een flink netwerk. Dan zou daar toch iets over bekend moeten zijn? En ik heb gelezen dat er juist geen snipper bewijs is overgeleverd."

Celeste streek een losgeraakt sliertje haar uit haar gezicht. Daniël keek er met belangstelling naar en maakte onwillekeurig dezelfde beweging.

"Dat hij verliefd was op haar, is wel door allerlei bronnen bevestigd hoor! Maar er is nóg iets: Het is bekend dat in ongeveer dezelfde tijd, eind jaren '70, begin jaren '80, de relatie tussen Augusta en Catulle de eerste barstjes begon te vertonen. En in 1885 zijn ze uit elkaar gegaan."

"Maar ze hadden vijf kinderen!", riep Celeste uit.

"Vier nog maar. De jongste heeft niet lang geleefd. En het verhaal gaat, dat Catulle vond dat Augusta niet goed genoeg voor haar kinderen gezorgd had. Ze was ook meer met haar muzikale carrière bezig dan met haar gezin, want ze was in haar tijd een zeer gevierde componiste, die ook in het buitenland beroemd was. Na hun breuk gingen de kinderen dan ook bij hun vader wonen, maar dat was toen normaal."

"Jee!", mompelde Celeste.

"Er is een brief bewaard gebleven van Catulle aan een vriend, waarin hij schrijft dat het Augusta was, die de scheiding voorstelde. Maar uit nagelaten papieren en gedichten van haar blijkt nou juist dat zij altijd was blijven hopen op een verzoening. Toen Catulle, die inmiddels officieel gescheiden was van zijn wettige vrouw, ineens met een ander hertrouwde, was Augusta dan ook in alle staten. Ze heeft het hem nooit vergeven, en bleef tot haar dood toe vol rancune jegens hem."

"Jeetje!" Celeste veegde een traan uit haar oog. Daniël keek haar meewarig aan.

"Maar voor César Franck heeft Augusta altijd tenmínste warme vriendschappelijke gevoelens gekoesterd, en ze had hem heel hoog zitten. Dat blijkt ook uit uitspraken die ze deed tijdens interviews, en uit nagelaten gedichten van haar. En toen hij in 1890 plotseling overleed, was zij het die het voortouw nam bij het laten oprichten van een monument voor hem. Dat wijst toch wel op een warme band tussen hen, denk ik."

"Ja, dat lijkt mij ook."

"Dus houd dat in gedachten bij het instuderen van dit Choral, Celeste. Laat het vuur van de liefde er maar gerust in doorklinken. Zo, en nu gaan we weer aan de slag."

*

De regen kletterde tegen de ruiten van de gemeentenzaal. Celeste hoopte dat het na afloop van de koorrepetitie droog zou zijn, want haar auto stond helemaal aan het uiteinde van het Kerkplein, aan de overkant. Nou ja, gelukkig was ze niet op de fiets; dat was erger geweest. Nu de wintertijd was ingegaan, was het al vroeg op de avond écht donker, en hoewel Westgeest een rustig dorp was, pakte ze toch maar liever haar Eend als ze naar de repetitie van de cantorij moest. Dan voelde ze zich wel veiliger.

"Nog een kopje koffie, Celeste?", vroeg een van de sopranen, die met de koffiekkan voorbij kwam. Celeste kennende wachtte ze antwoord niet af, maar schonk gelijk voor haar in.

"Dank je wel." Nu moest Celeste op zoek naar de suiker en de melk. Die bleken op de tafel te staan waar Niels naast stond te praten met Truus, de domineesvrouw, die bij de alten zong. Daar stonden ook de overgebleven bonbons, waar een jarig koorlid op getrakteerd had. Celeste keek er verlangend naar, maar durfde er geen te pakken.

Truus ving haar blik.

"Neem maar, Celeste, ze moeten op. Jij ook nog eentje, Niels?"

"Welja", zei de dirigent, en pakte gelijk de grootste. Celeste nam er eentje waarvan ze wist dat die lekkere vulling had.

"Hoe gaat het met je orgelles?", vroeg Truus.

Celeste had haar mond vol, en kon niet direkt antwoorden. Dat deed Niels voor haar.

"Onze Ierse schone speelt de sterren van de hemel. Dan hoeft Daniël die niet meer voor haar te plukken."

"Nou nou", lachte Truus.

Celeste had graag nog even verder op haar bonbon gekauwd, maar slikte hem toch maar door om Truus antwoord te geven.

"Het gaat goed hoor. Ik ben bezig met een Bach-concert in te studeren én het Derde Choral van César Franck. Voor mijn eindexamenconcert. En dan komt er nog een nieuw stuk van Daniël zelf bij, heeft hij beloofd."

Niels grijnsde, maar zei niets. Dat viel al weer mee, vond Celeste.

"Gaat Jennifer die solo nog zingen bij ons kerstconcert?" vroeg Truus aan Niels.

"Nee, dat gaat niet door. Maar daar heb ik al iemand anders voor, dus dat komt goed."

"Ik zie Jen niet meer zo vaak in de kerk de laatste tijd", zei Truus. "Maar ja, vijf kinderen hè! Dus druk, druk, druk. En 's zondags te moe waarschijnlijk."

"Misschien is ze ook wel moe van Daniël", zei Niels op geheimzinnige toon.

"Hè?", zei Truus.

Celeste keek geschrokken naar Niels.

"Ik heb gehoord", zei die fluisterend, "maar dit blijft onder ons hè, dat het niet zo goed tussen hen gaat. Dus Jen blijft, denk ik, op zondag maar liever lekker thuis als Daniël speelt. Als Herman speelt trouwens ook, maar dan speelt Daniël in Den Haag of ergens anders."

"O?", reageerden Truus en Celeste tegelijkertijd.

"Tja", zei Niels.

Alle drie zwegen.

"Kom, we gaan maar weer eens verder met de repetitie", riep Niels opgewekt.

"Pauze is om mensen. Komen jullie?" En hij liep naar de piano.

Het goot nog steeds, toen Celeste na afloop naar haar auto liep. Maar haar hoofd zat zo vol met gedachten, dat ze er niet op lette.

Hoofdstuk 4

Wat die kinderen aan het doen waren, wist hij niet, maar het leek alsof er een op hol geslagen kudde olifanten door de gang stormde. Aan het gekrijs van Mees en het gejoel van zijn zussen te horen was er een achtervolging gaande. Nu daverde het stel de trap af. Goddank, eindelijk even rust. Kon hij zich weer op zijn werk concentreren.

Daniël nam een slok van zijn koud geworden thee, en speelde het thema dat hij bedacht had, nog eens op zijn huisorgel. Een langzaam en weemoedig thema in driekwartsmaat, in a mineur, dat begon met de noten c'e'b'a', of, volgens de Duitse notatie, waarin de b h heette, en de bes b: c'e'h'a', CEHA, de eerste letters van de naam Celeste Hayes.

'Fantaisie pour Celeste' zou dit stuk, voor Celeste's eindexamenconcert, gaan heten.

Het thema en de pedaalnoten had hij al. Nu de harmonische invulling en de uitwerking nog.

Daniël begon te improviseren. Prachtige melodieën ontstonden als vanzelf onder zijn handen, met rijke, verrassende harmonieën, vaak met schrijnende dissonanten. Dit was wat hij zocht, al wist hij zelf niet waarom. Nu snel opschrijven. Waar was zijn potlood nu weer? Daniël kon het niet vinden. Snel pakte hij een ander. De punt was een beetje bot, maar hij had geen tijd om die te slijpen. Gauw zijn uitwerking opschrijven. Zijn eigen handschrift ontcijferen kwam later wel.

Daniël schreef en schreef. Toen hij klaar was, speelde hij het hele stuk, en daarna nóg een keer. Zonder hoofdtelefoon, want die gebruikte hij nooit, om zijn gehoor te sparen.

Tevreden leunde hij na het slotakkoord achterover. Dit was goed, héél goed. Celeste zou het vast ook mooi vinden. Maar ze zou er hard aan moeten werken met instuderen. Dat gaf niet; het zou haar goed af gaan, dat wist hij zeker.

Morgen zou hij het stuk in zijn notatieprogramma invoeren en uitprinten. Hoe laat was het eigenlijk? Etenstijd. Hij had trek, dus nu maar gauw naar beneden.

Toen hij de eetkamer binnenkwam, was de tafel wel gedekt, maar er was niemand te zien. Daniël liep door naar de keuken. Daar schudde Jennifer net de gebakken aardappelen op een schaal. Ook zag hij een schaal met plakken gebakken lever met gebakken ui.

"Mmmm", zei Daniël verlekkerd.

"Zo, ben je daar eindelijk", reageerde zijn vrouw. Onder het lamplicht zag ze er met haar lange blonde haar engelachtig uit.

"Ik was aan het werk, lieve."

"Dat hoorde ik. Wat was dat in godsnaam voor afschuwelijks, dat je aan het spelen was?"

Daniël pikte een gebakken aardappeltje van de schaal, maar het bleek te heet om in zijn mond te steken. Terwijl hij erop blies, vervolgde Jennifer:

"Kun je nou niet éven wachten? Je had ook niet zo'n haast om naar beneden te komen. Wat speelde je nou daarnet? Ik werd er helemaal akelig van."

"Een nieuw stukje voor Celeste, lieve. Voor haar eindexamenconcert."

"Voor Celéste?!!" Met een klap zette Jennifer de lege pan die ze in haar hand had in de gootsteen en draaide de koudwaterkraan wijd open. Wolken stoom stegen op onder veel geborrel en gesis.

Daniël besloot het erop te wagen met zijn aardappelschijfje, en beet er voorzichtig in.

Maar Jennifer was nog niet klaar met hem. Haar blauwe ogen flikkerden vervaarlijk.

"Dus jij schrijft muziek voor Celeste. Heb je ooit iets voor míj geschreven? Nee! Ook niet toen ik nog optrad. Maar je vond het wel heel vanzelfsprekend dat ik voor jou mijn carrière opgaf! En terwijl ik hier mijn best sta te doen om voor jou en de kinderen een lekkere maaltijd op tafel te zetten, zit jij je uit te sloven voor die meid."

Daniël moest dit even verwerken, en at ondertussen zijn gebakken aardappeltje op.

"Ik heb niet eens tijd om een solo in te studeren voor het kerstconcert in de kerk! Niels wilde dat ik dat deed, maar ik kom er helemaal niet aan toe. Ik ben de godganselijke dag voor jóu bezig! Je boekhouding, je concertkleding, al die rottige orgelschoenen die steeds maar gepoetst moeten worden, het huishouden, boodschappen doen, eten koken, en ook nog vijf kinderen opvoeden waar jij amper naar omkijkt."

"Waar zijn de kinderen eigenlijk? ", omzeilde Daniël de discussie.

"In de tv-kamer. Ga ze maar halen, we gaan eten. En neem gelijk die salade mee naar binnen en zet hem op tafel, dan doe jij ook eens wat nuttigs."

Daniël maakte dat hij weg kwam, deponeerde de kom met rauwkost op de eettafel, en spoedde zich naar het belendende vertrek.

Daar zat de voltallige 'volière' geboeid naar het breedbeeldscherm te staren. De drie meiden gniffelend, Arend in uiterste concentratie, en de kleine Mees met wijdopen ogen en mond, en met een verbaasde blik op zijn gezichtje.

Daniël keek naar het scherm. Tot zijn verbijstering zag hij een rij volledig naakte volwassenen op een podium staan, die zonder enige gêne hun hele hebben en houden toonden.

Snel greep hij naar de afstandsbediening en zette de tv uit.

"Hè néééé!" riepen de jonge Pauwtjes in koor.

"We gaan eten", deed Daniël zijn vaderlijk gezag gelden. "Handen wassen en aan tafel!"

Terwijl het kroost met zichtbare tegenzin de kamer verliet, hield Daniël zijn oudste nog even tegen.

"Wat was dát?!"

"*In je blootje*", Pa. Over het menselijk lichaam. Voorlichting en zo. En dat iedereen er anders uitziet, en dat dat normaal is."

"Dat is toch zeker niet voor de jeugd?!"

"Ja hoor. Hartstikke gaaf programma!"

"En daar laat jij je kleine broertje ook naar kijken?!", riep Daniël verontwaardigd uit.

"Ben ik mijn broeders hoeder?", repliceerde Arend. En weg was hij.

*

"Eet je bord leeg, Mees, anders krijg je geen toetje!"

Iedereen was klaar, maar Mees' bord was nog halfvol.

"Ik lust dat niet", dreinde Mees.

"Je hoort wat Mamma zegt, Mees", viel Daniël zijn echtgenote bij. "Eet dat op. Lekkere lever. Met heerlijke gebakken ui. Mmmm!"

"Dan eet jij het toch op, Pa, als jij dat zo lekker vindt", kwam Arend zijn broertje te hulp.

"O nee! Hij moet het zèlf opeten. Daar wordt hij groot en sterk van. Hoor je me, Mees?"

"Boordevol ijzer en vitamine A", wijsneusde Merel.

"Schiet op, Mees, eten!", commandeerde Zwaantje.

"Wij willen ons toetje", legde Duifje uit. "En we zitten allemaal op jónu te wachten."

"Ik lust dat niet", herhaalde Mees.

Jennifer begon haar geduld te verliezen.

"Mees, je eet nú je bord leeg! Of Pappa brengt je nú naar boven en naar bed. Zonder toetje!"

Daniël voorzag dat dat hem dan ook zijn eigen toetje zou gaan kosten. En hij had zich juist bijzonder op de griesmeelpudding met bessensap verheugd.

"Ik zal hem wel voeren, Jennifer." Hij pakte het bord van Mees, die naast hem zat, sneed de lever en de uien in kleinere stukjes, en bracht een lepel vol naar Mees' mond. "Mondje open, Mees! Eén hapje voor Pappa."

Mees deed gewillig wat zijn vader zei en liet zich voeren.

"En nog een hapje voor Mamma."

Ook dat nam Mees aan. Evenals de volgende hapjes. Uiteindelijk was zijn bord leeg.

"Hè hè", riep iedereen in koor.

"Grote jongen", zei Daniël, terwijl hij Mees over zijn blonde krullen aaide.

Snel ruimde Jennifer samen met Merel de tafel af en bracht de pudding binnen.

"Geef Mees z'n portie maar aan mij, Mam. Dat lust hij tóch niet", zei Arend pesterig.

"Dat zou je wel willen", repliceerde Jennifer. "En nu verder geen getreuzel meer, Mees, of wie dan ook. Snel af eten allemaal, dan kan Pappa naar de kerk en kunnen jullie aan je huiswerk."

Daniël zou met Niels en een paar solozangers en instrumentalisten voor het kerstconcert repeteren. Verontrust keek hij naar de klok, maar het viel mee. Nog tijd genoeg.

De griesmeelpudding werd opmerkelijk snel geconsumeerd; ook door Mees.

Nadat Daniël een stukje uit de Bijbel had voorgelezen en het dankgebed had uitgesproken, waren de jonge Pauwtjes binnen de kortste keren verdwenen, en hielp Daniël met het inruimen van de vaatwasmachine.

"Je moet Mees niet zo verwennen", zei Jennifer.

"Verwennen? Ik heb gewoon gezorgd dat hij zijn bord leeg at."

"Hij moet leren om dat zelf te doen. En dat hij anders geen toetje krijgt. Kinderen moeten streng en consequent opgevoed worden, en discipline leren. Jij bent veel te soft."

"Hij is pas zes."

"Ja, én? Binnen de kortste keren is hij twaalf, en krijg je alleen maar gelazer met hem als hij niet geleerd heeft gehoorzaam te zijn."

"Ach, dat zal toch wel meevallen? Met Arend en Merel hebben we toch ook geen problemen?"

"Wat weet jij daarvan? Je bent er nooit! Arend en Merel zijn al volop in de puberteit, en Zwaantje en Duifje bijna. En Mees vraagt nú al zoveel aandacht! En wie krijgt het allemaal op haar bordje? Moeder, want hun vader is altijd aan het werk! Ik sta altijd overal alleen voor. Jij bent alleen maar met je carrière bezig!"

"Ik zorg dat er hier voor zeven personen brood op de plank is. En dat de kinderen later fatsoenlijk kunnen studeren."

"Ik heb ook gestudeerd. En ik had ook een carrière. Maar dat heb ik allemaal voor jou en de kinderen opgegeven!"

"Je hebt toch geen spijt, lieve?"

"Wat de kinderen betreft niet. Maar wat jou betreft weet ik het eigenlijk niet."

"Jen!"

Met een klap sloot Jennifer de deur van de vaatwasmachine en zette hem aan. Toen ze rechtop ging staan, zag Daniël haar tranen.

"Jenny! Is het zó erg?" Hij trok haar in zijn armen. Jennifer huilde nu echt.

"Jij bent bijna nooit thuis! En áls je er bent, ben je nóg aan het werk, of je moet weer weg, zoals nu. Voor mij heb je geen aandacht. Maar ik houd hier wel de boel draaiend en zorg dat jún carrière kunt maken. Voor jou ben ik alleen maar een huishoudster. Een sloofje. Al zestien jaar lang."

"Dat is niet waar Jenny! Dat weet je ook wel. Ik houd van je!"

Jennifer zei niets meer, maar huilde in zijn armen haar verdriet uit.

*

Het was droog en niet al te koud, dus Daniël had besloten om naar de kerk te lopen. Hij woonde er niet ver vandaan, aan de rand van het centrum, in een van de mooie herenhuizen die het dorp rijk was. Een titularis hoort vlakbij zijn orgel te wonen, vond Daniël. Dan kon hij er in geval van nood snel bij zijn, bijvoorbeeld als er vlak voor een concert of tijdens een open dag nog snel even een tongwerk gestemd moest worden (hij had het meegemaakt). En om er zelf te kunnen studeren of les te geven natuurlijk.

Nu was hij blij dat hij tijdens zijn wandelingetje even tot rust kon komen in de frisse buitenlucht en de dingen op een rijtje kon zetten. Wat was Jen emotioneel geweest! Nu gebeurde dat wel vaker, maar deze keer was hij erdoor overvallen. Hij had haar zo goed mogelijk getroost, maar veel tijd had hij daarvoor niet, omdat hij naar de repetitie moest. Hopelijk was ze weer helemaal gekalmeerd als hij vanavond thuiskwam.

Ze zou wel ongesteld moeten worden, dacht hij. Maar dat was gissen, omdat hij van Jennifers cyclus niet op de hoogte was. Sinds de moeizame geboorte van Mees, waarbij Jennifer behoorlijk uitgescheurd was, had hij het niet meer bijgehouden omdat Jennifer alle plezier in intieme betrekkingen verloren was, en hij het toen maar zo gelaten had om haar te sparen.

Mees was zijn lieveling. Misschien was het waar, dat hij hem verwende, maar het jongetje was altijd wat zwakker geweest dan zijn broer en zussen, en werd sneller ziek. Dan mocht hij, Daniël, hem toch wel een beetje ontzien? En hij was gewoon gek op zijn zoontje, met zijn goudblonde krullen en zijn engelengezichtje.

Het was jammer dat hij door zijn steeds drukker werk minder tijd voor zijn kinderen had dan vroeger. Daniël herinnerde zich, dat hij, toen hij vóór zijn benoeming tot hoofdorganist in Westgeest nog met zijn gezin in Den Haag woonde, nog wel eens met de kinderen op pad ging. Hij moest er ineens weer aan denken hoe hij met de drie jongste kinderen op de bakfiets naar het Haagse Bos ging: Zwaantje en Duifje samen in de bak, en baby Mees in een draagzak op Daniëls rug. Sweet memories.

Daar was de kerk al. De deur stond op een kier zodat de verwachte musici niet steeds aan hoefden te bellen. Daniël ging naar binnen.

In de garderobe trof hij Niels, die kennelijk net vóór hem gearriveerd was, en nu bezig was zijn jack op een kleerhangertje te schikken.

"Dag Niels."

"Goeienavond maestro! Je bent mooi op tijd. Dat gebeurt niet vaak."

"Ja, ach." Daniël glimlachte vriendelijk en hing zijn jas op. "Zijn de anderen er al?"

"Nee, wij zijn de eersten volgens mij."

Samen liepen ze de gang door, groetten in het voorbijgaan Kees in de keuken, en betraden de eigenlijke kerkruimte. Daar stond alles al klaar voor de repetitie. Wat zouden ze toch zonder hun zorgzame koster moeten beginnen, bedacht Daniël.

"Ik heb nog een mooi kerstlied gevonden om het programma mee te completeren. 'Trois anges sont venus ce soir', ook wel bekend als 'Noël'. Het is van Augusta Holmès. Die ken je natuurlijk wel", zei Niels.

"Jazeker! En dat lied ook. Leuk! Wie gaat het zingen?"

"Zullen we het eens met Celeste proberen? Voor de Ierse insteek? O nee, die is er vanavond niet. Nee, grapje. Ik heb een koorversie opgeduikeld. Dus we doen het met de cantorij. Dan mag jij de pianobegeleiding op de vleugel spelen."

"Prima."

"Dat pianokwintet van César Franck was misschien ook wel een mooi intermezzo geweest, nu we toch een strijkkwartet hebben. Dan had jij nog eens extra kunnen schitteren", grijnsde Niels.

"Ook een grapje zeker? Dat is veel te lang."

"Jammer genoeg wel. Het zou goed bij dat lied van Holmès gepast hebben. En je zou er definitief het hart van onze Ierse schone mee veroverd hebben", lachte Niels.

"Definitief?"

"Nou, je bent al aardig op weg volgens mij. Ik zie wel hoe ze af en toe naar je kijkt. Leer mij de vrouwen kennen."

Daniël haalde zijn schouders op en pakte zijn bladmuziek uit zijn tas. Gelukkig kwamen de leden van het strijkkwartet binnen, gevolgd door de solozangers en Kees met een blad met koffie en koekjes, zodat Niels' aandacht werd afgeleid.

Even later was de kerkruimte gevuld met vrolijk geroezemoes en het geluid van het stemmen van instrumenten.

*

Het was gelukkig nog steeds droog toen Daniël na de repetitie naar huis liep, dus hij nam de tijd. Heerlijk, die rust. Even ontspannen. En een sigaretje roken; waarom ook níét? Dat deed hij maar zelden, en zéker niet in het bijzijn van vrouw en kinderen, maar als hij het erg druk had gehad of veel aan zijn hoofd had, had hij er behoefte aan. En dit was zo'n moment.

Hij bleef staan bij een bruggetje, stak zijn sigaret op, en tuurde over het donkere water. In de verte kefte een meerkoet, en dichtbij, waar de straatlantaarn de walkant en de over het water hangende takken van een treurwilg verlichtte, zag hij een paar bezige eenden. Hij was niet de enige die graag 's avonds laat nog actief was.

Hij had geen haast. En hij wilde even rustig nadenken over alles wat er die avond gebeurd was.

Tot twee maal toe had Jennifer hem verweten dat hij te weinig aandacht had voor haar en de kinderen. En ze had gezegd dat hij alleen maar met zijn carrière bezig was, en dat alles op háár neerkwam. Het was natuurlijk ook wel zo, dat Jen zijn steunpilaar was, zonder wie het allemaal niet mogelijk zou zijn wat hij deed. Zonder Jen was hij nergens. Hij zou reddeloos verloren zijn zonder haar.

Maar zijn werk slokte hem op; dat klopte. Al die verschillende banen en baantjes! Bij het conservatorium, bij de kerk, als redacteur van een aantal muziektijdschriften, zijn eigen lespraktijk, zijn concertpraktijk, gastdocentschappen, adviseurschappen, en dan nog zijn werk als componist, al dan niet in opdracht. Maar het kón niet anders. Hij moest zijn gezin onderhouden, zorgen dat de kinderen later konden studeren, zijn hypotheek en al zijn andere vaste lasten betalen – de kosten van zijn auto alleen al! – en ook nog wat opzij leggen voor zijn en Jennifers oude dag en voor mindere tijden.

Hoewel hij niet te klagen had over zijn totale inkomen en zijn levensstandaard, moest hij er als musicus altijd rekening mee houden dat er ineens minder werk zou zijn – tenslotte was hij voor een groot deel zzp'er, en dus afhankelijk van opdrachten – , dus een financiële buffer was toch echt noodzakelijk. Hij kon zich niet veroorloven minder te gaan werken. Het wás niet anders.

Dat Jennifer haar eigen carrière had opgegeven voor hem en de kinderen, was ook waar. Maar dat was in goed overleg gegaan. Ze wilden allebei graag kinderen, en liefst véél. Die waren er gekomen, en ze waren er gelukkig mee. Hij had er ook nooit aan getwijfeld dat ook Jennifer gelukkig was. Tot vanavond. Die huilbui van Jen in de keuken stemde hem zorgelijk. Wás Jennifer ongelukkig met hem? Dat kón toch niet? Hij hield in ieder geval wel van háár, en ze was beslist niet alleen maar een huishoudster en een sloofje voor hem, zoals zij hem voor de voeten geworpen had.

Oké, natuurlijk was het eerste vuur van de verliefdheid van zestien jaar geleden inmiddels tot een rustige, warme gloed geworden. Geen hoog oplaiende vlammen van begeerte meer. Maar móést dan dan? Het was toch goed zoals het was? Jennifer had geen behoefte meer aan passie, ook al was ze zeven jaar jonger dan hij, en zelf kon hij ook wel zonder. Toch? Hij stortte zich wel in zijn werk als die behoefte de kop op dreigde te steken. Sublimatie heette dat.

Zijn wat wrange glimlachje was in het donker gelukkig niet zichtbaar.

Andere vrouwen? Geen denken aan! Hij píékerde er niet over. Dat strookte niet met zijn geloof en zijn morele opvattingen. En dat zou hij Jennifer nooit aan willen doen. En de kinderen al helemaal niet.

Wat had Niels trouwens geprobeerd te suggereren, vóór de repetitie vanavond? Dat Celeste bezig was verliefd op hem te worden? Dat leek hem sterk, maar áls het zo was, moest hij wel uitkijken natuurlijk. Dat was geen

gezonde werksituatie. Als het waar was tenminste. Hij had er nooit iets van gemerkt. Echt weer iets voor Niels, om zoiets te bedenken. Die man had journalist bij een boulevardblad moeten worden in plaats van musicus.

Daniël lachte nu hardop.

Celeste. Wel een aantrekkelijke meid anders. Niet uitgesproken mooi, maar leuk om te zien. Daar mocht hij toch wel naar kijken? Daar was niks verkeerd aan, dat hoorde gewoon bij het leven. Je kon je ogen nu eenmaal niet sluiten voor de aantrekkelijkheden van het andere geslacht. Hij niet in ieder geval.

Heel talentvol was ze ook. Zijn beste studente. Die zou er wel komen. Dat stuk dat hij vanmiddag voor haar examenconcert had geschreven, zou ze makkelijk in de vingers kunnen krijgen, daar twijfelde hij niet aan. En met die werken van Bach en Franck ging het ook heel goed. Celeste's overige resultaten op het conservatorium waren eveneens uitstekend, wist hij. Hij zag haar wel cum laude slagen. Hopelijk ging ze door voor een master. Hij zou haar graag verder begeleiden.

Gelukkig hoefde hij niet bang te zijn dat ze uit zijn gezichtsveld zou verdwijnen na haar eindexamen. Of ze zou ineens uit Westgeest moeten vertrekken en de wijde wereld in gaan. Maar daar leek Celeste hem het type niet voor. Zeker weten kon je zoiets natuurlijk nooit; niets verrassender dan de mens, en bij vrouwen wist je het al helemaal niet. Misschien kreeg ze wel ineens een relatie met iemand aan de andere kant van het land. Of in het buitenland. Zou hij dat jammer vinden? Ja, natúúrlijk zou hij dat jammer vinden.

Zou hij het ook écht vervelend vinden als Celeste inderdaad een beetje, of iets meer, verliefd op hem zou zijn? Professioneel gezien was het natuurlijk onwenselijk. Maar als niemand het wist, en zijzelf ook niet zou weten dat hij het in de gaten had? Zou het hij dan stiekem leuk mogen vinden? Zóú hij het leuk vinden? Waarom zou hij dat eigenlijk níét leuk vinden? Welke man zou dat niet leuk vinden? En het was toch fijn te weten dat hij op zijn leeftijd nog aantrekkelijk was voor vrouwen? Nou ja, 'op zijn leeftijd'? Hij moest nog vijftig worden. Hij was nog lang niet uitgerangeerd als man. Allesbehalve!

Toch maar eens wat meer op Celeste letten. Alsof hij dat niet al deed eigenlijk. Maar nu ook maar eens opletten of ze inderdaad op een speciale manier naar hem keek, zoals Niels beweerde. Hij wilde het toch wel weten. Al was het alleen maar om het gevoel te hebben dat tenminste nog iemand hem wél aantrekkelijk vond.

Au! Hij brandde zijn vingers aan zijn bijna opgebrande sigaret. Hij liet de peuk in het water vallen en ging naar huis.

Hoofdstuk 5

Celeste was net klaar met studeren toen ze de orgeltrap hoorde kraken. Terwijl ze haar bladmuziek van de lessenaar haalde, keek ze opzij en zag het hoofd van Herman uit het trapgat tevoorschijn komen. O ja, die had na haar het orgel besproken, herinnerde ze zich.

De tweede organist glimlachte verlegen maar zei niets.

"Hoi Herman. Ben ik te lang doorgedaan?"

"Dag Celeste. Nee hoor, maar je was toch klaar nu? Dat dacht ik tenminste. En Kees had gezegd dat ik na jou terecht kon."

"Ja hoor. Ik ben klaar", stelde Celeste hem gerust, terwijl ze haar bladmuziek verzamelde.

"Dat Concerto van Bach. Ik heb beneden even zitten luisteren omdat ik nogal vroeg hier was. Het klinkt goed, maar vind je het erg als ik een opmerking maak?"

Celeste wist dat Herman het concert goed kende. Ze had het immers voor het eerst gehoord toen hij het speelde. Dus ze was benieuwd wat hij te zeggen had.

"Ja, spui maar", moedigde ze hem aan.

"Het viel me op dat je in het Allegro in een bepaald loopje bleef hangen en een noot over lijkt te slaan. Ergens bij maat 70, zo uit mijn hoofd. Ik hoorde je het meerdere keren doen. Wat is je probleem daar?"

Celeste sloeg het boek weer open en zocht de bewuste maat op.

"O hier. Ja, dat loopt inderdaad niet lekker."

"Speel dat systeem eens even; dan kan ik zien wat je daar doet", stelde Herman voor.

Celeste deed het.

"Ik zou daar een andere vingerzetting kiezen als ik jou was. Kijk, zó bijvoorbeeld."

Herman speelde de passage staande een octaaf lager voor. Celeste probeerde het, en nu ging het inderdaad gemakkelijker. Snel noteerde ze de nieuwe vingerzetting in haar boek.

"Dank je wel Herman. Je hebt helemaal gelijk. Ik ga daar eens op oefenen."

"Geen dank. Je speelt het ook wel érg snel. Dan moet je het ook trefzeker doen. Het is je eindexamenconcert tenslotte."

"Nogmaals dank voor je redding, Herman." Celeste pakte haar spullen weer bij elkaar en schoof van de orgelbank af. "Ga je gang."

Herman leek geen haast te hebben.

"Lukt het een beetje met dat Choral van Franck?"

"Ja, dat gaat best lekker nu. Over vingerzettingen gesproken! Daar heb ik een hoop op moeten puzzelen. Maar dat maakt het spelen van Franck juist zo leuk. En het is heerlijke muziek."

"Mij is het een beetje te sentimenteel soms. Geef mij maar Bach."

Hermans voorkeur was Celeste bekend.

"Maar Bach heeft toch ook wel gevoelige muziek geschreven?", repliceerde ze.

"Jazeker! Maar het is nooit 'overdone'. Franck laat zijn gevoelens vaak wel érg met hem aan de haal gaan. Iedere keer als ik zijn pianokwintet, zijn vioolsonate of een ander stuk van hem hoor, denk ik: 'Mag het een onsje minder zijn?'. Maar ja, dat is ook de tijdgeest. Eind negentiende eeuw; neoromantiek en zo. Kunstenaars werden geacht hun hele emotionele hebben en houden in de strijd te gooien. Ik houd meer van vernuftige constructies zoals bij Bach. Die man was echt geniaal!"

Dat was een heel lange monoloog voor Herman, die gewoonlijk toch een man van weinig woorden was.

"Maar Franck heeft het ook inderdaad niet zo gemakkelijk gehad in zijn leven; er was veel verdriet", voegde hij er vergoelijkend aan toe. "Zijn huwelijk was niet best, en er waren een paar jonggestorven kinderen. Vooral dat laatste heeft hem erg aangegrepen. Aan de andere kant: ook Bach heeft een hoop kinderen op jonge leeftijd ten grave moeten dragen. Dat was normaal in die tijd. En zijn eerste vrouw, Maria Barbara, stierf toen ze nog geen zesendertig was, en heel onverwacht. Dat hoorde Bach pas toen hij van een reis met zijn werkgever thuis kwam. Toen bleek ze al begraven te zijn. Moet je nagaan! Toch is zijn muziek uit die tijd niet sentimenteel; wel doorleefd."

Herman zat duidelijk op zijn stokpaardje. Bach!

Hij was intussen op de orgelbank gaan zitten, en de onverwacht doorgebroken novemberzon scheen door de hoge kerkraden op zijn blonde krullen, die in een weelderige kuif over zijn voorhoofd hingen. Hij deed Celeste ineens denken aan Eddie Redmayne in de 'Fantastic Beasts' films. Hij had toch wel wat, vond ze.

"Maar ik zit je op te houden, en ik moet ook eens aan het werk", besloot Herman zijn betoog, naar zijn tas met bladmuziek reikend. "Studeren en registraties uitzoeken voor zondag. Dan zie ik je wel weer, neem ik aan."

"Dat was wel de bedoeling. Werk ze, Herman, en tot dan."

"Tot ziens."

Terwijl Celeste de orgeltrap afdaalde, hoorde ze Herman de eerste noten van een Preludium van Bach aanslaan.

*

De woensdag daarop liep Celeste door de binnenstad van Den Haag en vroeg zich af wat ze nu zou gaan doen. Ze had die ochtend les gehad van Daniël, deze keer op het orgel van de Lutherse kerk, dat door het Hendrik Andriessen Conservatorium gebruikt werd voor lessen en concerten. Op dat orgel zou ze volgend jaar ook haar eindexamenconcert geven. Wat Peter destijds nou precies tegen dat orgel had gehad, had ze nooit begrepen. Zij vond het in ieder geval een mooi orgel, en je kon er prachtig Franck op spelen.

Die dag had Daniël ook zijn eigen stuk, dat hij voor Celeste's eindexamenconcert had geschreven, voorgespeeld. Celeste vond het prachtig, maar het instuderen zou wel een kluit worden, vreesde ze. Zoals gewoonlijk had Daniël haar verzekerd dat ze zich geen zorgen hoefde te maken, en dat ze het kón. Daar zou ze dan maar op vertrouwen.

Ineens hoorde ze het carillon van de Haagse Toren tinkelen. Het was even na twaalf, zag ze op de klok. Zou ze dan nu eerst maar ergens koffie gaan drinken en wat eten? Daarna kon ze dan nog gaan winkelen. Ze voelde zich wat moe en gedeprimeerd, en van een middagje funshoppen en in boekwinkels snuffelen zou ze beslist opknappen. Maar eerst koffie met veel slagroom in het restaurant van de HEMA, en een paar lekkere broodjes erbij. En misschien een punt appeltaart, óók met slagroom natuurlijk.

In dit blijde vooruitzicht wilde Celeste zich al op weg begeven naar het warenhuis, toen haar aandacht werd getrokken door het carillon. Dat was waarachtig het Allegro van Bachs Concerto in G BWV 592, wat de beiaardier daar speelde! Het stuk dat zij voor haar eindexamenconcert instudeerde. Ze wist niet dat er ook een versie voor carillon van bestond. Wat leuk! Even luisteren.

Met stijgende verbazing hoorde ze de haar zo bekende loopjes over de stad uitgestrooid worden. Veel sneller dan zij die zelf placht te spelen, maar vlekkeloos en trefzeker. Zelfs dat riedeltje bij maat 70, waar zij altijd even bleef hangen, klonk perfect en zonder enige vertraging door het luchtruim. Wow! Wat een virtuoos!

Jammer genoeg liet de beiaardier het Grave en het Presto achterwege, maar door dit Allegro alleen al was Celeste weer helemaal opgevrolijkt.

En dan nu maar gauw naar de koffie en haar lunch.

Celeste prikte in haar appeltaart en liet haar gedachten weer over de les van die ochtend gaan. Dat ze zich gedeprimeerd had gevoeld, had een reden: ze had gemerkt dat Daniël inderdaad met meer dan normale belangstelling naar haar keek, en haar ook zat op te nemen als hij dacht dat ze het niet in de gaten had. Dat had Celeste natuurlijk wél, en ze wist niet meer hoe ze hiermee om moest gaan.

Niels had een paar weken geleden gesuggereerd dat Daniël "niet ongevoelig" was voor "lers vrouwelijk schoon", en hij had Daniël vergeleken met César Franck, en impliciet haar, Celeste, met Augusta Holmès. Dat had ze toen een onzinnige opmerking gevonden, maar later had ze van Niels gehoord dat het niet zo goed ging tussen Daniël en Jennifer, en als dat waar was, zou dat best ten gevolge kunnen hebben dat Daniël naar andere vrouwen keek. Of althans naar één andere vrouw: naar haar, Celeste.

Omdat ze zich dat van Daniël niet voor kon stellen, had Celeste die gedachte eerst van zich af willen zetten. Daniël was toch de degelijkheid zelf! Nooit was er ook maar enige sprake geweest van incorrect gedrag van hem jegens een of andere studente. Zoiets zou snel genoeg rondzingen op het conservatorium, zéker in deze tijd van 'Me too'-schandalen!

Maar er was méér dan alleen maar stiekem naar haar kijken. Daniël werd ook steeds minder kritisch jegens haar als docent – streng was hij so wie so al nooit geweest – en vond zo'n beetje alles goed wat ze deed. Dat ze bij die bewuste maat van Bachs Concerto een ongelukkige vingerzetting gebruikte, had hij natuurlijk moeten zien, niet Herman. Dat raakte rechtstreeks aan de kwaliteit van zijn lessen! Zag hij nog meer fouten van haar over het hoofd? De gedachte aan die mogelijkheid maakte haar onzeker.

Ook als ze praatten over andere onderwerpen dan de lesstof deed Daniël vrijwel niets meer dan beämen wat zij te berde bracht, en ze zag de bewondering in zijn ogen. "Wat zeg je dat leuk", liet hij zich laatst ontvallen. "Nou jáá zeg", dacht Celeste in stilte, maar ze hield haar gezicht natuurlijk in de plooi.

En dan was er nog dat wat psychologen "spiegelen" noemen (Celeste had het opgezocht). Steeds vaker imiteerde Daniël onbewust Celeste's gebaren. Haalde zij haar hand door haar haar, dan streek hij ook door zijn eigen haar. Speelde zij in gedachten met haar potlood terwijl hij iets vertelde, dan speelde Daniël ook met zijn pen. Ging zij verzitten, dan deed Daniël hetzelfde. Enzovoort. Celeste

had ergens gelezen dat dat een teken kan zijn van verliefdheid, en toen ze er op ging letten, kon ze er niet omheen dat Daniël het wel erg vaak deed. Was Daniël verliefd op haar, of bezig dat te worden?

Ook al vond ze Daniël nóg zo'n aardige, lieve en leuke man, dít kon natuurlijk niet! Niet alleen omdat hij haar docent was – als iemand anders dan zij het zou merken, zou hij er op het conservatorium geheid moeilijkheden door krijgen, en het was natuurlijk so wie so een ongezonde werksituatie – , maar eerst en vooral omdat Daniël getrouwd was en kinderen had. En dan waren hij en zijn gezin ook nog lid van dezelfde kerkelijke gemeente als zij! Én hij was er organist, dus iemand met een officiële bediening, die een voorbeeld moest zijn voor de gemeente. Die kon niet de verdenking op zich laden dat hij naar een andere vrouw keek dan zijn wettige echtgenote. En last but not least: Celeste kende die wettige echtgenote persoonlijk, en zou nooit haar en Daniëls huwelijk in gevaar willen brengen. Dat zou ze Jennifer nooit aan willen doen. Ook die kinderen niet. Kortom: zij, Celeste, moest hier een eind aan maken. Maar hoe, zonder Daniëls gevoelens te kwetsen? En zonder überhaupt te laten merken dat zij zijn zo onmiskenbaar ontluikende verliefdheid in de gaten had? Ze wilde hem absoluut in niet verlegenheid brengen. En ze wilde zeer beslist hun goede verstandhouding niet in gevaar brengen. Laat staan dat ze hem als docent kwijt wilde. Ze moest nog bij hem afstuderen ook!

Wat een dilemma!

Celeste besloot om nóg een kop koffie te gaan halen, met slagroom natuurlijk. Ze wilde nog even rustig over de kwestie nadenken.

Even later zat ze weer aan haar tafeltje. Ze had toch ook maar een tweede punt appeltaart genomen. Waarom níét?

Terwijl ze van haar zoete traktatie genoot, liet ze haar gedachten weer over haar probleem gaan. Als ze heel eerlijk was tegenover zichzelf, moest ze bekennen dat ze Daniël een aantrekkelijke man vond – hij had mooie ogen en was bepaald niet lelijk – , en ze had altijd goed met hem kunnen opschieten en was erg op hem gesteld. De aandacht die hij haar gaf, deed haar – toegegeven! – bovendien best wel goed, omdat ze zich eenzaam voelde, en besepte dat Peter nooit meer terug zou komen. Dus eigenlijk was dit een tamelijk gevaarlijke situatie. Tot dusver had ze gedacht dat het voldoende was om net te doen alsof ze niets in de gaten had, maar hoe lang kon ze dit volhouden? En wat zou er gebeuren als ze in een zwak moment Daniëls warme blikken níét meer zou negeren?

Aha, dacht Celeste, terwijl ze de slagroom naar binnen lepelde. Hier hebben we de kern van het probleem. Alleenstaande jonge vrouw: potentiële prooi voor jagende mannen! Als ze nog met Peter was geweest, zou niemand haar het

etiket 'beschikbaar' hebben kunnen opplakken, en was er niets aan de hand geweest. Ze zou dus eigenlijk gewoon weer een vriend moeten hebben. Probleem opgelost!

Een vriend. Maar ze kon toch moeilijk om Daniëls huwelijk te redden zich in de armen van de eerste de beste storten om maar van het probleem af te zijn?! Dat zou al te zot zijn; zó opofferend was ze nou ook weer niet. Het zou een man moeten zijn die ze zelf leuk en aantrekkelijk vond, en die echt de moeite waard was. Vind maar eens zo iemand!

Celeste moest om haar eigen gedachten lachen. Moest ze ze zich nu bij een datingsite gaan inschrijven, al dan niet "voor hoger opgeleiden"? Nou, écht niet! Als er al een leuke man haar pad zou kruisen, wilde ze die eerst van een afstandje rustig observeren om te zien of hij degelijk en betrouwbaar was. Door wat ze met Peter had meegemaakt had ze in ieder geval geleerd voorzichtig te zijn. Het zou haar niet meer gebeuren dat haar prins op het witte paard een drugsverslaafde of alcoholist zou blijken te zijn. Voor haar alleen nog maar een degelijke man van onbesproken gedrag. Liefst eentje met wie ze wat gemeenschappelijke interesses had. Hij hoefde niet de looks van een filmster te hebben, al was dat natuurlijk wel meegenomen.

Filmster. Eddie Redmayne! Ineens moest ze weer aan Herman denken, met zijn krullenkuif in het zonlicht op de orgelbank een paar dagen geleden. Herman? HÉRMAN???

Nou nee zeg! Die stijve Herman, die alleen maar spraakzaam werd als hij het over Bach kon hebben. Dat was nou wel weer het andere uiterste. Die zag ze nog niet zo gauw tot enige passie in staat, ha ha ha. Maar moest dat dan? Ze ging toch voor degelijkheid en betrouwbaarheid? En ze wilde toch iemand met wie ze gemeenschappelijke interesses had? Muziek bijvoorbeeld?

Voor zover ze wist, was Herman nog vrij. Een potentiële prooi voor jagende vrouwen dus, ha ha ha. Nou, misschien was ze wel niet de enige ook. Misschien was hij wel de meest begeerde vrijgezel van Westgeest en omstreken, zonder dat zij dat ooit vermoed had. Wat wist ze eigenlijk van Herman?

Celeste nam nog een hap appeltaart en dacht na. Eigenlijk wist ze helemaal níets van Herman, behalve dan dat hij aardig en behulpzaam was. Hij hád haar tenslotte op eigen initiatief met die vingerzetting geholpen. En iedereen in de kerk mocht hem graag. Ze kon zich niet voorstellen dat Herman bij nadere bestudering een duistere kant bleek te hebben.

Herman dan toch maar eens proberen wat beter te leren kennen? Rustig observeren zonder dat hij het in de gaten had? Waarom níét? Misschien was het wat. Geef het een kans, Celeste!

Celeste schraapte de laatste slagroom van haar bordje, dronk haar koffie uit, en maakte zich gereed om de stad in te gaan.

*

Daniël had na de les de achteruitgang van de Lutherse kerk genomen, en was via de Boekhorststraat naar de Jan Hendrikstraat gewandeld omdat hij zijn auto in de parkeergarage aan de Torenstraat had staan.

Hij voelde zich onrustig en gespannen. En hij kon er niet omheen: dat had met Celeste te maken.

Hoe beter hij haar bekeek, des te mooier ging hij haar vinden. En ze was zo gevat en welbespraakt. Ze kon dingen zo leuk zeggen. Heel anders dan Jennifer, met haar scherpe opmerkingen altijd.

Hij had niet gemerkt dat Celeste, zoals Niels beweerde, op een speciale manier naar hem keek. Maar een intelligent meisje als zij zou dat natuurlijk ook niet doen als ze wist dat hij dat in de gaten kon hebben. Tenslotte was hij haar docent én hij was getrouwd. Celeste zou wel uitkijken!

Intussen moest hij voor zichzelf toegeven dat Celeste hem niet ongevoelig liet. Wat moest hij hier nu mee? Gelukkig wist niemand ervan, en hij zou wel zorgen dat dat zo zou blijven ook. Stel je voor dat Jennifer erachter kwam! Maar intussen kon hij wel van het gezelschap van het meisje genieten tijdens hun lessen. Dat was toch niet verkeerd?

Daniël kreeg behoefte aan een sigaret. Terwijl hij de Haagse Toren naderde, hoorde hij het carillon tinkelen. Hier kon hij best even een sigaretje opsteken en naar de muziek luisteren.

Terwijl hij zijn eerste trek nam, hoorde hij iets dat hem wel zéér bekend voorkwam. Het Concerto in G BWV 592 van Bach! Celeste had het die ochtend nog gespeeld in de Lutherse kerk. En nu hoorde hij het in een carillonversie. Alsof het zo moest zijn! Maar wat speelde die beiaardier het snel! Veel sneller dan Celeste placht te doen, en die nam al een behoorlijk tempo.

Daar had je dat loopje bij maat 70. O ja, dat was waar ook; daar had hij iets over tegen Celeste willen zeggen omdat hij de vorige keren had gemerkt dat ze daar steeds even bleef hangen, maar hij was dat vergeten. En vanmorgen deed ze het ineens uit zichzelf vlekkeloos met een andere vingerzetting. Intelligente meid. Die kwam er wel in de muziek!

Celeste, Celeste! Dromerig trok Daniël aan zijn sigaret en liet zijn gedachten meevoeren door het Bach-Concerto. Maar tot zijn teleurstelling speelde de beiaardier alleen het Allegro.

Daniël keerde weer terug tot het hier en nu, trapte zijn peuk uit, en vervolgde zijn weg naar de parkeergarage.

*

Die zondag stond Celeste na afloop van de kerkdienst in de rij voor de koffie, en achter haar stond Herman. Dit was haar kans!

"Mooi gespeeld Herman! Dat Bach-preludium aan het slot vond ik ook erg mooi."

"Dank je wel."

Hoe nu verder? Bach maar weer; dat lag het meest voor de hand.

"Nog bedankt voor je hulp bij die vingerzetting ! Toen ik dat Concerto van de week op les speelde, ging het in één keer helemaal goed. Nota bene op een ander orgel dan ik gewend was."

"Geen dank. Graag gedaan."

"Dat was in de Lutherse kerk in Den Haag."

"O ja?"

"En weet je, toen ik na de les uit die kerk kwam, hoorde ik het carillon van de Haagse Toren toevallig ook het Allegro van dat Bach-Concerto spelen."

"Het carillon? En klonk dat een beetje?"

Hoera! Herman toonde belangstelling! Alleen wist Celeste niets van carillons, en Herman volgens haar ook niet, dus dat gespreksonderwerp zou snel uitgeput zijn.

"Ik vond het wel leuk. Ik werd er in ieder geval vrolijk van", zei ze neutraal.

"Wist jij dat er ook een carillonversie van bestond?"

"Nee, ik weet niets van carillons."

Ander onderwerp dan maar, dacht Celeste. Maar wat?

"Had je les op het Bätz-orgel?", was Herman haar tot haar verbazing voor.

"Ja. Sterker nog: daar moet ik volgend jaar mijn eindexamenconcert op spelen."

"Mooi orgel. Klinkt wel heel anders dan dit. Koeler en zilverachtiger. Ons Reichner-orgel heeft meer een warme en gouden klank; stralender ook."

Celeste was verrast door Hermans observatie. "Welk van de twee vind jij dan het mooist?", vroeg ze.

"Het onze. Maar vertel dat maar niet verder, want dan krijg ik de hele orgelwereld over me heen."

De ondeugende glimlach waarmee hij dit zei, maakte zijn gezicht jongensachtig en aantrekkelijk. Wat een leuke man, dacht Celeste. Waarom heb ik dat niet eerder gezien?

Intussen was ze aan de beurt voor de koffie, en moest ze haar aandacht daarop richten. Toen Celeste voorzien was, moest ze iets verzinnen om het gesprek met Herman gaande te houden voordat hij met iemand anders in gesprek zou raken. Hoe kreeg ze hem nou mee naar een tafeltje?

Met haar volle kopje in haar handen – het kostte nog moeite om de bijbehorende stroopwafel op de rand van het schoteltje in evenwicht te houden – wachtte ze terzijde van de rij tot Herman zijn koffie had. Nu doorpakken!

"Herman, dat Bätz-orgel in de Lutherse kerk. Ik heb jouw voorganger hier wel eens horen zeggen dat hij dat eigenlijk geen mooi orgel vond, en dat hij liever dat van Kampen of Rotterdam had." Celeste meldde maar even niet in welke betrekking zij tot Hermans voorganger had gestaan; het leek haar nu niet het juiste moment daarvoor. "Kun jij je daar iets bij voorstellen?"

"Dat denk ik wel, ja. Misschien hield hij ook niet zo van die koele klank." Al pratend liep Herman met Celeste mee naar een nog vrij tafeltje. Gelukt!

"Heb jij zelf wel eens op dat orgel gespeeld, Herman?"

"Ja, natuurlijk. Wie niet."

"Het heeft de naam een van de mooiste orgels van Nederland te zijn. Maar jij vindt ons orgel dus mooier?"

"Met afstand." Weer die jongensachtige lach. Celeste had nu de gelegenheid om Herman wat beter te bekijken, en wat ze zag, viel haar niet tegen. Integendeel!

"Ik vind ons orgel ook het allermooiste dat ik ken of ooit gehoord heb. Jammer dat ik mijn eindexamenconcert niet hier kan geven. Maar het conservatorium bepaalt."

"Wat ga je eigenlijk doen als je geslaagd bent? Verder met een master?"

"Misschien. Ik weet het nog niet precies. Heb jij eigenlijk een masterdiploma?"

"Twee. Orgel en Compositie. En ik ben ook nog Meester in de Rechten, maar dat is van voordat ik de muziek in ging."

"Je meent het! Een late roeping dus?"

"Zo zou je het kunnen zeggen."

"Ik studeerde eerst Vliegtuigtechniek voordat ik naar het conservatorium ging. Ook een late roeping."

"Ja, dat kan soms zo gaan."

"Maar ik had nooit gedacht dat jij jurist was. Heb je nog meer van die onvermoede kanten?"

"Ik was ook nog bijna profschaker geworden. Maar je kunt nu eenmaal niet alles tegelijk doen in het leven. Dus dat houd ik maar als hobby."

Zo zo, dacht Celeste. Een analytische geest dus blijkbaar. Ze had deze man behoorlijk onderschat, dat was wel duidelijk. Zo zie je maar weer: stille wateren hebben diepe gronden.

"Speel je in een schaakclub?"

"Jazeker. Bij Eeuwig Schaak."

"Eeuwig Schaak?"

"De Westgeester Oecumenische Schaakvereniging 'Eeuwig Schaak', die in de wandelgangen ook wel aangeduid wordt als *Es Groot*, omdat we samenkomen in een zaaltje van Herberg 'De Drie Mollen'. E.S.G.R.O.O.T. staat dan voor: *Eeuwig Schaak Geeft Rust en Ontspanning: Onze Toekomst.*" Herman lachte nu voluit.

"Dat heb jij vast bedacht", lachte Celeste.

"Niet ik. De eigenaar van de herberg. Weet je hoe die heet? Cees Klein. C. Klein dus. Die heeft ook de naam 'De Drie Mollen' verzonnen. Het zal je niet verbazen dat hij ook in de harmonie speelt. Es klarinet."

Ze lachten er allebei hartelijk om.

Op dat moment werd Herman op de schouder getikt door een gemeentelid.

"Herman, wij hebben ons neefje te logeren, en hij zou zo graag het orgel eens willen zien. Kan dat?"

"Natuurlijk", zei Herman bereidwillig. "Kom maar mee naar de orgelgalerij. Excuseer me, Celeste. Ik moet de PR van ons orgel gaan behartigen. Tot ziens en een goede zondag verder."

"Insgelijks Herman. Tot ziens."

Toen Celeste even later naar buiten liep, had ze een hoop om over na te denken.

*

Daniël zat in zijn eentje in de Dorpskerk op het orgel te studeren. Of eigenlijk was het niet echt studeren: hij wilde graag even alleen zijn en voor zijn genoeg wat spelen. Bij het orgel vond hij troost en ontspanning als hij veel aan zijn hoofd had. "Het orgel is mijn vriendin", placht hij wel eens te zeggen,

en dat meende hij. Als Jennifer of de kinderen hem hoofdpijn bezorgden -en dat gebeurde steeds vaker-, of als hij zich moe of opgejaagd voelde door zijn drukke werk, dan kwam hij weer helemaal tot rust door een tijdje op zijn geliefde orgel te spelen en te improviseren. Hij had het gevoel dat het orgel hem begréép. Deze elegante achttiende eeuwse dame met haar lieflijk klinkende stem – stemmen in feite – was zijn grote liefde, meer nog dan Jennifer. Zij was de koningin van zijn hart.

En nu speelde hij de 'Sept Pièces en Ut majeur et ut mineur' uit L'Organiste van César Franck. Een suite van zeven stukjes in C groot en c klein, die eigenlijk voor drukwindharmonium geschreven waren, maar die op dit orgel met zwelwerk ook prachtig tot hun recht kwamen.

Een tijdje geleden had hij ontdekt dat er in het eerste stukje van de zeven een motief van een lers volksliedje viel te herkennen, wat nog versterkt werd door de doedezakachtige begeleiding in de linkerhand. Toen hij zich afvroeg hoe César Franck nou aan een lers volksliedje kwam, realiseerde hij zich ineens dat Augusta Holmès half lers was, en zelf ook muziek had geschreven die naar het vaderland van haar voorouders verwees. Het concertstuk *Irlande* bijvoorbeeld, dat nota bene datzelfde jaar nog bij de begrafenis van César Franck gespeeld werd! Dat kon volgens Daniël alleen maar betekenen dat Augusta en haar lerse wortels in 1890 voor César Franck nog steeds van grote betekenis waren.

Eenmaal op dat spoor, was Daniël verder gaan zoeken naar verwijzingen naar Augusta in de Sept Pièces in C en c, en die had hij gevonden! In datzelfde eerste stukje herkende hij de stemmen van twee personen die elkaar toeroepen en antwoorden, en die aan het slot elkaar eindelijk vinden en samen komen. In de vijf daarop volgende delen kwam steeds een driedelig motief terug dat klonk als het uitzingen van de naam Augusta, en het zevende en laatste deel, het 'Offertoire', had Daniël alle adem benomen toen hij het aandachtig doorspeelde. Natúúrlijk moest het de vorm van een doorwerking van alle motieven uit de voorgaande zes stukjes hebben, maar het 'Augusta-motief' kwam telkens weer terug, ook in de linkerhand en in de verkleining. En de reprise van het eerste deel had meer het karakter van 'sweet memories' dan van een gewone herhaling. Maar dán! Bij maat 48 brak ineens in c klein de passie door, bij maat 57 en verder laaiden 'vlammen van begeerte en nobele drift' hoog op, gevolgd door een onmiskenbaar verdriet bij maat 64 dat eindigde in langzaam wegstervende snikken in de maten 72 tot en met 75. Waarna in maat 76 in C groot de troostende herinneringen aan het samenzijn weer bovenkwamen, gevolgd door een toenemende berusting waarin af en toe het 'Augusta-motief' weer de kop opstak. En dan tenslotte het verdrietige slot, waarin in de op twee na laatste maat nog éénmaal met een crescendo de naam Augusta werd uitgeschreeuwd! Dit was geen kerkelijk offertorium, waar het

voor door moest gaan! Dit was het offer van een man die zijn grote liefde opgeeft omwille van zijn geloof en zijn huwelijk!!

En nu, bijna 130 jaar later, zat de componist, organist en pianist Daniël Pauw zich na het spelen van de slotmatten af te vragen of hij niet in dezelfde situatie terecht was gekomen als de componist, organist en pianist César Franck: verliefd op een studente, maar daar omwille van zijn geloof, zijn huwelijk én de heersende moraal niets mee kunnen doen. Behalve zijn gevoelens uiten in zijn muziek natuurlijk.

Alles, maar dan ook álles deed hem steeds meer aan Celeste denken. Zelfs het orgel! Deze elegante dame met haar lieflijke stem, die hij "zijn vriendin" noemde, deed hem beseffen dat er nog een andere elegante dame met een lieflijke stem in zijn leven was, die hij graag zijn vriendin zou willen noemen, ware het niet dat dat niet kon, niet mocht.

Daniël keek omhoog naar de Prestanten in het orgelfront, die oprezen uit hun zee van glanzend gouden krullen. En onmiddellijk moest hij denken aan de het rossig blonde, zeg maar gouden haar van Celeste, dat misschien iets minder weelderig krulde, maar dat hij desalniettemin prachtig vond.

Hij had het goed te pakken. Hoe had het zover kunnen komen? En hoe moest het nu verder?

Zijn gevoelens voor zichzelf ontkennen kon hij niet meer. Ze onderdrukken ook niet. Jennifer ontrouw worden uiteraard ook niet. Wat dan? Hij kon ook niet tegen Celeste zeggen dat ze maar bij een andere docent moest afstuderen. Dat kon hij niet maken tegenover haar, en zelf wilde hij dat ook absoluut niet. Nog afgezien van dat dan júíst iedereen direkt zou begrijpen dat er iets aan de hand was, Jennifer inclusief.

Nee, hij moest lijden in stilte. En net als César Franck zich alleen in zijn muziek uiten. Alleen het orgel zou hem begrijpen, en troosten. Zou César Franck ook zo'n innige band hebben gehad met zijn orgel in de Sainte-Clotilde? En was zij ook de enige die hem begreep en troostte? Daniël was ervan overtuigd van wèl.

Daniël veegde een traan weg, en begon nogmaals het Offertoire te spelen.

*

Die zondag daarop was voor Westgeest een feestelijke dag. Het was namelijk Sint Maarten, en dat werd daar altijd uitbundig gevierd. Het geval wilde dat de middeleeuwse Dorpskerk vóór de Reformatie aan Sint Martinus gewijd was geweest, en die heilige was nu nog steeds de schutspatroon van de Rooms-

Katholieke parochie van het dorp. Sinds het achthonderd jarig bestaan van de Dorpskerk werd Sint Maarten altijd in het kader van de oecumene door de katholieken en de protestanten van Westgeest gezamenlijk gevierd, en dat jaar, waarin Sint Maarten toevallig op een zondag viel, werd de oecumenische viering in de Dorpskerk gehouden.

Muzikaal werd er flink uitpakkt. Er zongen twee koren, de protestantse cantorij en het katholieke Gemengde Koor, en er waren twee organisten: Daniël, die organist van dienst was op het Reichner-orgel, en zijn Rooms-Katholieke collega, die het fraaie neogotische koororgel bespeelde. Ook de plaatselijke harmonie was aanwezig, en de viering werd besloten met een door Daniël geschreven Maartencantate voor dubbelkoor, twee orgels, solo-klarinet (een glansrol voor Cees Klein) en harmonieorkest.

Daarna was er een feestelijke lunch voor iedereen, waarbij volop genoten werd van Westlandse produkten en van de wijnen van de plaatselijke druivenkwekerij, die van de opwarming van het klimaat dankbaar gebruik had gemaakt door een flinke wijngaard aan te leggen.

Celeste had zich voorgenomen om na de dienst haar nadere kennismaking met Herman voort te zetten, maar was door een groep medekoorleden meegetroond naar een eettafel waar de kerkmusici niet aanzaten. Enigszins teleurgesteld door deze gang van zaken had Celeste meer glazen witte wijn gedronken dan het eten kon compenseren, en hierdoor overmoedig geworden had ze besloten het verdere verloop van de middag niet meer aan het toeval over te laten. Zodra ze met goed fatsoen van tafel op kon staan, ging ze op zoek naar Herman.

Die stond op dat moment te praten met Daniël en Niels. De beide laatsten gewapend met een goed glas Westgeester Witte, en Herman, die geheelonthouder was, met een flesje mineraalwater.

Celeste haalde diep adem, en stevende op het groepje af.

Daniël zag haar het eerst. "Daar hebben we Celeste", riep hij stralend. "En, heb je genoten van de Maartencantate?"

"Ja, het ging prachtig. Heerlijke muziek."

Daniël nam een flinke slok van zijn wijn. Het was duidelijk niet zijn eerste glas. Hij was dan ook niet meer in staat om zijn bewondering voor Celeste onder stoelen of banken te steken.

"Als jij geslaagd bent voor je examen, moet jij volgend jaar november die tweede orgelpartij maar eens spelen. En wat mij betreft, mag je hier dan derde organist worden ook, adjunct, eerste vervanger."

"Daar ga jij volgens mij niet in je eentje over", zei Niels met een vermaakte uitdrukking op zijn gezicht.

"Zolang je haar geen tweede organist maakt, vind ik het prima", merkte Herman droog op.

"Het was een mooie viering", probeerde Celeste het gesprek in andere banen te leiden. Nu iets zeggen waarmee ze Hermans aandacht kon trekken. Maar wat? Haar hoofd was een beetje mistig.

"Je ziet er feestelijk uit Celeste", vervolgde Daniël terwijl hij haar bewonderend van top tot teen opnam. "Nieuwe outfit?"

Celeste had inderdaad een nieuwe blouse, een nieuwe broek en een nieuw jasje aangeschaft toen ze in Den Haag aan het winkelen was geweest, en ze had haar best gedaan om er vandaag op haar mooist uit te zien. Maar dat was niet voor Daniël.

"Onze Ierse schone heeft goed haar best voor je gedaan, Daniël", grijnsde Niels. "Dat overkomt mij nou nooit met mijn koorzangeressen."

"Ik had me anders speciaal voor jÓú in het nieuw gestoken, Niels", flapte Celeste eruit.

Niels schaterde. "Dank je wel meisje. Mijn dag is weer goed. Hoor je dat Daniël? Je maakt geen enkele kans tegenover mij." Hij ledigde zijn glas met één teug en pakte de fles om zich opnieuw in te schenken. "Jij ook nog, Celeste? Waar is je glas?"

Celeste had best zin in nog een glas wijn, maar ze had haar glas op tafel laten staan, aan de andere kant van de zaal. Daniël zag het. "Ik haal wel even een schoon glas voor je, Celeste." En weg was hij, naar de keuken.

"Onze galante ridder", grinnikte Niels. "Daar kun jij nog wat van leren, Herman. Als je succes wilt hebben bij de meisjes, moet je het zÓ aanpakken, zoals Daniël doet. Hè, Celeste?"

Herman zweeg. Celeste voelde het bloed naar haar wangen stijgen. Ze wilde dat Niels opdonderde, en Daniël erbij, zodat zij rustig met Herman kon praten.

Daar was Daniël alweer, met een schoon glas en ook nog een nieuwe fles wijn, ontkurkt en wel. Hij vulde de glazen voor Celeste en Niels, en schonk zichzelf ook nog eens in. Herman had nog genoeg mineraalwater.

"Proost", zei Daniël. "Op je examen en op onze verdere samenwerking in de muziek."

"Op je gezondheid, Daniël. En dat je nog maar veel van zulke mooie cantates mag schrijven." Celeste kreeg een ingeving. "Gaan jouw kinderen vanavond ook de deuren langs om snoep op te halen?"

"Mijn kinderen. Waar zijn die eigenlijk? O ja, Jen is al met ze naar huis. Ja, die gaan vanavond inderdaad de deuren langs. En Pa mag er met de auto achteraan om in te kunnen grijpen als ze in handen dreigen te vallen van op de loer liggende pedo's. Maar eerst nog deze fles leeg drinken."

"Is dat wel een goed idee als je vandaag nog moet rijden?"

"Ach." Daniël haalde zijn schouders op en ledigde zijn nog volle glas met één teug. Direct schonk hij een nieuw glas in. Herman keek geschrokken, en ook Niels werd ineens serieus.

"Daniël, doe je gezin en ook mij een lol, en laat het hierbij. Verpest hun Sint Maartenviering nou niet. Ik breng je even met de auto naar huis, en dan kun je daar ontnuchteren met een paar koppen sterke koffie. Kom op kerel; de vaderlijke plicht roept."

Daniël ledigde nog snel even zijn nieuwe glas wijn, en liet zich toen door Niels met zachte hand naar de uitgang dirigeren.

"Tot ziens Celeste. Tot ziens Herman."

"Tot ziens Daniël en Niels."

Nu waren Celeste en Herman samen overgebleven.

Celeste vatte moed.

"Wat vond jij eigenlijk van Daniëls cantate, Herman?"

"Feestelijk. En Cees Klein overtrof zichzelf."

"Wie? O, de klarinettist. En hij stond niet eens in drie mollen."

Herman lachte. "Hij had er hard op geoefend. De hele harmonie trouwens. Ze hadden eer van hun werk."

"Maar wat vond jij nou van het stúk?"

"Wil je dat echt weten? Het is een leuk gelegenheidsstuk, maar het lijkt me niet van eeuwigheidswaarde. Niet zoals de cantates van Bach in ieder geval."

Daar was hij weer. Bach.

Celeste nam een slok van haar wijn.

"Houd je ook nog van andere componisten dan van Bach?"

"Jazeker! Messiaen."

"Messiaen?"

"Ja. Geniale componist. Als je het nou hebt over vernuftige constructies! Dát is nog eens muziek waarover is nagedacht! Vond een heel nieuw toonsysteem uit: de zeven 'modes à transpositions limitées'. Bovendien dacht en componeerde hij ook nog in kleuren. Ieder akkoord had voor hem zijn eigen

kleur. En dan ook nog al die vogelgeluiden die hij in zijn composities verwerkte!"

"Ik houd ook van vogels", zei Celeste. "Maar Messiaen gaat me boven mijn pet. Vind jij hem trouwens genialer dan Bach?"

"Dat is een gewetensvraag. Moet ik daar antwoord op geven? Ik vind hem wel genialer dan César Franck."

"Dat vroeg ik niet."

"Messiaen had het aanvankelijk ook niet erg getroffen met de huiselijke omstandigheden. Wist je dat? Zijn eerste vrouw was door een als gevolg van een operatie opgelopen hersenbeschadiging gehandicapt geraakt, en zat meer in inrichtingen dan thuis, zodat Messiaen hun zoon in zijn eentje moest opvoeden. En dan toch zo'n carrière! Na het overlijden van zijn vrouw hertrouwde hij met de pianiste Yvonne Loriod, die ook samen met hem de natuur in ging om vogelgeluiden op te nemen. Dat was wèl een gelukkig huwelijk. Doet aan de levensgeschiedenis van Bach denken, vind je niet?"

"Maar wie van de twee vind je nou genialer? Messiaen of Bach?"

"Jij laat niet los hè? Mag ik remise voorstellen?"

"Voorstel aanvaard." Celeste nam nog een slok van haar wijn. "En als je niet met muziek bezig bent of schaakt, heb je dan ook nog andere dingen waar je je graag mee bezig houdt?"

"Is dit een kruisverhoor? Ik houd van lezen. Kan dat ermee door?"

"Wat lees je graag?"

"Filosofie. Kant bijvoorbeeld. Maar ook twintigste eeuwse filosofen. Moet ik namen gaan noemen?"

"Nee, laat maar. Ik kan me er toch niets bij voorstellen."

Celeste's glas was nu leeg. De fles die Daniël uit de keuken had meegenomen stond er verleidelijk naast. Vooruit maar, ze wilde zich nog even extra moed indrinken. Celeste schonk haar glas vol tot het randje. En nam een ferme slok. Toen gooide ze eruit:

"Ik vind jou leuk."

Verbijsterd keek Herman haar aan. Toen begon hij te lachen.

"Zo! De dame zet de koning ineens schaak, zomaar uit het niets. Die had ik niet zien aankomen. Maar het is nog geen mat hoor. Ik doe even een stapje opzij als je het niet erg vindt. Hoeveel glazen wijn heb je eigenlijk op, als ik vragen mag?"

Celeste nam nog een slok. Nu doorpakken!

"Weet je dat je op Eddie Redmayne lijkt?"

"Ben zeer vereerd. Geen idee wie dat is overigens."

"Een filmster. Googel hem zelf maar."

"Dat zal ik doen. Doe je een beetje rustig aan met die Westgeester Witte? Je hoeveelste glas is dit?"

"Is dat van belang? Ik zei dat ik je leuk vind. Heb je me niet gehoord?"

Celeste dronk haar glas leeg, en wilde nog eens inschenken. Maar Herman was haar voor, en maakte zacht maar beslist haar hand los van de fles.

"Nee, dat gaan we niet doen, Celeste. Ik weet niet wat dat dat is met die Westgeester Witte, maar hij heeft rare effecten op organisten en kerkmusici. Hoe ben jij naar de kerk gekomen? Met de auto?"

"Met de fiets."

"Dan breng ik jou nu met de auto naar huis. De fiets kan wel in de achterbak. Je hoeft vanavond toch geen kinderen meer te chaperonneren hoop ik?"

"Nee."

"Kom dan maar mee. We gaan. Het is mooi geweest. Ik ben de Bob. Kom je?"

*

De zaterdag daarop zat Daniël thuis in zijn werkkamer te componeren. Onder zijn handen ontstond een pianokwintet in c klein. Niet met de gebruikelijke bezetting van piano met strijkkwartet, maar met naast de piano een hobo, een altviool, een cello en een fagot. Dat was zijn lievelingscombinatie. De prachtige, lieflijke en weemoedige hobo deed hem aan Celeste denken, over wie dit stuk natuurlijk ging. Al zijn gevoelens en passie voor Celeste gooide hij erin. "Vlammen van begeerte en nobele drift" zou Marius Monnikendam het genoemd hebben, net als in zijn biografie van César Franck bij zijn beschrijving van diens pianokwintet.

Na de gepassioneerde eerste bladzijden was Daniël nu bezig aan een weemoedig adagio met een prachtige hobo-solo. Dit moest subliem worden! Geconcentreerd zat hij te schrijven.

Ineens werd de deur van zijn werkkamer opengegooid. Mees kwam binnen, huilend.

"Pappa, pappa."

"Nu even niet, Mees. Pappa is aan het werk."

"Pappa, mijn hoofd doet pijn."

"Ga maar naar Mamma, die geeft je wel een aspirientje."

Mees gaf geen antwoord, en huilde alleen maar.

Zuchtend stond Daniël op, en trok het jongetje mee, de gang op.

"Jen!", brulde hij door het trapgat naar beneden.

"Jen!!"

Geen reactie van beneden. Achter hem ging een kamerdeur open.

"Mamma is niet thuis", zei Merel. "Ze is met met Zwaantje en Duifje naar de markt."

"Geef jij je broertje even aspirine. Hij heeft hoofdpijn."

Merel legde haar hand op Mees' voorhoofd.

"Hij heeft koorts, denk ik. Ik stop hem wel in bed."

Het zal weer eens een keer niet zo zijn, dacht Daniël.

"Doe maar, Merel. En geef hem aspirine. Ik kom straks wel even kijken, maar ik ben nu aan het werk."

Merel nam Mees mee naar zijn kamertje, en Daniël wijdde zich weer aan zijn pianokwintet. Met enige moeite wist hij zijn inspiratie te herkrijgen, en in de volgende uren voltooide hij het desbetreffende deel. Na het schrijven van de slotmaat, keek hij op de klok. Hij was ieder besef van tijd kwijtgeraakt. Maar zijn maag vertelde hem dat het etenstijd was, en dat bleek te kloppen.

Snel begaf hij zich naar beneden. Deze keer was hij laat; alle jonge Pauwtjes zaten al aan tafel. Alleen Mees ontbrak. Jennifer zette net de soepterrine op tafel. "Waar blijft Mees?", vroeg ze.

O ja, dacht Daniël. Hij was het joch totaal vergeten.

"Boven", antwoordde Merel. "Hij was niet lekker."

"En dat vertelt niemand mij?!" Jennifer gooide de pannelappen op een stoel, en snelde naar de gang en naar boven.

Daniël raapte de pannelappen op en wilde ze naar de keuken brengen.

Toen hoorden ze Jennifer boven gillen.

*

Vol verwachting was Celeste die zondag naar de kerk gegaan. Ze had Herman de hele week niet gezien, maar hij had deze keer de speelbeurt, dus bij de koffie zou ze hem beslist spreken.

Na de Sint Maartenviering van een week geleden had hij haar met de auto naar huis gebracht. Hij had haar geholpen haar fiets in de berging te zetten, en omdat ze nogal onvast ter been was, had hij haar met de lift naar boven begeleid, zich ervan vergewist dat ze haar huisdeur nog open kon krijgen, en toen vriendelijk maar beslist afscheid van haar genomen. "Tot ziens", had hij gezegd. Meer niet. Nou ja, dat was logisch natuurlijk. Maar vandaag zouden er – zeker weten! – verdere ontwikkelingen volgen. Celeste zag de toekomst zonnig in.

Vol ongeduld zat ze het einde van de kerkdienst af te wachten. Die duurde haar weer veel te lang, en dominee Gerard van 's-Gravenzande hield een eindeloze preek in drie punten over zijn favoriete onderwerp: de volgens hem naderende Dag des Oordeels, waarin hij beeldend de hel en de 'poel des vuurs' schilderde, zodat Celeste de vlammen zowat om de preekstoel zag oplaaien. Ze kreeg het er benauwd van.

Eindelijk konden ze na de zegen naar de koffie. Celeste bleef als altijd nog staan luisteren naar het naspel, maar durfde niet te wachten tot Herman van de orgelgalerij naar beneden was gekomen, dus ging ze toch maar in de rij staan.

Terwijl ze op haar beurt wachtte, zag ze ver achter zich Herman aansluiten. Celeste kreeg haar koffie – deze keer met een bitterkoekje erbij – en ging terzijde van de rij staan wachten tot Herman zich bij haar zou voegen.

Daar kwam hij. "Hoi Herman", riep Celeste enthousiast.

"Goedemorgen", zei Herman koel en liep met grote passen door.

Celeste verstijfde. Het was niet alleen dat Herman kennelijk niet met haar wilde praten, maar de blik in zijn ogen was koud geweest, zeg maar ijzig. Celeste begreep er niets van.

De tranen sprongen haar in de ogen. Want inmiddels was ze Herman méér dan alleen maar leuk gaan vinden, en nu was ze bitter teleurgesteld dat hij de kennismaking blijkbaar niet verder wilde voortzetten. En dat, nadat ze de voorgaande keren zo leuk met elkaar gepraat hadden, en hij haar vorige week naar huis had gebracht!

Automatisch dronk Celeste haar koffie op en at haar koekje, maar ze proefde het niet. Door een waas van tranen zag ze Herman in de verte staan praten met Gerard en Truus van 's-Gravenzande. De emotie werd haar teveel, en ze besloot naar huis te gaan. Terwijl de tranen over haar wangen biggelden, zette ze haar lege kopje op een tafel en zocht haar weg naar de deur van de gemeentenzaal. Toen voelde ze een hand op haar schouder.

"Erg hè", zei Truus van 's-Gravenzande meewarig. Celeste barstte in tranen uit.

De domineesvrouw sloeg een arm om haar heen. "Ik vind het zo onbegrijpelijk, zo oneerlijk. Waaróm in Godsnaam?" Ook zij begon te snotteren.

Celeste was niet in staat om iets te zeggen. Hoe wist Truus dat nou?

"We zijn er allemaal kapot van", zei Truus, terwijl ze Celeste stevig tegen zich aandrukte.

Celeste schreide bittere tranen tegen haar moederlijke borst.

"Arme Daniël", vervolgde Truus. "En Jennifer is met een zenuwzinking opgenomen."

Verbijsterd keek Celeste op. Waar h ad Truus het over?

"Ze vond hem zelf dood in zijn bedje. En hij was pas zes."

DEEL III

Hoofdstuk 6

De dag na die vreselijke zondag had Celeste zich weer voldoende bij elkaar geraapt om een eind te gaan fietsen. Het was mooi weer en zacht voor de tijd van het jaar, dus ging ze maar eens wat verder weg, de kant van Voorburg en Leidschendam op. Even eruit, even in een heel andere omgeving, en even haar hoofd leeg maken. Studeren hoefde vandaag niet, vond ze; ze zou deze week toch geen les krijgen. De uitvaart van Mees zou donderdag zijn, en iedereen hoopte dat Jennifer dan in staat zou zijn daar bij te zijn. Celeste kon er natuurlijk niet omheen om zelf ook te komen, maar ze zag er ontzettend tegenop. Wat moet je in Godsnaam zeggen tegen diepbedroefde ouders die net hun kind verloren hebben? Arme Daniël! Arme Jennifer! Celeste moest ineens denken aan César Franck, die maar liefst twee jonge kinderen had verloren, én aan Augusta Holmès, wier jongste kind eveneens overleden was. Hadden die elkaar gevonden in hun gemeenschappelijke verdriet?

Diep in gedachten fietste Celeste over de Rijswijkse landgoederenroute, zonder nota te nemen van de mooie omgeving. Ze voelde zich eenzaam en depressief. Natuurlijk was dat niet te vergelijken met het verdriet van Daniël en Jennifer, en dat van Mees' broer en zussen uiteraard, maar toch: ze wilde dat nu iemand haar een schouder zou bieden om op uit te huilen; iemand, die haar zou troosten en knuffelen.

Nadat Truus haar verteld had wat er gebeurd was – zij en Gerard hadden het zelf ook pas die ochtend vlak na de kerkdienst te horen gekregen, en het nieuws had zich tijdens het koffiedrinken razendsnel door de Dorpskerkgemeente verspreid – en haar had verteld wanneer de uitvaart was, was Celeste naar huis gegaan zonder verder nog iemand te spreken. Ze wist niet of Hermans onverwacht kille houding te maken had met haarzelf, óf dat hij misschien net te horen had gekregen over de ramp die het gezin Pauw had getroffen, en dat hij daardoor in shock was. Het kon allebei. In ieder geval leek het Celeste maar beter om voorlopig geen contact meer met hem te zoeken. Dus ook niet komende donderdag, als Herman orgel zou spelen tijdens de uitvaartdienst, en mogelijk ook mee zou gaan naar de begraafplaats. Nóg een reden voor Celeste om erg tegen die uitvaart op te zien...

Die ochtend had ze een mailtje gekregen van Niels dat de cantorijrepetitie dinsdagavond wèl door zou gaan. Het moest wel: de Adventstijd en daarmee Kerstmis stonden voor de deur, en er moest echt gerepeteerd worden voor de kerstvieringen en het kerstconcert. Bovendien was het de komende zondag Eeuwigheidszondag, met de herdenking van alle overledenen van het

afgelopen jaar. Wat een wrang toeval... In ieder geval moest de cantorij dan ook zingen. En hoogstwaarschijnlijk zou Herman ook dán weer orgel moeten spelen, ook al was het officieel de beurt van Daniël. Hoe dan ook: morgenavond koorrepetitie. Ze zou er zijn.

In Voorburg bedacht ze dat ze nog brood moest kopen, en ze besloot daarvoor naar de plaatselijke HEMA in het winkelcentrum te gaan. Toen ze daar nèt haar fiets had vastgeketend aan een 'nietje', zag ze een jonge vrouw op zich af komen. Met een verlegen glimlach sprak die haar aan:

"Mevrouw, mag ik u iets vragen?"

Celeste verwachtte nu een bede om geld, hoewel de vrouw er niet als een dakloze uitzag. Toch zei ze maar: "Ja?"

"Mevrouw, ik volg een zelfvertrouwen cursus, en nu hebben ze me daar de opdracht gegeven om op straat een onbekend iemand een knuffel te geven. Mag ik u een knuffel geven?"

Celeste schrok. Zag ze er zó verdrietig uit? Maar dit hoefde voor haar niet.

"Nee, sorry. Liever niet, als u het niet erg vindt. Maar bedankt voor het aanbod."

Met nog steeds die verlegen glimlach liep de vrouw weer door.

Celeste voelde zich toch wat schuldig. Maar ze wilde door Herman, Peter of desnoods Daniël geknuffeld worden, niet door een vreemde op straat. Of was haar nu van Hogerhand een engel op haar pad gezonden om haar te troosten? Zulke dingen schenen ook wel eens te gebeuren.

Lachend om het wonderlijke voorval liep ze naar de broodafdeling van het warenhuis.

*

Tijdens de cantorijrepetitie, die volgende avond, werd er ondanks alles hard gewerkt aan het kerstrepertoire. Ook het kerstlied van Augusta Holmès, 'Trois anges sont venus ce soir' werd ingestudeerd. Celeste was blij met de afleiding die het zingen haar gaf, en toen ze na afloop van de repetitie naar huis ging, voelde ze zich al een stuk beter.

Toen ze van haar auto naar de portiekdeur van haar flat liep, zag ze een man rondhangen bij de brievenbussen, donker gekleed in jack en spijkerbroek, en het gezicht verborgen in zijn capuchon. "O, getver", dacht Celeste. Dit belooft weinig goeds. Maar ze zou toch naar binnen moeten. Ze deed een schietgebedje, en liep zo zelfverzekerd mogelijk naar het portiek.

Ze deed alsof ze de man niet zag, en wilde de portiekdeur openen.

"Dag Celeste", zei de hoodie.

Celeste verstijfde.

"Alles goed?", voegde de duistere figuur eraan toe.

De stem kwam Celeste bekend voor.

"Ken je me niet meer?", vervolgde de man, terwijl hij zijn capuchon afdeed.

Celeste keek.

Het was Peter.

Wat zeg je, als je verdwenen geliefde na vijf jaar ineens weer voor je neus staat?

Celeste zei niets. Celeste barstte in tranen uit, en was helemaal niet in staat om zelfs maar een gedachte te formuleren.

Het volgende moment lag ze in Peters armen.

"Mag ik binnen komen?", vroeg die, toen Celeste's snikken wat bedaarden.

"Ja", zei ze met gesmoorde stem. Ze veegde met haar mouw wat tranen van haar gezicht en opende de portiekdeur. "Kom maar."

Pas toen Peter zijn jack aan haar kapstok ophing, zag Celeste bij het licht van haar ganglamp dat hij een bril droeg – zo'n heel onopvallende, met nauwelijks een montuur – en dat zijn donkere haar ook een stuk dunner was geworden. Ook aan hem waren de jaren kennelijk niet voorbij gegaan. Maar verder was hij niets veranderd. Uiterlijk althans.

Celeste liet Peter voorgaan door de deur van de huiskamer. Op het moment dat hij binnentrad, riep een stem: "Hallo, lekker ding!"

"Cornet!", reageerde Peter blij. Hij liep rechtstreeks door naar de ara, en die sprong gelijk op zijn schouder.

"Hij kent me nog!", juichte Peter. Hij knuffelde Cornet, en die zette genietend zijn kopveren op.

"Geef hem maar wat nootjes", zei Celeste. "Ze liggen daar, op de bekende plek. En wil je wat drinken? Koffie, thee, chocolade, fris? Of wil je misschien wat eten? Ik kan ook boterhammen en soep voor je klaarmaken."

"Ik heb al gegeten hoor; dank je voor het aanbod. Maar doe maar wat je zelf van plan was. Ik sluit me wel bij jou aan."

"Dan zet ik thee. Ik heb lekkere met caramel-vanillesmaak. En ik heb ook gemberkoek in huis."

"Jij bent nog steeds dezelfde zoetekauw hè?", glimlachte Peter, terwijl hij Cornet wat nootjes voerde. Celeste ging naar de keuken.

Later, bij de thee met gemberkoek – dik besmeerd met roomboter – kwamen de verhalen.

Peter bleek al vrij snel nadat hij bij Celeste was weggelopen, als dakloze bij het Leger des Heils terecht gekomen te zijn. Het Leger had hem doorgestuurd naar een afkickcentrum op de Veluwe, en daar was Peter na een lang traject bevrijd van zijn verslaving aan drank en drugs. Na nog eens jaren van begeleid wonen, resocialisatie en aangepast werk bij de sociale werkvoorziening, werd hij in staat geacht om weer op eigen benen te kunnen staan, en klaar voor de arbeidsmarkt bevonden. Omdat hij graag weer terug wilde naar zijn geboorteplaats, had hij door bemiddeling van zijn begeleiders een baan gekregen in de wasstraat van Garage Jansen in Westgeest – een bedrijf dat zich erop had toegelegd om mensen met een 'verleden' weer een kans te geven – en had hij bovendien een appartementje gekregen, niet ver van het flatgebouw waar Celeste woonde. Nu was hij klaar om zijn leven weer op de rails te zetten.

Die nacht bleef Peter bij haar.

De volgende morgen maakte Celeste dolgelukkig een heerlijk ontbijt voor hem klaar. Peter moest weer naar zijn werk bij de garage, dus jammer genoeg moesten ze vroeg opstaan.

Pas toen Peter zijn eitje zat uit te lepelen, zag hij Celeste's orgel.

"Hé, een orgel! Speel jij?"

"Ja, ik heb les. Of eigenlijk: ik ben met een conservatoriumstudie bezig. Orgel dus. Ik hoop volgend jaar klaar te zijn met mijn bachelor."

"Wát??!"

Peter was verbijsterd.

"Maar je studeerde toch Vliegtuigtechniek?"

"Daar ben ik mee gestopt. En toen ben ik naar het conservatorium gegaan. Het Hendrik Andriessen Conservatorium in Den Haag. En de docent bij wie ik afstudeer, geeft mij les op het orgel van de Dorpskerk, hier in Westgeest. Hij is daar hoofdorganist."

"Jezus! Bij Timon van Kwintsheul, mijn oude chef?"

"Nee, die is allang met pensioen. Nu is Daniël Pauw de titularis."

"Maar hoe kom je er nou bij om orgel te gaan studeren?"

"Tja", zuchtte Celeste.

Er viel een stilte.

"Nou, welkom bij de club", zei Peter tenslotte.

Na het ontbijt ging Peter toch nog even achter het orgel zitten. Hij improviseerde wat, en tot beider plezier bleek hij dat nog goed te kunnen.

"Dit heb ik toch wel gemist", zei hij. "Toen ik bij het Leger des Heils zat, heb ik nog gevraagd of ik daar ergens orgel kon spelen, maar ze hadden alleen maar een blaasorkest."

"Dan pak je het nu toch weer op."

"Ja, hoe dan? Ik kom nergens meer aan de bak als organist, en in de Dorpskerk kan ik ook niet meer terecht om af en toe te studeren. Gerard van 's-Gravenzande staat daar nog altijd, weet ik, en die heeft me er destijds uitgegooid en me de toegang tot het orgel laten ontzeggen. Dus..."

"Maar je kunt hier toch studeren! En neem dan weer een tijdje les, om er weer in te komen."

"Daar heb ik momenteel geen geld voor, liefje. Ik moet nog een aantal schulden afbetalen."

"Maar je hebt toch je conservatoriumdiploma! O, dat ligt trouwens nog steeds hier, weet je dat? Samen met een hoop andere dingen die je destijds had vergeten mee te nemen. Dus als er ergens een organistenpost vrij komt, kun je solliciteren. Je moet alleen je vaardigheid weer terug zien te krijgen. En dat lukt je best."

"Optimist", mompelde Peter. "Enfin, ik moet nu naar de garage. Wat ga jij vandaag doen?"

"Thuis studeren. Mijn docent geeft deze week geen les. Zijn jongste kind is ineens overleden. Morgen is de uitvaart; daar moet ik ook heen."

"Jezus!", zei Peter geschokt.

"Maar als ik weer les van hem heb, zal ik hem vragen of hij jou misschien ook een poosje les wil geven. Dan betaal ik dat. Zou je dat willen?"

"Je bent hartstikke gek."

"Ja, op jou. Nog steeds. Kom je vanavond eten?"

Peter beantwoordde haar vraag met een kus, en repte zich toen naar de gang om zijn jack aan te trekken.

Celeste bleef peinzend achter, vastbesloten om Peter te helpen. Dit was wat ze al die jaren had gehoopt. Nu moest ze Daniël nog mee zien te krijgen.

*

Daniël zat op de voorste rij in de kerk en wilde dat hij ergens anders was. Naast hem zat Jennifer, doodsbleek, met behuilde ogen. Zojuist had Merel op haar – voor deze gelegenheid door Gerard van 's-Gravenzande getolereerde – keyboard een liedje van K3 gespeeld, en nu probeerde Arend op het podium de gewijde sfeer terug te krijgen met een aria van Bach op zijn viool. Voor het podium stond de kist, overladen met een zee van bloemen en knuffels. Daniël probeerde er niet naar te kijken, maar dat ging moeilijk, want hij zat er vlak achter.

Zwaantje en Duifje hadden samen een zelfgeschreven gedicht voorgedragen. Zelf was hij niet in staat om iets te zeggen of te doen. Hij zag alles door een waas – mede veroorzaakt door de fles Ierse whiskey die hij de vorige avond had leeggedronken om nog wat te kunnen slapen – en hij wilde dat het maar voorbij was. Maar nee, dat was het nog lang niet.

Dat Jennifer door een team van psychiaters en psychologen weer in zoverre opgelapt was, dat ze de uitvaart kon bijwonen, beschouwde hij maar als een wonder. Of ze er behalve lichamelijk ook geestelijk bij was, betwijfelde hij, want ze stond stijf van de tranquilizers. De voorgaande nacht had ze nog in de kliniek doorgebracht, maar na het onvermijdelijke begrafenismaal – in De Drie Mollen – zou ze weer meegaan naar huis. Daniël zag er vreselijk tegenop.

Arend was uitgespeeld, en nu begon Gerard aan zijn preek. Al na drie zinnen zat Daniël met zijn gedachten weer heel ergens anders. Het was jammer dat hij zich niet kon omdraaien, want hij had graag willen weten wie er allemaal in de kerk zaten. Natuurlijk zijn en Jennifers familie, maar verder? Het halve dorp waarschijnlijk, want de kerk bleek stampvol te zitten toen ze aan het begin van de dienst binnenkwamen. Zou Celeste er ook zijn? Vast wel.

Hij snakte naar een sigaret, maar het zou nog even duren voor hij er weer eentje kon opsteken. Wanneer zou hij dat met goed fatsoen kunnen doen? Tussen de kerkdeur en de begrafenisauto? Tussen de aankomst op de begraafplaats en de plechtigheid aldaar? Het liefst zou hij er stiekem tussenuit willen knijpen, op de bus naar Delft springen, en daar de trein nemen naar het kon hem niet schelen waarheen. Ergens diep in Brabant of zo. Weg, ver weg van alles en iedereen. En dan onvindbaar onderduiken in een klooster, en daar de rest van zijn leven boete doen.

Als hij snel nog even katholiek werd, kon hij vast monnik worden. Misschien konden ze nog ergens een broeder organist gebruiken. En je hoorde ook wel

eens over monniken die in de eenzaamheid van hun cel prachtige kerkmuziek componeerden. Dat leek hem wel wat. Hij kon gelijk beginnen met een Requiem. In gedachten hoorde hij de muziek al. Die moest hij opschrijven zodra hij de kans kreeg.

"Amen", galmde de dominee door de kerk. Daniël schrok op. Hij hoorde Herman inzetten op het orgel, maar hij had geen idee wat het was. Vertwijfeld zocht hij zijn liturgieblaadje. Waar was het gebleven?

Hij veegde zijn tranen weg, en raapte het gevallen liturgieblad van de grond op.

Natuurlijk regende het, toen ze op de begraafplaats bij het graf stonden. En het was koud. Daniël dook diep weg in de kraag van zijn jas. Zijn paraplu was hij vergeten, dus de regen droop in zijn nek en over zijn gezicht. Jennifer had het beter getroffen: Niels stond naast haar en hield zijn paraplu zorgzaam boven haar hoofd.

Nu zag hij ook Celeste. Wie was die man naast haar, die haar droog hield met zijn paraplu? Daniël kende hem niet.

Even verderop stond Herman. Nog ernstiger en zwijgzamer dan hij gewoonlijk al was. Hij had mooi gespeeld tijdens de kerkdienst, vond Daniël. Fijn, dat hij ook meegegaan was naar het kerkhof.

Dominee Van 's-Gravenzande verrichtte de laatste plechtigheden, iedereen strooide bloemen op de kist, en toen was het tijd voor het afscheid. Naast hem bezwijmde Jennifer. Niels ving haar op, en wist haar overeind te houden. Hij sloeg zijn arm om haar heen, en zwaar leunend op Niels liet Jennifer zich van het graf wegleiden. Daniël zelf bleef staan. Hij kón het niet. De tranen stroomden hem nu over de wangen. Iedereen was nu weg, en hij stond daar maar.

Iemand kwam naast hem staan. Het was Herman.

"Kom, Daniël, kerel, je kunt hier niet blijven staan. Ga je mee?"

Daniël knikte, en volgde zijn collega naar de uitgang.

De condoleancesessie in het uitvaartcentrum was natuurlijk vreselijk. Plichtmatig schudde Daniël de uitgestoken handen en bedankte voor het medeleven. Jennifer zat als een zoutzak op een stoel, met een kop koffie en cake vóór haar, en Niels naast haar. Die praatte zachtjes op haar in en reikte behulpzaam papieren zakdoekjes aan.

De kinderen waren al snel naar buiten gegaan. Daniël benijdde ze.

Celeste kwam hem condoleren. Ze praatte zo zachtjes, dat Daniël het niet verstond. Op goed geluk zei hij: "Dank je wel." Toen was ze weer verdwenen. Even later zag hij haar weggaan, samen met de man van de paraplu. Wie was dat toch?

Eindelijk was de rij meelevenenden ten einde. Daniël zeeg neer op een stoel. Een van de medewerkers van het uitvaartcentrum kwam hem koffie en cake brengen, want hij had nog niks gehad. Gedachtenloos dronk Daniël de niet-meer-zo-warme koffie en at het plakje cake.

In zijn hoofd hoorde hij weer de muziek van het Requiem dat hij wilde schrijven, in het klooster of waar dan ook.

De uitvaartleider kwam naar hem toe om nog een paar dingen af te ronden, en daarna was het tijd om naar De Drie Mollen te gaan. Met wie zou hij eigenlijk meerijden? Daniël had geen idee. Misschien kon hij nu ontsnappen naar de bushalte en naar een klooster in Brabant.

"Kan ik je een lift geven?", vroeg Herman, die ineens naast hem opdook.

"Ik moet met de familie naar De Drie Mollen, maar je mag me ook naar het station brengen, of naar het vliegveld. Of waarheen dan ook", zuchtte Daniël.

Herman klopte hem begrijpend op de schouder. "Nog even volhouden, kerel. Er komt een eind aan deze dag, en neem daarna maar een poosje vrij. Ik zal komende zondag wel spelen."

"Eeuwigheidszondag? Nee, dat doe ik zelf. Ik wil deze bittere beker tot op de bodem leegdrinken. En jij hebt ook recht op een vrije dag, na vandaag."

"Dus niet het vliegveld, maar De Drie Mollen. De auto staat vóór. Kom je?"

Hoofdstuk 7

Peter zette de koptelefoon van Celeste's orgel af en keek op de klok. Over ongeveer een kwartier zouden ze naar de Dorpskerk moeten voor hun afspraak met Daniël. In de keuken hoorde hij Celeste bezig met het afwassen van de ontbijtboel. Hij keek uit het raam. Gelukkig was het droog, met zelfs een glimpje zon. Dat bemoedigde hem enigszins, was althans niet deprimerend zoals de loodzware bewolking en de regen van de afgelopen dagen.

Hij was nerveus. Niet omdat hij moest voorspelen en op zijn kunnen beoordeeld worden. Hij had de afgelopen dagen aan één stuk door op Celeste's orgel gestudeerd, en hij had gemerkt dat hij het nog steeds kon. Dus wat dat betreft maakte hij zich geen zorgen over wat Daniël ervan zou vinden.

Nee, hij zag ertegen op om voor iedereen herkenbaar de Dorpskerk binnen te stappen en daar oude bekenden tegen te komen. Daniël Pauw kende hem niet, dus dat was geen probleem. Wie konden er verder nog zijn? In ieder geval de koster. Maar Kees Kester was een aardige vent, die destijds altijd zijn partij had gekozen omdat hij zelf ervaringsdeskundige was op het gebied van alcoholverslaving. Die zou hem niet veroordelen. Dan was er nog Niels Vonk. Die kende hem natuurlijk ook nog. Hij mocht die kerel niet. Maar de kans dat hij daar 's morgens zou rondlopen, leek Peter niet heel groot. Gerard van 's-Gravenzande daarentegen kon natuurlijk best iets in de kerk te doen hebben en ineens opduiken, en daar zag hij als een berg tegenop.

Toch was hij vorige week met Celeste meegegaan naar die uitvaartdienst en naar de begraafplaats, omdat Celeste daar zo tegenop zag en hij haar wilde steunen. Hij had een zonnebril gedragen – dat viel in een kerk vol rouwenden niet eens zo op – en de tatoeages in zijn nek bedekt met een sjaal. Ook had hij zijn trui met capuchon gedragen en de kraag van zijn jack hoog opgezet. En inderdaad had niemand hem herkend, zelfs de dominee niet. Maar ja, toen was iedereen volop met andere dingen bezig.

Maar nu! Incognito gaan ging in dit geval niet. En dat hij terug was in Westgeest was natuurlijk allang bij iedereen bekend. Zo ging dat in een dorp.

Waarom was hij teruggegaan? Het was niet alleen heimwee geweest, maar vooral verlangen naar Celeste. Vijf jaar had hij in Apeldoorn doorgebracht, en het waren tropenjaren geweest. Eerst dat jarenlange vechten om van zijn verslavingen af te komen, met al die therapieën, medicijnen en die zware discipline. Vooral dat laatste had hij vaak vernederend gevonden, trots en vrijheidslievend als hij was. En lichamelijk was het heel zwaar geweest. Daarna

het weer wennen aan een arbeidsritme bij de sociale werkvoorziening. En al die tijd werd hij gekweld door schuldgevoelens. Tegenover zijn familie omdat hij zijn leven verklooid had, en tegenover Celeste omdat hij haar in de steek had gelaten. Daarom had hij ook niet geprobeerd om contact met iemand op te nemen.

Uiteindelijk wilde hij toch weten hoe het met Celeste ging. En toen hij zover was dat hij weer op eigen benen kon staan, had het Leger des Heils werk en huisvesting voor hem geregeld in Westgeest, en was hij teruggegaan. Toevallig kwam hij niet ver van Celeste's flat te wonen, en groot was zijn blijdschap toen bleek dat ze daar nog steeds woonde en hij haar uit de verte zelfs een paar keer op straat zag. Maar nog groter was zijn angst om haar weer onder ogen te komen. En bovendien had hij geen idee of Celeste inmiddels een nieuwe partner had gevonden, en zo ja, of die wilde verhinderen dat hij contact met haar opnam.

Maar het verlangen was te sterk. En na een aantal malen posten aan de overkant van de straat, had Peter besloten om het er toch maar op te wagen. En zo was hij die dinsdagavond bij het portiek van Celeste's flat gaan staan, en wachtte hij tot Celeste thuis zou komen. Dat ze hem nog wilde kennen, en dat bleek dat ze al die jaren op hem gewacht had, beschouwde hij als een enorm wonder, en hij was er innig dankbaar voor. En nu wilde ze zelfs orgellessen voor hem betalen! Zelf dacht hij niet dat hij ooit nog weer de kans zou krijgen om een comeback te maken als organist, maar Celeste wilde het zo graag, en daarom had hij toegestemd in haar voorstel om een paar lessen bij Daniël Pauw te gaan nemen. Gelukkig kon hij bij de wasstraat van de garage ook 's avonds ingeroosterd worden, dus zijn werktijden kon hij wel aanpassen.

En nu moest hij dus op auditie in de Dorpskerk. Hij verheugde zich er wel op om dat orgel weer eens te bespelen. Dat was dan ook het enige.

Achter hem kwam Celeste de kamer binnen.

"Tijd om te gaan, lieverd. Kom je?"

Peter zette het orgel uit, haalde diep adem, en ging met Celeste mee.

*

Toen Peter en Celeste de kerkruimte binnenkwamen, werden ze begroet door orgelklanken. Daniël zat duidelijk boven.

Voor het eerst sinds meer dan vijf jaar beklom Peter de orgeltrap. Toen stond hij onder het imposante orgel dat hij zo goed gekend had. Dat deed hem heel veel, en de tranen sprongen hem in de ogen.

De man die in het zonlicht op de orgelbank zat te spelen, keek op, glimlachte vriendelijk, zwaaide zijn benen over de bank en kwam naar hem toe. Achter Peter bereikte Celeste de orgelgalerij.

"Goedemorgen", zei de organist, zijn hand uitstekend. "Jij bent vast Peter. Welkom. Ik ben Daniël Pauw. En daar is Celeste. Ook welkom natuurlijk."

Peter schudde de uitgestoken hand.

Celeste stelde hen aan elkaar voor. "Daniël, dit is Peter de Lier. Peter, dit is Daniël Pauw."

"Aangenaam kennis te maken", zei Peter formeel.

"En dit is ons mooie orgel", ging Daniël verder, trots naar zijn instrument gebarend. Maar ik heb van Celeste gehoord dat je haar al kent."

"Ja, dat klopt. Ik ben hier tweede organist geweest. Heeft Celeste u verteld dat ze me ontslagen hebben?"

"Zeg maar "Daniël" en "je". Ja, Celeste heeft me het hele verhaal verteld. Geneer je niet; ik vind het niet van belang. Ik begrijp dat je graag weer wilt gaan spelen en les wilt om er weer in te komen. Laat maar eens wat horen. Wat heb je bij je?"

Celeste duwde Peter de tas met bladmuziek in de hand, en hij opende die.

"Ik heb een paar dingen van Bach en Reger ingestudeerd, en ik kan wat improviseren."

"Ga je gang. Het orgel staat tot je beschikking."

Peter nam plaats op de orgelbank en zette een Preludium van Bach op de lessenaar. Het voelde alsof hij hier nooit weg was geweest. Zelfs alle registers wist hij nog feilloos te vinden.

Bij de eerste maten moest hij weer even wennen aan het toucher. Celeste's huisorgel was een digitaal orgel, met de daarbij behorende licht lopende manualen. Maar een mechanisch orgel voelt natuurlijk heel anders aan, met een duidelijke weerstand van het mechaniek. Bovendien liep het hoofdwerkklavier tamelijk zwaar; dat was Peter vergeten, dus ook daar moest hij weer aan wennen. En ook waren de toetsen iets kleiner en een stuk minder glad dan die van Celeste's orgel, en was de klavieromvang iets beperkter. Maar al snel was Peter op dreef, en speelde alsof het gisteren was dat hij hier voor het laatst gezeten had.

Na Bach en een paar koraalbewerkingen van Reger, mocht hij een improvisatie spelen. En toen ging Peter helemaal los. Hij genoot. Hij vergat alles en iedereen om zich heen. Dit was zijn orgel, dat net zo trouw op hem gewacht had als Celeste, en dat nu alles deed wat hij wilde.

Na het slotakkoord was hij helemaal leeg, en bleef stil op de orgelbank zitten. Maar hij wist één ding heel zeker: dat hij weer organist wilde worden. Hoe dan ook.

Toen draaide hij zich langzaam om en keek onzeker naar de twee mensen naast hem.

Celeste stond te stralen. Daniël knikte goedkeurend.

"Dat was heel mooi. Ik zal je graag les geven. Je hebt onmiskenbaar talent en mogelijkheden voor een comeback. Er zijn nog wel een paar dingetjes die bijgeschaafd kunnen worden om je weer helemaal op je oude niveau te krijgen, maar dat vertel ik je tijdens de lessen wel. Schikt de dinsdagochtend op deze tijd je?"

Even later liepen ze gedrieën naar de keuken voor een kop koffie. Peter was blij en opgetogen. Voor hem liepen Daniël en Celeste, geanimeerd met elkaar pratend.

De schrik kwam in de keuken. Daar stond dominee Gerard van 's-Gravenzande pontificaal naast de keukentafel.

De predikant keek hem met kille blik aan. "Jou ken ik", zei hij.

"Dag dominee", antwoordde Peter deemoedig.

"Mijn nieuwe leerling", zei Daniël strijdlustig.

"O ja?" De dominee wist kennelijk even niet wat hij hierop moest zeggen.

Op dat moment kwam Kees Kester de keuken binnen. "Goedemorgen allemaal! Komen jullie gezellig koffie drinken? Ga zitten, dan schenk ik in. Hé, dag Peter! Lang niet gezien. Hoe gaat het? Je ziet er goed uit jongen. Fijn, dat je weer in ons midden bent. Dat gaan we vieren met mijn eigengebakken marmercake. Gerard, als jij nou daar gaat zitten, dan kunnen Peter en Celeste hier naast elkaar, en Daniël naast jou."

Zoet ging de dominee op de hem aangewezen plaats zitten. Ook de anderen volgden Kees' instructies.

Terwijl Kees redderde met kopjes en schoteltjes, hervond dominee Gerard zich.

"Dus de verloren zoon is weer terug. En Kees is al bezig het gemeste kalf te slachten. Nou, dan zal ik je ook maar welkom heten. Begrijp ik goed dat jij hem les gaat geven Daniël?"

"Jazeker! Om zijn orgelvaardigheden weer helemaal op peil te brengen. Hij heeft daarnet voorgespeeld, en dat ging prima."

"Zo. Dat is mooi. Maar we hebben hier voorlopig geen vacature voor een organist hoor. 't Is maar dat je het even weet, Peter. Ik heb je vorige week

donderdag wel in de kerk gezien, denk niet dat dat me ontgaan is! De organist die toen speelde, was onze huidige tweede organist, Herman van Woerden. Heb je al kennis met hem gemaakt?"

"Nee, nog niet, dominee."

"Je zult nog wel de gelegenheid krijgen. Als je hier op ons orgel les wilt hebben, verwacht ik wel van je dat je ook regelmatig de kerkdiensten komt bezoeken, en dat je je ook verder als een goed christen gedraagt. Kan ik daar op rekenen?"

"Ja, dominee."

"Ik had natuurlijk allang gehoord dat je terug bent, en waar je al die jaren geweest bent. Dus ik ga ervan uit dat ze jou bij het Leger des Heils heropgevoed hebben. Ik geef je daarom een kans. En verder laat ik je aan Daniël over. En als hij je misschien eens een keer wil laten invallen als hij en Herman allebei verhinderd zijn, zal ik dat niet verbieden. Maar trek dan wel alsjeblieft iets fatsoenlijks aan, en bedek die tatoeages van je."

"Ach, die ziet toch niemand achter het rugpositief", mompelde Daniël.

Later, toen Peter en Celeste naar buiten en naar Celeste's auto liepen, voelde Peter zich opgelucht. Toch was er één dingetje dat bij hem was gaan knagen: het was hem opgevallen hoe Daniël naar Celeste keek. En hij had ook waargenomen dat Celeste zich daar ook van bewust was, en dat ze af en toe bloosde. Wat speelde er tussen die twee? Was het niet naïef van hem geweest om ervan uit te gaan dat in de afgelopen vijf jaar geen enkele man belangstelling voor Celeste had getoond? En wat kon hij, Peter, zelf verwachten, nu hij weer bij Celeste terug was, maar er misschien nog meer kapers op de kust waren?

Was het achteraf gezien eigenlijk wel zo'n goed idee om les te gaan nemen in de Dorpskerk?

*

Daniël was blij dat hij die zaterdagochtend, na een drukke week vol activiteiten en repetities in verband met de dat weekend aanbreekende Advent, even in alle rust op zijn orgel kon studeren. Hij was die ochtend opgestaan met hoofdpijn – zeg maar gerust: een kater – en na een paar koppen sterke koffie naar de Dorpskerk gegaan om een paar uur met zijn geliefde 'vriendin' door te brengen.

Maar zelfs na een ochtend spelen voelde hij zich nog steeds ellendig. De schuldgevoelens die hem kwelden sinds de dood van Mees, waren inmiddels vermeerderd met schuldgevoelens over zijn verlangen naar Celeste, bij wie hij troost zou willen zoeken, zelfs nu ze blijkbaar haar vriend weer terug had. Daarbij kwam nog zijn toenemende irritatie door de vele aandacht die Niels Vonk aan Jennifer besteedde. Jennifer, zijn vrouw! Zijn vrouw, met wie hij nu al zes jaar op haar verzoek in onthouding leefde, wat hem de laatste tijd steeds moeilijker was gaan vallen, want hij was verdomme toch een gezonde man van vlees en bloed. En gisteravond was hij het, na het leegdrinken van een hele fles goede, oude port, helemaal zat geweest. Gedreven door alcohol en frustraties had hij zijn echtelijke rechten opgeëist. En eindelijk zijn zin gekregen. Zeg maar: zijn zin doorgedreven.

Die ochtend was hij vol schaamte en beladen met nieuwe schuldgevoelens zijn huis ontvlucht, terwijl Jennifer nog in bed lag. En nu zocht hij troost bij de enige bij wie hij daarvoor nog wèl terecht kon: zijn orgel. Maar ook zij kon zijn verdriet niet wegnemen.

En weer moest hij aan Celeste denken. Hij kon het niet helpen. Afgelopen dinsdag had ze er zo stralend en gelukkig uitgezien. Hij wist dat dat om Peter was, maar ze was zo mooi, en hij verlangde naar haar. Hoe serieus was haar relatie met Peter eigenlijk, vroeg hij zich af. Gingen ze samenwonen? Hadden ze trouwplannen? En dan: die man was een ex-verslaafde! Ging hij het volhouden om de rest van zijn leven van drank en drugs af te blijven, of zou hij op enig moment terugvallen, zoals je wel vaker hoorde? En zou hun relatie dan niet wéér op de klippen lopen? Wat zou er dan van Celeste worden?

Achter hem hoorde hij geroezemoes in de kerk. O ja, ze gingen ze kerstboom optuigen. Gauw naar beneden, Daniël, en in de keuken een paar koppen koffie gaan drinken!

Hij pakte zijn bladmuziek in, zette het orgel uit, en maakte dat hij wegkwam.

*

Die kerstboom was heel mooi geworden, vond Celeste, toen ze hem na afloop van de kerkdienst van dichtbij bekeek. De enorme Nordmann-spar stond te pronken naast de orgeltrap, en was van top tot teen versierd met papieren engelen, die de Crea-groep gevouwen had van bladzijden uit afgedankte liedboeken. Het stond erg leuk, en zo hadden die liedboeken ook nog een eervolle bestemming gekregen in plaats van bij het oud papier terecht te komen.

"Ga je mee naar de koffie?", vroeg Peter niet zonder enig ongeduld. Eerste Advent of níét, na Gerard van 's-Gravenzande's lange preek en de eindeloze voorbeden had hij naar zijn mening wel weer genoeg devotie opgebracht, en snakte hij naar een werelds bakje troost.

"Wat een boom hè!", zei Celeste. "Hij komt helemaal tot aan de orgelgalerij, zie je dat?"

"Kóm nou!"

"Ja lieverd."

Ze verlieten de kerkruimte en sloten zich aan bij de rij voor de koffie.

"Dat zijn lekkere kransjes", zei Peter tevreden, toen ze even later aan een tafeltje zaten. Koster Kees had Peter uit de goedheid van zijn hart van twee roomboterkerstkransjes met amandelen voorzien, en Peter was de ontberingen van zijn kerkgang daardoor weer enigszins te boven.

Aan de andere kant van de gemeentenzaal zag Celeste Herman en Niels met elkaar staan praten. Op dat moment keek Herman hun kant uit, en Celeste zag zijn verbaasde blik. O ja, die was misschien nog niet op de hoogte van Celeste's hernieuwde relatie met Peter. En wist Niels het eigenlijk al? Ze had er behalve tegenover Daniël, Kees en de dominee nog maar over gezwegen.

Haar vraag werd snel beantwoord, want Niels kwam naar hen toe, met Herman in zijn kielzog.

"Dag Peter", zei de cantor. "Weer terug in het land?"

"Dag Niels", zei Peter met weinig enthousiasme.

Niels wendde zich nu op joviale toon tot Herman. "Maak kennis met je voorganger, Herman. Dit is Peter de Lier, voormalig tweede organist van deze kerk. Peter, ziehier je opvolger, die vandaag zo mooi gespeeld heeft: Herman van Woerden."

Herman stak zijn hand uit en Peter schudde die. "Aangenaam kennis te maken."

"En jullie hebben elkaar ook weer gevonden?", was Niels' volgende vraag.

Celeste wist niet hoe ze hierop moest reageren.

"Zoals je ziet", antwoordde Peter kalm, zijn arm om Celeste's schouder leggend.

"Nou, hartelijk gefeliciteerd dan maar", was Niels' reactie.

Herman's gezicht verried niets.

Niels ging nog even door.

"Heb je eigenlijk al kennis gemaakt met onze titularis, Daniël Pauw?"

"Afgelopen dinsdag. Ik ga wat lessen bij hem volgen", zei Peter rustig.

"Zo?" Aan Niels' verbaasde blik te zien, was dit hem nog niet bekend.

Herman keek op zijn horloge. "Het spijt me, maar ik moet gaan. Ik heb vanmiddag een concert in Zoetermeer. Ik wens jullie nog een goede zondag verder. Tot ziens!"

En weg was hij.

"Wij moesten ook maar eens gaan", maakte Peter van de gelegenheid gebruik. "Het was leuk om je weer eens te zien, Niels. Fijne zondag verder. Kom je, Celeste?"

"Tot dinsdag, Niels", voegde Celeste er over haar schouder aan toe, terwijl ze de snel wegbenende Peter volgde.

"Goddank", verzuchtte Peter buiten. "En nou gaan we leuke dingen doen. Wegwezen hier!"

*

De dinsdagochtend daarna meldde Peter zich vol goede moed bij Daniël in de Dorpskerk voor zijn eerste echte les.

Voor de tweede keer in die ruim vijf jaar ging hij de orgeltrap op en betrad de zonnige orgelgalerij. Daniël was hem voorgegaan, zette alvast de windmotor aan, en haalde bladmuziek uit zijn tas.

"Welkom nogmaals, Peter. Ga maar zitten", zei hij vriendelijk, naar de orgelbank gebarend.

Peter nam plaats, en keek zijn nieuwe leermeester afwachtend aan.

"Ik laat je eerst wat toonladders, drieklanken en cadenzen spelen, en daarna gaan we echt muziek maken. Eerst maar even 'back to the basics'. Begin maar met de toonladder van C"

En zo ging Peter aan de slag. Gaandeweg kwam hij tot de conclusie dat hij Daniël wel mocht. Het klikte goed tussen de twee mannen.

Nadat hij dit onderdeel van de les naar Daniël's tevredenheid had afgerond, zei deze:

"Ik heb wat leuks voor je meegebracht om je vingervaardigheid te trainen. De 'Sept pièces in C groot en c klein' uit 'L'Organiste' van César Franck. Dat lijkt me prima om mee te beginnen. Je kent het vast wel. Het is oorspronkelijk voor harmonium geschreven en geheel manualiter. Vol met vingerwisselingen en

lastige akkoorden die je legato moet spelen. Maar vooral: heerlijke muziek! Ik zou het zelf geschreven kunnen hebben als het niet al bestond."

Als een topkok die het mooiste gerecht van zijn vijfsterrenrestaurant presenteert, zette hij de muziek op de lessenaar.

"Ja, dat ken ik wel", zei Peter.

"Ik wil je er eerst een paar dingen over vertellen die ik zelf ontdekt heb, en daarna speel ik de stukjes zelf even voor. Ken je de geschiedenis van César Franck en Augusta Holmès?"

"Vaag. Had hij daar niet iets mee?"

"Zij was zijn studente én zijn onbereikbare grote liefde. Onbereikbaar omdat hij getrouwd was en zij ook een gezin had. Zijn liefde voor haar heeft hij in zijn pianokwintet tot uitdrukking gebracht."

"O ja, nou herinner ik het me."

"Ga even in deze stoel zitten, dan speel ik je alles voor, en dan laat ik je het een en ander zien."

Peter en Daniël wisselden van plaats, en de stukjes van de suite één voor één doorspelend, vertelde Daniël over zijn bevindingen betreffende de 'Ierse connectie', en de vele verwijzingen naar Augusta, die hij gevonden had. Peter luisterde geboeid. Voordat de organist aan het Offertoire begon, vertelde hij Peter waar dit naar de vorm kerkelijke offertorium naar zijn mening wèrkelijk over ging, namelijk over het offer dat César Franck zelf moest brengen: dat hij zijn liefde voor Augusta moest opgeven omwille van zijn huwelijk en zijn geloof; en over Francks verdriet daarover, dat in het fugatische gedeelte tot uitdrukking kwam. Maat voor maat toonde hij Peter de 'vlammen van begeerte en nobele drift', de wegstervende snikken, en het uitschreeuwen van de naam Augusta.

Tenslotte speelde Daniël het hele Offertoire voor.

De passie waarmee hij dat deed, raakte Peter.

Ineens moest hij denken aan Daniëls opmerking van daarnet: "Ik zou het zelf geschreven kunnen hebben." En aan de 'Ierse connectie'. Celeste! Net als Augusta Holmès half Iers! Was Daniël verliefd op haar? Zat Daniël in dezelfde situatie als César Franck destijds?

Hij herinnerde zich hoe Daniël de vorige week naar Celeste gekeken had. En hoe Celeste op Daniëls blikken gereageerd had.

Als Daniël met zijn gevoelens voor Celeste worstelde, hoe zat het dan met Celeste zelf? Was zij ook verliefd op hém? Wat was er tussen die twee ontstaan in de jaren dat hij, Peter, in Apeldoorn zat? Hij, Peter, die verslaafd was

geweest, van zijn leven een puinhoop had gemaakt, en Celeste in de steek gelaten had? Hij, Peter, die Celeste, goed beschouwd, eigenlijk helemaal niet waard was?!

Wat had hij Celeste eigenlijk te bieden? Een nederig baantje in de wasstraat van de garage, en een hoop schulden. En zou hij ooit weer zo orgel kunnen spelen zoals Daniël nu deed, of hadden de drugs en de drank daarvoor te veel schade bij hem aangericht? Celeste zou binnenkort haar conservatoriumdiploma hebben, en stond ongetwijfeld aan het begin van een mooie muzikale carrière. Zou ze niet beter af zijn met een man van haar eigen niveau of hoger? Zo iemand als Daniël?

Als een tsunami sloegen alle minderwaardigheidsgevoelens over Peter heen.

Daniël was na het spelen van het slotakkoord stil op de orgelbank blijven zitten. Het was duidelijk dat het Offertoire ook hém aangegrepen had.

Toen hij zich naar Peter wendde stonden zijn ogen droevig. Maar hij produceerde een vriendelijke glimlach, en zei: "En nu jij."

Na de les dronken ze samen nog even een kop koffie in de keuken. Behalve dat ze allebei iets over hun eigen leven vertelden, probeerden ze er ook tersluiks van elkaar achter te komen hoe ze tegenover Celeste stonden. Maar Daniël kwam niets te weten over de toekomstplannen van Peter en Celeste, en Peter ook niets over de gevoelens van Daniël.

En zo namen ze buiten op vriendelijke wijze afscheid van elkaar en gingen ze allebei nadenkend huns weegs.

*

Diezelfde avond had Celeste weer koorrepetitie van de cantorij onder leiding van Niels. Nadat ze weer flink geoefend hadden op 'Trois anges sont venus ce soir' van Augusta Holmès, was het tijd voor de koffiepauze.

Terwijl Celeste een stuk gevulde speculaas verorberde, kwam Niels bij haar staan.

"Zo, Celeste. Dat was een verrassing hè! Jouw vriend ineens weer terug. Ik hoorde dat hij afgekickt is in een kliniek in Gelderland."

Celeste slikte haar hap speculaas door, en knikte met tegenzin. Waarom was die man ook altijd zo verdomde nieuwsgierig naar andermans privéleven?

"Hebben jullie nu serieuze plannen?", ging Niels onbeschaamd door.

Je gooit je dirigent niet een kop koffie over zijn hoofd, maar Celeste kreeg daar wel zin in. Alleen vond ze dat zonde van de koffie, dus in plaats daarvan nam ze een slok.

"Weet je", zei Niels op vertrouwelijke toon. "Ik wil me nergens mee bemoeien, maar ik hoop wel dat je weet waar je mee bezig bent. Ik heb Peter hier meegemaakt toen hij zwaar verslaafd was, dus ik weet hoe erg hij er toen aan toe was. En ik weet dat ook afgekickte ex-drugsverslaafden vroeg of laat altijd weer kunnen terugvallen in hun verslaving. En ik weet ook hoe jij eraan toe was toen je hier in de gemeente kwam, en dat Daniël zijn uiterste best heeft moeten doen om je uit je depressie te krijgen. Wees hem daar maar dankbaar voor. En vooral: zorg alsjeblieft dat je niet wéér in zo'n situatie terecht komt. Ik zeg dit uit bezorgdheid. We willen hier allemaal graag het beste voor je, meisje. Denk alsjeblieft goed na voordat je je definitief aan Peter bindt! Dat wou ik even kwijt. Zo, en nou gaan we maar weer eens met de repetitie verder, want we moeten nog een hoop doen vanavond."

En voordat Celeste iets terug kon zeggen, liep hij naar de piano.

*

Celeste was van plan om zich niets van Niels' waarschuwingen aan te trekken. Maar het was waar, dat ze dankzij Daniël uit haar depressie was gekomen. En toen ze hem de volgende dag weer zag, en hij haar meer dan enthousiast groette, realiseerde ze zich hoe belangrijk hij voor haar was, en dat haar gevoelens voor hem toch dieper zaten dan ze voor zichzelf wilde toegeven.

Hoofdstuk 8

Tweede Advent was achter de rug, en nu was het maandag 10 december, en Daniël was jarig. Ondanks dat het zijn vijftigste verjaardag was, had hij die in stilte voorbij willen laten gaan omdat het gezin in de rouw was vanwege Mees. Gisteren was hij na zijn orgelbeurt in de Dorpskerk snel door een zijdeur naar buiten geslopen, om eventuele schuddende handen bij de koffie te ontlopen. Vanmorgen was hij gewoon naar zijn werk op het conservatorium gegaan, maar daar wisten ze natuurlijk donders goed dat hij die dag Abraham had gezien, dus had men voor taart bij de koffie gezorgd en moest hij alsnog handen schudden. Daarna kreeg hij voor de rest van de dag vrij.

Zijn hoop op een rustige middag en avond werd wreed verstoord toen rond theetijd zijn en Jennifers ouders, broers en zussen mét bijbehorende schoonzussen en zwagers, neefjes en nichtjes onverwachts opdoken met cadeaus en bloemen, en hij en Jennifer en hun kinderen werden meegetroond naar een restaurant in Den Haag, waar men gereserveerd bleek te hebben. De maaltijd die ze daar op kosten van de wederzijdse ouders opgediend kregen, was niet bepaald sober te noemen, en de drank vloeide ook rijkelijk. Dat ze laat op de avond met een taxi – alweer op kosten van de familie – naar huis werden gebracht, was dan ook welkom. Daar aangekomen werden de kinderen naar bed gejaagd en ploften Daniël en Jennifer uitgeput met een afzakkertje op de bank neer.

"Dat was gezellig", zei Daniël nadat hij van zijn whiskey genipt had.

"Mees zou er ook van genoten hebben", zuchtte Jennifer.

"Ja", mompelde Daniël, die dat onderwerp op dit moment het liefst wilde vermijden.

Zo niet Jennifer.

"Ik vond dat jij je nou niet echt als een rouwende vader gedroeg. Lol maken met je broers, en jullie werden steeds vrolijker."

"Ik ben jarig, lieve. Vijftig geworden. En de familie wilde dat vieren. Mochten we temidden van de ellende dan éven een paar vrolijke momenten hebben?"

"Ja, wees jij maar vrolijk. Denk vooral niet aan je kind, dat nu eenzaam in zijn graf ligt. En denk ook maar niet aan mij."

"Jennifer, toe!"

"Nee, niks 'toe'! Jij denkt alleen maar aan jezelf en je eigen pleziertjes als het erop aan komt."

"Kunnen we deze discussie uitstellen tot morgen? Ik ben doodop."

"Van de drank zeker? Ja, dat kennen we. Ga je me straks weer verkrachten, net als eerverleden week?"

"Jennifer! Godver!!"

"Ja, vloek maar, meneer de voorbeeldige kerkorganist! Ze zouden in de kerk eens moeten weten hoe jij je vrouw behandelt."

Daniël dronk met één teug zijn glas whiskey leeg, en zette het glas toen met een klap op de salontafel. Hij wilde iets zeggen, slikte dat toch maar in, en schonk zich in plaats daarvan een tweede glas in.

De sluizen van Jennifers woede waren nu geheel geopend.

"En hoe jij je kinderen verwaarloost! Als jij wat meer aandacht aan Mees had besteed in plaats van hem door een twaalfjarige met een aspirientje in bed te laten stoppen, en als je verdomme de huisarts had gebeld, dan had Mees nu nog geleefd!"

"Wie zegt dat?"

"Ik! Zijn moeder! Waar zát je goddomme met je gedachten toen Mees naar je toe kwam?"

"Ik was aan het werk, lieve. En hij zei dat hij hoofdpijn had. Nou, dat had hij wel vaker, zoals je heel goed weet. En Merel dacht dat hij koorts had. Dus is het gek dat ik dan aan griep dacht?"

"En waarom ben je niet bij hem gaan kijken toen hij in bed lag? En waarom heb je mij niet gewaarschuwd toen ik thuis kwam?"

"Ik was aan het werk. Ik ben het gewoon vergeten."

"Je was aan het werk. Je zat zeker weer muziek voor die meid te componeren?"

"Die meid?"

"Celeste. Waar jij een verhouding mee hebt!"

"Wát?!!" Nu ging ook het tweede glas whiskey in één slok naar binnen. "Wel godverd..! Hoe kom je dáár bij?!"

"Ontken het maar niet! Het is overduidelijk. En in de kerk weten ze het ook."

"In de kerk?! Wie heeft..."

"Niels zei..."

"Godverdómme!! Niels hè! Laten we het dáár eens over hebben! Wat heb jij met die kerel?"

"Meer dan met jou, als je het persé weten wilt. En ik zal je nóg wat vertellen. Ik ga bij je weg!"

"Wát?!!!!"

"Ik heb het helemaal gehad met jou. Ik ga echtscheiding aanvragen!"

Daar ging Daniëls lege glas aan scherven tegen de plavuizen voor de open haard. Toen beende hij vloekend naar de gang, pakte zijn jas en sleutels, en verliet het huis, de voordeur met een klap achter zich dicht smijtend.

*

Het licht in De Drie Mollen scheen warm en uitnodigend naar buiten. Daniël trapte de peuk van de sigaret die hij onderweg had opgestoken, uit op de stoep, en ging naar binnen. Druk was het niet; het was tenslotte maandag. Aan de bar een paar stamgasten, en een handjevol mensen aan de tafeltjes in de gelagkamer. Maar het gedempte licht en de geur van alcohol deden Daniël weldadig aan.

Cees Klein, ervaren kastelein als hij was, deed alsof het de gewoonste zaak van de wereld was toen de hoofdorganist van de Dorpskerk om kwart over 11 's avonds in zijn eentje aan de bar verscheen.

"Dag Daniël. Wat zal het zijn?"

"Een dubbele whiskey. Ierse, als je hebt. En heb je toevallig ook sigaretten?"

Cees toverde een pakje tevoorschijn, met lucifers erbij, en schonk daarna het gevraagde drankje in.

"Buiten oproken, Daniël. Anders komt de gemeente morgen mijn kroeg sluiten."

"Straks", mompelde Daniël. "Ik heb er net eentje op, en ik ben geen kettingroker. Maar mijn pakje is bijna leeg."

Hij sloeg zijn whiskey in één teug achterover. "Doe er nog maar eentje, Cees."

De barman honoreerde zijn verzoek.

Met zijn volle glas ging Daniël aan een tafeltje zitten, en bleef daar somber voor zich uit zitten kijken. Wat nu?

Nog twee dubbele whiskey's verder wist hij dat laatste nog steeds niet, dus hij wankelde naar de bar en bestelde er nog maar eentje.

"Dat zou ik niet doen", antwoordde Cees Klein vaderlijk. "Je hebt er al vier op. Moet je niet eens naar huis, jongen?"

Daniël haalde zwiingend zijn schouders op, en pakte zijn portefeuille om af te rekenen.

Toen hij buiten op de stoep een sigaret uit zijn pakje had gehaald en naar zijn lucifers zocht, werd er ineens een brandende aansteker voor zijn neus

gehouden. Hij keek op, en zag een blondine met weelderige krullen en een al even weelderig figuur. Haar bedoeling was duidelijk.

"Wilde de herbergier je niet meer inschenken?", zei ze lachend. "Zin om dan maar bij mij een drankje te doen?"

Daniël accepteerde het vuurtje, overwoog dat die blonde krullen hem wel aanstonden en de rest ook, en ging met de vrouw mee.

*

De volgende ochtend hervond Daniël zich weer enigszins bij de extra large beker koffie in de broodjeszaak waar hij zat te ontbijten. Na een wilde nacht met de blondine – wat hem een vermogen had gekost, maar hij had wel waar voor zijn geld gekregen – was hij niet meer naar huis gegaan, om op tijd te kunnen zijn voor zijn lesafspraak met Peter in de Dorpskerk. In hoeverre hij daadwerkelijk les zou kunnen geven, was nog maar de vraag, want hij was zo brak als wat. Dat "drankje" bij zijn gastvrouw had natuurlijk niet alleen maar één glaasje omvat, en de mist in zijn hoofd zou voorlopig wel niet optrekken.

Nadat hij had afgerekend en bij een aanpalende drogist 'extra strong' pepermunt had gekocht, liep hij naar de Dorpskerk. Peter stond al bij de deur op hem te wachten, want koster Kees, die elders in het dorp woonde, was er nog niet. Gelukkig had Daniël wel de sleutel bij zich, dus even later zaten ze samen bij het orgel.

Daniël kon zich met geen mogelijkheid herinneren wat er voor die les op het programma stond.

"Sla de cadenzen etcetera voor vandaag maar over, Peter. Dat geloof ik allemaal wel. Begin maar gelijk met de muziek die je hebt ingestudeerd."

"De 'Sept Pièces in C groot en c klein' van Franck dan maar?"

"Juist. Ga je gang."

Peter trok wat registers, en begon aan de suite die hij bij Celeste thuis zo zorgvuldig had ingestudeerd.

Zijn interpretatie was prachtig. Daniël zat stil te luisteren, en liet hem doorspelen zonder interrupties van zijn kant. Toen kwam het Offertoire.

Al na een halve bladzijde begonnen de tranen over Daniëls wangen te biggelen. De 'sweet memories' werden hem te machtig. In plaats van het uitzingen van de naam Augusta in het driedelige motief, hoorde hij de naam Celeste. En toen kwam het fugatische gedeelte in c klein, met de 'vlammen van begeerte en

nobele drift'. Peter speelde het precies zo als hij het zelf altijd deed. Bij de hartbrekende snikken aan het eind van die passage stroomden bij Daniël de tranen over zijn wangen. En bij hém geen troostende herinneringen tijdens het daaropvolgende 'a Tempo' gedeelte in C groot, laat staan toenemende berusting. Na het slotakkoord zat hij als een hoopje ellende in zijn fauteuil, zijn gezicht deppend met een papieren zakdoekje.

Peter zat in stilte naar zijn bladmuziek te kijken, en had zo te zien gelukkig niets in de gaten. Daniël snoot zijn neus, schraapte zijn keel, en zei:

"Dat was heel mooi. Ik heb er eigenlijk niets op aan te merken. Je speelt het zoals ik het zelf gespeeld zou hebben. Niets meer aan doen verder. Wat heb je nog meer ingestudeerd?"

"De 'Prélude, Fugue et Variation'."

Nóg zo'n tranentrekker, realiseerde Daniël zich met schrik. "Laat maar", bracht hij uit. "Horen", voegde hij er snel aan toe.

Nu kon Peter zich uitleven op alle manualen en het pedaal. En dat deed hij dan ook. Maar niet alleen bij Daniël begonnen de tranen al na een paar maten van Francks meest populaire stuk weer te vloeien. Ook Peter zat met vochtige ogen te spelen en haalde af en toe hoorbaar zijn neus op. Maar hij speelde dapper door, en legde zijn hele ziel en zaligheid erin. Na het wegsterven van het slotakkoord was hij degene die naar de papieren zakdoekjes in zijn broekzak tastte. Pas toen hoorde hij de snikken in de fauteuil naast hem.

"Gaat het?", vroeg hij geschrokken.

Uit de pepermuntwalmen en Daniëls af en toe ongecoördineerde motoriek had hij als ervaringsdeskundige natuurlijk allang begrepen dat zijn leermeester de nacht tevoren het een en ander ingenomen moest hebben. Was hij niet jarig geweest? En dan nog dat overleden kind. Daniël zou wel flink naar de fles gegrepen hebben. Zou hij zelf ook gedaan hebben.

"Mijn vrouw wil me verlaten", was het verrassende antwoord.

"Jezus!"

"Ze wil scheiden", klonk het gesmoord.

Daar kon Peter, ook op dat gebied ervaringsdeskundige, zich wel een voorstelling van maken, dus hij bood Daniël een luisterend oor toen het hele verhaal over de voorgaande avond en nacht eruit kwam. Daniël geneerde zich nergens meer voor. Alleen de naam Celeste noemde hij niet, toen hij vertelde dat zijn vrouw hem ervan verdacht een ander te hebben.

"En na vannacht ben ik nog niet thuis geweest, dus ik weet niet wat ik daar straks aantref", besloot hij. "En ik schaam me kapot. Ik had niet met die hoer mee moeten gaan."

En weer barstte hij in tranen uit.

"Ik ben Celeste destijds ook lang niet altijd trouw geweest", zuchtte Peter. "Drank, drugs en vrouwen. Mijn verleden is heel wat troebeler dan jij je kunt voorstellen. Denk je dat ik me niet schuldig voel?" En hij deed verslag van een aantal wapenfeiten waarvan Daniël de haren te berge rezen.

"Ik ben bang dat ik Celeste eigenlijk helemaal niet waard ben", besloot Peter zijn relaas verdrietig. "Ik denk dat Celeste beter af zou zijn met een fatsoenlijke kerel zoals jij."

Daniël gaf hier geen antwoord op, en beet op zijn lip.

"Speel nog maar wat voor me", zei hij tenslotte.

En Peter speelde nu maar eens een popnummer: 'MacArthur Park'.

*

Later op die dag, na het avondeten, bracht Peter Celeste naar de koorrepetitie. Toen Peter, weer buiten, nog op de stoep van de kerk de rits van zijn jack beter dicht stond te trekken, kwam juist Niels Vonk aanlopen.

"Dag Peter", begroette de dirigent hem. "Kom je niet meezingen? We kunnen nog wel een paar mannenstemmen gebruiken."

"Dag Niels. Nee, ik moet je teleurstellen. Daar heb ik echt geen tijd voor. Ik heb avonddienst bij de garage."

"O ja, jij hebt op dinsdagochtend orgelles hè. Handig dat je dan een baan hebt met flexibele werktijden. Gaat het goed met je lessen?"

"Ja, dat gaat prima."

"Had Celeste dat voor je geregeld bij Daniël? Ik hoorde zoiets."

"Ja", antwoordde Peter kortaf. De man met zijn eeuwige nieuwsgierigheid begon hem te irriteren.

"Eigenlijk gek", zei Niels peinzend.

"Hoezo?", reageerde Peter zijns ondanks.

"Nou ja. Daniël en Celeste. Enfin, het is mijn zaak ook niet."

"Wat bedoel je?", vroeg Peter gealarmeerd.

Niels aarzelde. "Eh, uhm, ik dacht dat je dat wist. Nou ja, je bent nog maar pas terug in Westgeest, en je bent lang weggeweest."

"Kom ter zake, man!"

"Je weet dus niet dat die twee iets met elkaar hadden? Ja, dat zal nu wel over zijn natuurlijk. Van Celeste's kant tenminste. Neem ik aan. Maar bij Daniël nog niet. Dus dan vind ik het opmerkelijk dat ze hem vraagt om jou les te geven."

Peter zweeg.

"Maar goed", ging Niels opgewekt verder. "Ik moet eens naar mijn koor. Kerstliedjes instuderen. Fijne avond verder, Peter! Tot ziens!"

"Tot ziens", mompelde Peter, terwijl de cantor door de kerkdeur verdween.

Daniël en Celeste? Peter dacht aan wat hem al eerder was opgevallen met betrekking tot hoe die twee op elkaar reageerden. En vanmorgen had Daniël hem verteld dat zijn vrouw hem ervan verdacht een ander te hebben. Wie die ander was, had Daniël niet gezegd, maar dat was Peter nu wel duidelijk. En dat Daniël verliefd was op Celeste, was ook evident. Maar was Celeste het ook nog op Daniël? Dat zou zomaar kunnen.

En nu ging Daniëls vrouw kennelijk bij hem weg, bedacht Peter, terwijl hij langzaam in de motregen over het Kerkplein liep. Moest hij, Peter, dan de relatie tussen Celeste en Daniël in de weg staan, terwijl hij heel goed wist dat hij Celeste eigenlijk niet waard was, en dat Celeste veel gelukkiger zou kunnen zijn met Daniël?

*

Op datzelfde moment stak Daniël zijn huissleutel in het voordeurslot, na een lange werkdag en tenslotte een niet-zo-gezonde maaltijd bij de hamburgerketen. Binnen was hij nog niet geweest; alleen snel even in zijn garage om de auto op te halen. Op de een of andere manier was hij nog wel in staat geweest om zonder ongelukken Den Haag te bereiken, en inmiddels was hij weer helemaal helder.

In het huis was het donker en stil. Daniël deed het licht aan in achtereenvolgens de gang, de keuken en de woonkamer. Daar was niemand. Toen naar boven. Daar was ook niemand. Waar waren Jennifer en de kinderen? Terug in de woonkamer zag hij dat er een bericht op de voicemail van de telefoon stond. Hij luisterde. Het was Jennifer.

"Daniël, de kinderen en ik zijn bij mijn ouders, en we blijven hier voorlopig even. De kinderen gaan gewoon naar school in Delft, dus maak je daar geen zorgen over, als je dat al deed. Mijn advocaat neemt morgen contact met je op. En verder willen we nu even rust; ik hoop dat je dat respecteert." Klik. Einde bericht.

Gelukkig was er nog wèl een fles whiskey in huis.

DEEL IV

Hoofdstuk 9

Die zondag, 16 december, was het Derde Advent, en bovendien was Celeste jarig. Het was een heldere, zonnige dag, en het vroom. Gelukkig was de kerk die ochtend goed verwarmd, ondanks het feit dat de koster thuis ziek in bed lag. Kees had een flinke griep te pakken, en zou mogelijk tot en met Kerstmis uitgeschakeld zijn. Er waren dus geen eigengebakken koekjes bij de koffie, maar de gevulde musketkransjes van de chocolaterie in de Kerkstraat waren toch ook wel lekker, vond Celeste. Voor Kees was het natuurlijk sneu dat hij alle festiviteiten moest missen, en ze bedacht dat ze hem de komende week wel even een kerstattentie kon brengen. Mandarijnen en wat andere lekkere dingen. Waar woonde hij ook al weer? Ergens aan de andere kant van het dorp toch? Zijn adres zou wel in de gemeentegids staan; dat zou ze moeten opzoeken.

Terwijl ze hierover nadacht, kwam Herman naar haar en Peter toe.

"Hartelijk gefeliciteerd met je verjaardag, Celeste!", zei hij, zijn hand uitstekend.

"Dank je wel, Herman! Wat leuk dat je dat wist!", antwoordde Celeste verrast, de hand van de organist schuddend.

Herman glimlachte vriendelijk.

"Je hebt weer mooi gespeeld vandaag", ging Celeste verder. "We hopen vanmiddag ook nog naar je concert te komen. Mijn zus komt lunchen, en die heeft het orgel nog nooit gehoord, dus die tronen we gewoon mee."

"In de hoop wat liefde voor ons instrument bij haar aan te kweken", voegde Peter er aan toe. "Russella houdt vooral van jazz, heb ik begrepen, dus dat wordt nog een uitdaging voor je, Herman!"

"Ik zal mijn best doen. Met de tijdloze muziek van Bach, die ik ga spelen, komt dat wel goed, denk ik. Wie houdt er nu niet van Bach!"

"We rekenen op je, Herman. En nu moeten we eens gaan, anders staat Russella straks voor een dichte deur. Tot ziens! Kom je, Celeste?"

"Succes vanmiddag, Herman! Tot ziens!", riep Celeste, terwijl ze Peter volgde naar de uitgang.

*

Russella arriveerde toen Celeste en Peter de tafel aan het dekken waren. Peters mond viel bijna open toen hij haar haar Porsche zag parkeren. "Allemachtig!",

zei hij. Toen ze even later binnentrad – 'haar glorieuze entree maakte' was een betere uitdrukking hiervoor – wist hij even niet wat hij moest zeggen. Russella was dan ook een oogverblindende schoonheid, met weelderige rode krullen en groene ogen. Uiteraard perfect opgemaakt, en modieus maar smaakvol gekleed. Celeste voelde zich gelijk weer het lelijke eendje.

Na de felicitatie, de zoenen en het overhandigen van bloemen, verjaardagscadeau en een fles wijn – die Celeste maar discreet buiten het zicht van Peter opstelde – lieten ze zich de lunch goed smaken. Die alcoholvrije wijn die ze zelf had gekocht, viel best mee, vond Celeste.

"Je gaat straks toch mee naar het concert?", vroeg ze toen ze na het eten samen met Russella de tafel had afgeruimd en alles in de keuken zette.

"Natuurlijk. Ik ben heel benieuwd."

In de woonkamer speelde Peter – zonder koptelefoon – pop en jazz op het orgel.

"Ik hoop dat je van Bach houdt", zei Celeste voorzichtig.

"Als die organist straks een beetje vlot en jazzy doorspeelt, is het wel uit te houden, denk ik", lachte Russella. "Is dat ook zo'n getatoeëerde figuur, net als jouw lief?"

"Nou nee, niet echt."

"Jouw Peter is vast wel een vreemde eend in de bijt, in die orgelwereld van jullie. Hebben ze hem ook weer in genade aangenomen in de kerk?"

"Ja hoor. Dat gaat heel goed."

"Ik snap alleen niet wat jíj nou eigenlijk in hem ziet. Hij is aardig hoor, daar niet van, maar dat is toch geen man voor jóú!"

Celeste ging hier niet op in. Maar haar oudere zus vond het tijd voor een vermanende toespraak.

"Ik vind so wie so dat je nueerst je studie en je carrière belangrijker moet vinden dan welke man dan ook. Je hebt al een hoop tijd verloren. Ga je nou in dit stadium niet binden, maar bouw eerst iets op. En geniet van je jeugd en van het leven. Je zorgt toch wel dat je niet zwanger raakt, hoop ik?"

Celeste zuchtte.

"En dan wat Peter zelf betreft", ging Russella verder. "Wat heeft die nou voor vooruitzichten? Financieel bedoel ik. Stel dat jullie op enig moment kinderen willen. Wie gaat dat betalen? Heb je enig idee wat dat kost? Ik zie Peter nog niet zo gauw een baan krijgen waarmee hij een gezin kan onderhouden, en of jij de kost kunt verdienen met orgel spelen, is ook nog maar de vraag. Jammer dat je met Vliegtuigtechniek bent gestopt."

Celeste bleef zwijgen, en hoopte dat Russella's preek niet al te lang meer zou duren.

"Maar wat ik echt eng vind: stel dat hij terugvalt in de drugs en de drank?"

"Dat gebeurt niet", zei Celeste met grote stelligheid.

"Hoe weet je dat? Dat gebeurt zo vaak bij verslaafden, ook als ze allang zijn afgekickt. Één keertje uit overmoed iets gebruiken of drinken omdat hij denkt dat hij er nu wel tegen kan, en het is gebeurd. Dan is hij binnen de kortste keren wéér verslaafd. Dat is een bekend patroon."

"Ja, dan moet jij vooral een fles wijn meebrengen", merkte Celeste op.

"Had ik misschien ook niet moeten doen. Ik heb er niet bij stilgestaan. Houd die dan tenmínste buiten bereik van Peter."

In de woonkamer zong hun gespeksonderwerp nu luidkeels 'MacArthur Park' bij het orgel.

"Moeten we zo langzamerhand niet eens gaan? ", ontweek Celeste verdere discussie terwijl ze de overgebleven zalmsalade in de koelkast zette. "Het concert begint om half vier, en het is bij drieën."

"Laten we dat dan maar doen. Op naar die kerk van jullie".

*

Celeste bestudeerde in afwachting van het begin van het concert het programmaboekje terwijl Peter naast haar op fluisterende toon Russella inwijdde in de geheimen van de opbouw van het orgelfront. Tot haar plezier zag ze dat Herman zou beginnen met het Concerto in G, BWV 592 van Johann Sebastian Bach. Daarna een improvisatie over kerstliederen – altijd leuk – en vervolgens een gewaagde onderneming, waarvan ze hoopte dat Russella die zou waarderen: 'La Nativité du Seigneur' van Olivier Messiaen, helemaal compleet. En als afsluiting weer Bach: Preludium en Fuga in D, BWV 532. Een mooi programma, maar wel een lange zit. Zou ze nog wel tijd hebben voor het avondeten? Het probleem was namelijk dat ze diezelfde avond om 19.00 uur, nota bene op haar verjaardag en op zondag, orgelles zou hebben van Daniël. Dat kon helaas niet anders. Daniël, die het deze week heel erg druk had, wilde haar persé vóór de kerstvakantie nog een keer les geven, maar het orgel van de Dorpskerk was bijna voortdurend in gebruik voor repetities en kerstconcerten van koren en organisten uit de regio, en Daniël zelf moest ook allerlei concerten elders geven. De enige mogelijkheid was daarom vanavond geweest, omdat Hermans concert 's middags was, en er daarna bij wijze van uitzondering verder niets te doen was in de kerk. Daarom had ze Peter en Russella maar

voor een lunch-met-afsluitend-concert uitgenodigd, in plaats van voor een diner. Russella zou na afloop van het concert weer naar huis gaan, en misschien konden zij en Peter dan nog snel even naar de hamburgerketen. Gelukkig zat die vlakbij de kerk.

De voorzitter van de Concertcommissie heette het publiek welkom, het grote licht werd gedoofd, en de kerk werd nu alleen nog verlicht door de sfeerverlichting die het orgel en wat monumentale architectonische details aanlichtte, en door de elektrische kaarsjes in de kerstboom. Op last van de brandweer mochten de echte kaarsen in de kroonluchters niet meer aangestoken worden voor een concert-bij-kaarslicht, dus dat was een tegenvaller geweest voor de Concertcommissie. Daarom was er met spoed nieuwe sfeerverlichting aangeschaft, en Celeste vond het effect daarvan erg mooi.

Daar klonk het Allegro door de kerkruipte. Celeste genoot. Wat speelde Herman dat toch prachtig! De eerste keer dat ze hem dit had horen spelen was ze direct verrukt geweest van dit mooie Concerto, en dat was ze nu nog steeds. Verliefd keek ze naar het prachtige orgel dat haar zo dierbaar was. Wat was het toch een voorrecht dat ze daar zelf op mocht studeren! En met die mooie sfeerverlichting erop, zag het er nóg mooier uit, met al dat blinkende goud, en die vlammen onderaan het rugpositief die, nu ze extra aangelicht waren, bijna echt leken.

Na het Grave en het Presto keek ze even opzij naar Russella. Zou zij het ook mooi gevonden hebben? In elk geval zag Russella er tevreden uit, dus het zou wel goed zitten.

Hermans improvisatie over de kerstliederen was ook heel mooi, en toen kwam Messiaen. Ademloos zat Celeste te luisteren. Dit was echt indrukwekkend! En wat klonk dit stuk verrassend goed op dit orgel uit 1790! Petje af voor Herman! Wat hij daar neerzette, was werkelijk van het allerhoogste niveau. Celeste had het gevoel dat ze in de Notre-Dame in Parijs zat.

Na dit Franse meesterwerk was het weer tijd voor Bach. Kon het na Hermans topprestatie van daarnet nog beter? Nou en of! Zelfs een fervente jazzliefhebster als Russella zat overduidelijk mee te swingen, en Peter zat met open mond naar de virtuoze pedaalpartijen te luisteren. Nog nooit had Celeste dit Preludium en Fuga in D groot zó horen spelen. Dit was meer dan virtuoos! De vonken spatten uit het orgel! Bij wijze van spreken dan.

Na het donderende applaus en de welverdiende toejuichingen, liepen Celeste, Peter en Russella, terwijl het publiek zich naar het afsluitende glaasje wijn begaf, naar de concertgever om die te complimenteren en de hand te schudden.

Herman nam de complimenten bescheiden als altijd in ontvangst, maar zijn blik had iets zelfverzekerd dat Celeste niet van hem kende. Hier stond een meester die zich wel degelijk van zijn kwaliteiten bewust was! Celeste vroeg zich ineens af hoe lang hij nog tweede organist van de Dorpskerk zou blijven.

Toen Peter en Celeste na het verlaten van de kerk buiten afscheid van Russella namen, die met haar eigen auto direkt door naar huis zou gaan, vroeg Celeste of ze het mooi had gevonden.

"Prachtig!", was Russella's onverwacht enthousiaste reactie. "Vooral dat stuk van Messiaen. Ik had nog nooit van de man gehoord, maar ik moet zeggen dat er een wereld voor me is opengegaan. En wat een mooi orgel! Dat wil ik nog wel eens vaker horen!"

"Komt goed", zei Celeste. "Er staan voor komend jaar nog heel wat mooie concerten op het programma. Ik zal je waarschuwen als er weer eentje is."

"We hebben duidelijk een bekeerling gemaakt", lachte Peter. "Missie volbracht."

*

Aan het tafeltje in het hamburgerrestaurant vroeg Peter ineens: "Houd je eigenlijk nog wel van me?"

Celeste liet van schrik het frietje vallen waar ze net een hap van wilde nemen.

"Wát?! Ja, natúúrlijk! Hoezo?"

"Ik denk", zei Peter moeizaam, "dat ik eigenlijk geen partij voor je ben."

"Wát?! Je wilt het toch niet uitmaken? Peter, alsjeblieft!!"

"Misschien kun je beter met Daniël..."

"Peter!!"

"Misschien geef je meer om hém. En hij geeft ook om jou volgens mij."

"Peter, in Godsnaam! Houd hierover op! Ik houd alleen maar van jou!"

Peter zweeg verder.

De rest van de maaltijd nuttigden ze in stilte. Peter maakte een verdrietige indruk.

Toen ze voor de deur met een kus van elkaar afscheid namen, klampte Celeste zich wanhopig aan hem vast. "Ga niet bij me weg! Alsjeblieft!"

"Ga jij nu eerst maar naar je orgelles. Morgen praten we verder."

Terwijl Peter naar huis liep, zong hij zachtjes voor zich heen het slot van 'MacArthur Park':

*And after all the loves of my life,
Oh, after all the loves of my life
I'll be thinking of you
And wondering why*

*MacArthur's Park is melting in the dark
All the sweet green icing flowing down
Someone left the cake out in the rain
I don't think that I can take it
'Cause it took so long to bake it
And I'll never have that recipe again
Oh, no!
Oh, no!*

*

Celeste had nog snel even haar bladmuziek thuis opgehaald, en parkeerde nu haar Eend weer op het Kerkplein. Ze voelde zich ellendig, moe en lamgeslagen, en omdat ze ruimschoots op tijd was voor haar les, bleef ze nog even in de auto zitten. Eigenlijk had ze helemaal geen zin meer in die orgelles, maar ze had het nu eenmaal met Daniël afgesproken.

Dus Peter wilde het uitmaken. Dat was de enige conclusie die ze kon trekken uit zijn woorden in het restaurant. "Morgen praten we verder", had hij tot slot gezegd. Waarschijnlijk wilde hij niet uitgerekend op haar verjaardag definitief een eind aan hun relatie maken, maar morgen zou hij dat vast wel alsnog doen. Maar waarom? Wat had ze verkeerd gedaan? Ze had zo vreselijk haar best gedaan om hem gelukkig te maken. Wat had ze dan nog meer moeten doen? Ze moest ineens denken aan wat hij haar ruim vijf jaar geleden voor de voeten gegooid had, tijdens die laatste ruzie vóóordat hij vertrok. Hij had haar verweten

dat ze hem niet goed genoeg vond en op hem neerkeek. Maar dat wás helemaal niet zo! Kon het zijn dat hij dat nog steeds dacht? Of wéér dacht?

Of dacht Peter echt dat ze verliefd was op Daniël? Zoiets had hij wel gesuggereerd. Hij had zelfs gezegd dat het volgens hem wederzijds was. Hij zou dan wel gezien hebben hoe Daniël naar haar keek, maar dat kon zij toch niet helpen? Zij was toch niet verliefd op Daniël? Zij hield van Peter! En ze wilde niet dat hij bij haar wegging! Maar kennelijk was hij dat wel van plan.

Het kon natuurlijk ook zijn dat hij vandaag had gezien hoe bleekjes zij afstak bij haar oudere zus. Vergeleken bij Russella, met haar vlammend rode krullen en haar knappe en elegante uiterlijk was zij, Celeste, maar een grijze muis. En Peter wás nu eenmaal niet ongevoelig voor vrouwelijk schoon. Vroeger niet, en nu ook niet. Misschien was hij wel verliefd geworden op Russella, en wilde hij nu zijn vrijheid terug om met haar te kunnen daten als hij de kans kreeg. Al dacht Celeste niet dat Russella hem die kans ooit zou geven.

Tenslotte bestond ook nog de mogelijkheid dat Peter inderdáád de drugs en de alcohol was gaan missen, precies waar Niels en Russella haar voor gewaarschuwd hadden. Ze had er nog niks van gemerkt, maar ja, toen ze jaren geleden een relatie met hem had gekregen, had ze het aanvankelijk ook niet in de gaten dat hij gebruikte en dronk. En als dat nu weer zo was, zou Peter inmiddels wel weten hoe hij dat voor haar verborgen moest houden. Of anders zou een eventuele terugval zich misschien later manifesteren. En misschien wilde hij juist dáárom wel weer vrij zijn.

Celeste voelde zich eenzaam en intens verdrietig. Haar relatie met Peter was wéér op de klippen gelopen, en deze keer had ze het gevoel dat het voorgoed was, en dat ze hem niet meer tegen kon houden.

Ze zag dat de verlichte torenklok op vijf voor zeven stond. Nu moest ze toch echt naar binnen.

Ze stapte uit en stak het Kerkplein over.

Toen ze aanbelde, werd er direct opengedaan. In de hal stond een groepje vrijwilligers van de Concertcommissie op het punt van vertrekken. Celeste liep door naar de kerkruimte, waar Daniël boven bij het orgel zat. Het was er, ondanks de inspanningen van de vrijwilligers, nog steeds een beetje rommelig, en er was kennelijk niet geveegd. Hieruit bleek maar weer hoe onmisbaar Kees was. Celeste slalomde tussen wat rondslingerende programmaboekjes door en ging de orgeltrap op.

Daniël zat op de orgelbank. Celeste had hem sinds het begin van de afgelopen week niet meer gezien, en ze vond dat hij er moe en ongelukkig uitzag. Maar

toen hij opzij keek en Celeste de orgelgalerij zag betreden, verhelderde zijn gelaat.

"Daar hebben we de jarige! Dag Celeste! Kom even naast me op de orgelbank zitten. Ik heb wat voor je."

Voor hem op de lessenaar stond, mooi ingepakt, zo te zien een bladmuziekbundel.

Celeste schoof naast Daniël op de orgelbank.

"Hartelijk gefeliciteerd met je verjaardag, Celeste", zei Daniël, haar de hand schuddend. "Je bent op dezelfde dag jarig als Augusta Holmès, weet je dat? Hoe krijg je het voor elkaar. En hier is een cadeautje voor je. Pak maar uit."

Celeste verwijderde voorzichtig het pakpapier. Het was inderdaad bladmuziek. Een facsimile van een negentiende eeuwse handschrift, zo te zien pas verschenen in Parijs. Het was de handgeschreven oerversie van de 'Prelude, Fugue et Variation' van César Franck, voor orgel, uit 1861.

"Dit handschrift ontdekte een Franse musicoloog, die ik goed ken, onlangs min of meer per ongeluk in de Bibliothèque Nationale, waar het kennelijk al een eeuw op het verkeerde plankje lag. En kijk eens: Franck heeft alle registraties en tempi er duidelijk bij gezet! Dit was nog een 'missing link' in de muziekgeschiedenis. Ik hoop dat je het leuk vindt."

Verwachtingsvol keek hij haar aan. Celeste zag de warme blik in zijn mooie donkerbruine ogen. Tenminste nog iemand die om haar gaf. Wat was het toch een lieve man!

"Ik ben er heel blij mee, Daniël. Dank je wel!"

Zonder er bij na te denken viel ze hem spontaan om de hals voor wat bedoeld was als een Franse accolade. Drie zoenen ter hoogte van zijn weelderige bakkebaarden.

"Jij krijgt ook nog een verjaardagszoen van mij", hoorde ze Daniël zeggen.

Hij trok haar stevig in zijn armen, en de verjaardagszoen belandde niet op haar wang maar op haar lippen. Toen konden ze zich geen van beiden meer beheersen.

Het volgende ogenblik waren ze hartstochtelijk aan het zoenen. Vlammen van begeerte sloegen door hen heen, maar de nobele drift was ver te zoeken.

Het was Celeste, die zich het eerst realiseerde wat ze aan het doen waren. Ze zat met een getrouwde man te zoenen! Op de orgelbank nota bene!

"Daniël, dit kan niet. Dit wil ik niet. Je bent getrouwd!"

Ze maakte zich los uit Daniëls omhelzing, sprong van de orgelbank af, griste haar spullen bij elkaar en rende naar de orgeltrap.

"Celeste! Wacht!!"

Celeste holde met gevaar voor eigen leven de wenteltrap af en bereikte zonder ongelukken de kerkvloer.

"Celeste wacht nou! Luister nou even! Ik moet je iets vertellen!", riep Daniël vanaf de orgelgalerij. Maar Celeste luisterde niet en rende de kerk uit.

*

Daniël had Celeste willen vertellen dat Jennifer bij hem weg was, maar hij keeg de kans niet. Besluiteloos bleef hij een paar momenten bij de balustrade van de orgelgalerij staan en keek de donkere kerk in, terwijl hij Celeste's voetstappen door de gang hoorde verdwijnen. Toen ging hij maar weer op de orgelbank zitten.

Hij zat vol tegenstrijdige emoties. Aan de ene kant blijdschap omdat Celeste zijn kus beantwoord had, en hoe! De hartstocht zinderde nog steeds door hem heen. Maar frustratie en verdriet omdat ze zich losgerukt had en ervandoor gegaan was. En daarnaast verdriet om zijn kapotte huwelijk.

Automatisch zochten zijn handen naar zijn tas met bladmuziek. De enige die hem nu nog kon troosten, was zijn orgel. Zijn trouwe vriendin, die hem níét in de steek liet.

Hij speelde het 'Troisième Choral' van César Franck met alle passie die in hem was. Daarna de 'Prelude, Fugue et Variation', waarbij zijn verdrietige emoties de overhand kregen, en er tranen op de toetsen begonnen te druppelen.

Hij was alleen. Celeste wilde hem niet omdat hij getrouwd was. Dat was hij inderdaad, maar Jennifer wilde hem ook niet meer. Mees, zijn lieveling, was dood, en dat was zijn schuld. En de overige vier kinderen waren met hun moeder meegegaan, en hij wist niet wanneer hij die weer zou zien. Hoe had het zover kunnen komen?

Daniël pakte een zakdoekje en veegde zijn gezicht af. Daarna haalde hij 'L'Organiste' uit zijn tas, sloeg de 'Sept Pièces in C en c' op, en begon te spelen.

Al snel begonnen zijn ogen weer vochtig te worden. Zijn liefde voor Celeste was al net zo onmogelijk als die van César Franck voor Augusta Holmès, vreesde hij. En moest hij niet proberen zijn huwelijk te redden? Hij hield toch ook nog van Jennifer, en ze hadden vier kinderen, die ze een scheiding niet konden aandoen. Hij was in ieder geval niet van plan eraan mee te werken. Jennifer was opgestapt, niet hij. Hij wilde helemaal niet scheiden. Hij wilde zijn vrouw en zijn kinderen terug. Wat moest hij doen? Celeste opgeven?

Daniël speelde het Offertoire. Weer laaiden de 'vlammen van begeerte en nobele drift' hoog op, en door de snikken van het orgel klonken ook zijn eigen snikken. De tranen stroomden hem over de wangen. Na het slotakkoord barstte hij luidkeels in huilen uit.

Lang duurde het totdat hij weer tot bedaren was gekomen. Stil bleef hij op de orgelbank zitten, en toen realiseerde hij zich dat hij dorst had. Even iets drinken in de keuken van de kerk dan maar. En daarna nog wat spelen.

Daniël daalde de orgeltrap af en begaf zich naar de keuken. Daar was uiteraard niemand. Hij was de enige in het kerkgebouw, dus hij zou zichzelf moeten helpen.

Hij dronk eerst een paar slokken water bij de kraan en waste zijn gezicht. Toen kreeg hij behoefte aan iets sterkers, en keek rond. In een hoekje zag hij een paar flessen Westgeester Witte staan. Daar had hij wel zin in. Hij pakte een fles, schonk zich een glas wijn in, en ging ermee aan de keukentafel zitten.

Na de eerste weldadige slokken bedacht hij dat hij hier ook wel een sigaret kon roken. Er was toch niemand. Hij pakte een schoteltje dat tot asbak kon dienen, en stak op. Zo, nu kon hij in alle rust zijn hoofd helder proberen te krijgen.

Hij voelde zich schuldig. Niet alleen vanwege Mees, maar ook omdat hij binnen een week nu al twee maal Jennifer ontrouw was geweest, nadat ze hem daar eerst ten onrechte van beschuldigd had. Eerst met die prostituée die hem bij De Drie Mollen had aangesproken. Nooit eerder had hij de behoefte gehad om zich met zo'n vrouw in te laten, en hij schaamde zich diep dat hij dat nu wèl had gedaan. Hoe had hij zo diep kunnen zinken? Hij was dronken geweest, en in alle staten omdat Jennifer echtscheiding had aangekondigd. Maar het was niet alleen dát geweest. De goudblonde krullen van die vrouw hadden hem doen denken aan Celeste, én aan Mees, én aan zijn orgel. Degenen die hem het meest dierbaar waren.

Vervolgens had hij vanavond met Celeste zitten zoenen. Jennifer had hem verweten dat hij daar een verhouding mee had, en dat had hij met klem ontkend. Hij was ook helemaal niet van plan geweest om wat voor toenaderingspoging dan ook tot Celeste te doen, maar het meisje was hem zomaar ineens om zijn hals gevallen, en toen had hij zich niet meer kunnen beheersen. En zijzelf ook niet trouwens. Het was onvermijdelijk geweest. Maar had hij deze ervaring willen missen? Eerlijk gezegd: nee. En hij wist ook niet wat er gebeurd zou zijn als Celeste níét weggevluucht was. Of eigenlijk wist hij dat wèl, maar daar moest hij nu maar niet aan proberen te denken.

Natuurlijk dacht Daniël daar even later tóch aan, tijdens het volgende glas wijn. En tijdens het daaropvolgende. Diep in gedachten bleef hij zitten drinken en

roken, de ene sigaret met de andere aanstekend. Toen de fles wijn leeg was, ontkurkte hij een volgende. En daarna nog maar eentje.

Ineens zag hij dat het bijna half elf was. Hij kon maar beter naar huis gaan. O ja, zijn tas stond nog bij het orgel. Die dan eerst maar even halen.

Wat onvast ter been begaf hij zich naar de kerkruimte, zijn half opgerookte sigaret in zijn mond. Hij zette het orgel uit, pakte zijn tas in, en deed het licht op de orgelgalerij uit. Ineens was het pikdonker, want hij was vergeten om beneden een lampje aan te doen. Dom. Dan maar in het donker de orgeltrap af.

Bij een van de laatste treden verstpapte hij zich, en geschrokken greep hij zich, met open mond naar adem happend, aan de leuning vast. Dat ging nog nèt goed. Hij hervond zijn evenwicht, verliet de kerk, en ging naar huis.

Dat hij zijn nog brandende peuk uit zijn mond had laten vallen, had hij niet in de gaten gehad.

*

Die peuk was onderaan de orgeltrap een eindje weggerold, en tot stilstand gekomen tegen een programmaboekje dat op de grond lag. Langzaam begon het papier te smeulen en om te krullen. Kleine vlammetjes kropen verder, en kwamen onderweg een snoeppapiertje, wat snippers en een eindje touw tegen. Bij het weggedwarrelde liturgieblaadje van de ochtenddienst, dat ernaast lag, waren ze al wat hoger. Daarboven hing een van de laagste takken van de kerstboom, die naast de orgeltrap stond: de imposante Nordmann-spar, die tot aan de orgelgalerij reikte, en die van top tot teen opgetuigd was met papieren engelen.

Hoofdstuk 10

Celeste schonk zich nog een glas wijn in en nam een flinke slok. Het cadeau van Russella bleek achteraf gezien goed van pas gekomen te zijn, want na de gebeurtenissen eerder op de dag en avond kon ze wel een hartversterking gebruiken. En ze zat nu toch in haar eentje thuis, dus ze kon er in alle vrijheid van genieten. Het was dan ook heel beste wijn, een Cabernet Sauvignon van een goed huis en uit een goed jaar. Dat kon je wel aan Russella overlaten!

En ach, ze zou straks toch naar bed gaan, het was al na elven. Dan was die wijn een prima slaapmutsje, en maakte een glas meer of minder toch niet uit. Gelukkig had ze er ook nog kaas bij. Zo kon ze nog een klein uur van haar verjaardag genieten.

Nadat ze van haar 'orgelles' was thuisgekomen, had ze alle telefoons en de deurbel uitgezet, en de avond doorgebracht met lezen en naar muziek luisteren. Ze was voor niemand aanspreekbaar, het was háár verjaardag, en al die kerels moesten het maar bekijken. Wat dachten ze wel? Dat zij zich steeds maar zoet zou aanpassen aan al hun grillen en nukken? Ze hād al meer dan vijf jaar getreurd om Peter, en nu wilde hij haar kennelijk wéér dumpen. Nou, dat moest hij dan maar doen, maar deze keer zou ze gewoon verder gaan met haar leven, én daar een succes van maken! En wat Daniël betreft... Wat was er in die man gevaren? En hoe stom had ze kunnen zijn om zijn kussen te beantwoorden! Oké, ze was waarschijnlijk niet toerekeningsvatbaar geweest. Haar vriend had net het eind van hun relatie aangekondigd, ze was geëmotioneerd en voelde zich in de steek gelaten, en misschien wás ze ook wel in stilte verliefd op Daniël en wilde ze dat niet voor zichzelf toegeven. Maar Peter en Daniël hadden dat dan blijkbaar wèl in de gaten gehad. Nou, ze gunde hen geen van beiden de voldoening dat ze zich dan nu maar in de armen van Daniël zou werpen. Echt niet! Ze ging niet scharrelen met een getrouwde man, en zéker niet met haar docent. Hoe dat nu verder moest met haar afstuderen, was trouwens ook nog een dingetje, maar dat moesten ze op het conservatorium dan maar uitzoeken. En Peter...

Ze veegde de tranen van haar gezicht, die tijdens het draaien van de 'Prelude, Fugue et Variation' toch waren gaan vloeien. Nu zat Francks Pianokwintet in de cd-speler. Misschien ook niet de meest rustgevende muziek. "Vlammen van begeerte en nobele drift" volgens Marius Monnikendam. Waarom had ze die cd eigenlijk opgezet?

Celeste dronk van haar wijn, sloot haar ogen en probeerde niet meer aan Peter of Daniël te denken. Maar dat lukte natuurlijk niet.

Ze was nu aan haar vierde glas bezig, en dommelde af en toe in slaap, maar schrok dan weer wakker. De cd bleek inmiddels afgelopen, dus nu moest ze echt maar naar bed gaan. Hoe laat was het? Tien voor half twaalf inmiddels. Onder de wol, Celeste! Morgen weer een dag.

Celeste kwam met enige moeite van de bank en leunde even tegen de eettafel omdat ze duizelig was. Daarna zette ze de stereo-installatie uit. Cornet, in de achterkamer, was allang onder zeil, en had zich van de muziek niets aangetrokken.

Terwijl ze haar cd's opborg, hoorde ze buiten het gejuel van sirenes. Dat was op zich een vertrouwd geluid hier; het streekziekenhuis was niet ver weg, en op de Veilingweg gebeurden regelmatig ongelukken. Dit was een brandweerwagen zo te horen, en verderop kwam er nóg eentje aan. Maar ze gingen niet in de richting van de Veilingweg, maar naar het dorp. En daar kwam er wéér eentje! Kennelijk was er ergens iets ergs aan de hand.

Bezorgd schoof ze het gordijn een stukje opzij en keek naar buiten. Uit de richting van de dorpskern zag ze een forse rookwolk opstijgen, en ergens in het centrum zag ze een vuurgloed. Dat moest bij de Dorpskerk in de buurt zijn! Maar ze kon niet goed zien waar precies, want het zicht werd ten dele belemmerd door bomen en flatgebouwen.

Celeste was gelijk klaarwakker. Ze probeerde de regionale omroep op de radio, maar die gaf alleen maar popmuziek. Toen internet maar, maar googelen op 'brand Westgeest' en 'nieuws' leverde ook niets op. Tot zover de actuele berichtgeving van de volgens haar zwaar overschatte media. Wat nu? Ze keek weer uit het raam, en de vuurgloed die ze zag, leek alleen maar erger te worden. Zou ze gaan kijken? Maar het was laat en buiten pikdonker. En ze zou de auto moeten nemen, en ze had vier glazen wijn op...

Ach, er werd nu toch niet gecontroleerd. Alle plaatselijke politie en boa's zouden nu wel bij die brand zijn. Dus vooruit maar, Celeste. Kijken wat er mis is. En haar voorgevoel zei haar dat er iets heel erg mis was.

Celeste pakte haar jas en haar sleutels, ging naar buiten, stapte in haar Eend, en reed in de richting van het dorpscentrum.

Verder dan de Singel kwam ze niet, want de politie had de toegangswegen tot het centrum voor autoverkeer afgesloten. Ze parkeerde de auto aan de waterkant, dacht er in een moment van helderheid zelfs nog aan om de handrem aan te trekken, stapte uit en liep de Kerkstraat in. De brandlucht die haar tegemoet kwam, was bijna verstikkend, maar ze kon door de rookwolken nog steeds niet zien wát er nu precies in brand stond. Om haar heen spoedden

tallose mensen zich naar het Kerkplein, uit de richting waarvan ze kloggelui, kreten en een hoop lawaai hoorde komen. Celeste volgde hen.

Toen ze vanuit de Kerkstraat het Kerkplein bereikte, kon ze eindelijk zien wat er aan de hand was. Verlamd door afschuw bleef ze staan.

De Dorpskerk stond in brand.

Aan de westkant van de kerk zag ze vlammen achter de kerkraden flakkeren, en ter hoogte waarvan de orgelgalerij moest zijn, sloegen die op sommige plaatsen al uit het dak. Er was een enorme rookontwikkeling. Ook uit de torenspits kwam rook, en daar speelden vlammetjes al om de leien. Luguber genoeg luidde de kerkklok aan één stuk door; kennelijk was de luidinstallatie op hol geslagen. Het uurwerk was blijven staan op elf uur.

Aan de randen van het Kerkplein dromde een onthutste mensenmassa. Politieagenten en boa's hadden de grootste moeite om die zo ver mogelijk van de plek des onheils vandaan te houden. Overal stonden brandweerwagens. Midden op het Kerkplein waren brandweerlieden in de weer met slangen, en Celeste zag bij het licht van schijnwerpers met bijlen uitgeruste brandweermensen de toegangsdeur van de kerk aan de oostzijde forceren.

Wat een geluk dat er niemand in de pastorie woonde, bedacht Celeste. En dat koster Kees veilig in zijn bed aan de andere kant van het dorp lag! De ambulances die ze verderop klaar zag staan, zouden hopelijk niet nodig zijn.

Maar de kerk! En het orgel!

Uit de Kerkstraat dook nu de onvermijdelijke cameraploeg van Omroep Westgeest op. Naast haar begon een verslaggever omstanders te interviewen.

"Wat ging er door u heen, toen u zag dat de kerk in brand stond?"

De aangesproken vrouw stond te snikken, en was niet in staat de journalist te antwoorden.

"Het is verschrikkelijk", zei een man naast haar. "Ik ben hier gedoopt en getrouwd, mijn kinderen zijn hier gedoopt, en mijn ouders liggen hier begraven op het kerkhof."

"Wij wonen tegenover de kerk", zei iemand anders. "En we moesten van de politie ons huis uit omdat als de kerktoren instort, die op ons huis terecht kan komen. En op dat van de bureu."

Angstig keek Celeste naar de kerktoren. Inmiddels had de torenspits ook vlam gevat, en vonken gingen metershoog de lucht in. De kerkhaan hing al behoorlijk scheef.

De verslaggever kwam nu haar kant op, maar daar had Celeste geen zin in. Ze worstelde zich een paar meter opzij door de mensenmenigte, en ontwaarde daar twee bekende gestalten: Peter en Herman, die naast elkaar zwijgend naar de catastrofe stonden te kijken. Celeste voegde zich bij hen. Peter zag haar, en sloeg onmiddellijk zijn arm om haar heen.

Celeste leunde tegen hem aan. Tranen begonnen over haar wangen te stromen, en ze voelde zich weer duizelig.

Brandweerlieden schreeuwden commando's, de politie schreeuwde tegen de opdringende menigte, de motoren van de brandweerpompen raasden op volle kracht, het vuur loeide en knetterde, en het was een enorme heksenketel.

De torenspits brandde inmiddels als een fakkel. Leien en brandend houtwerk begonnen in een regen van vonken op de keien van het plein te vallen. De torenhaan, nu losgesmolten, kwam er in sierlijke duikvlucht achteraan, in een waaier van vlammen.

Over het dak van de kerk kroop het vuur in de richting van het vieringstorentje op de kruising van het middenschip en het dwarsschip.

En nog steeds bleef de kerkklok omineus luiden, alsof hij het Laatste Oordeel wilde aankondigen.

Er kwam iemand aanrennen, schreeuwend en zichtbaar dronken. In de wanhopige, verwilderde figuur herkende Celeste tot haar schrik Daniël.

"Mijn orgel!", schreeuwde hij, en wilde in de richting van de kerk hollen. Maar Herman reageerde bliksemsnel, greep Daniël bij de arm en trok hem terug.

"Gek! Wat ben je van plan? Hier blijven!"

"Mijn orgel!", jammerde Daniël. "Ik moet haar redden!"

"Laat dat aan de brandweer over, Daniël. Jij kunt daar niets doen."

Daniël draaide zich om naar Herman, die nog altijd zijn arm in een vaste greep hield. Zijn ogen schoten minstens zoveel vuur als de brandende kerktoren.

"Laat me los! Ik moet haar redden!"

En dronken of niet, het volgende moment gaf hij Herman een goed gerichte trap in zijn kruis. Die slaakte een kreet van pijn en liet Daniël los. Daniël draaide zich weer in de richting van de kerk, en wilde opnieuw gaan hollen.

Nu was het Celeste die in actie kwam.

Ze trok zich los van Peter en wierp zich op Daniël, terwijl ze hem zo stevig mogelijk vastgreep.

"Daniël! Blijf hier!!"

Daniël sleurde haar een paar passen mee, en rukte zich toen los.

"Mijn vriendin!", schreeuwde hij tegen een aansnellende politieagent. "Ze is nog binnen! Ik moet haar redden!"

Terwijl de verschrikte politieman ijlings de brandweer ging waarschuwen, en Daniël weer in de richting van de kerkdeur begon te hollen, probeerde Celeste vertwijfeld hem achterna te gaan om hem tegen te houden. Maar Peter greep haar, hield haar tegen, en sleurde haar achteruit. Toen wendde hij zich naar Herman, die naar adem snakkend de pijn stond te verbijten.

"Houd Celeste vast, Herman! Ik haal Daniël!"

En tegelijkertijd duwde hij Celeste in de armen van Herman, die haar in een reflex automatisch vast greep. Peter rende Daniël achterna.

Intussen hadden de vlammen het vieringstorentje bereikt, en ook dat stond nu in lichterslaai. Zowel van het dak als van de kerktoren vielen voortdurend leien en brandende stukken hout. De kerkklok luidde nog steeds, maar uit de galmgaten kwam dikke rook. Daarboven verteerden de vlammen in een rap tempo de onderkant van de torenspits. Die begon langzaam naar één kant te verzakken.

Vanaf hoogwerkers probeerden de brandweerlieden de brandende toren te blussen en het kerkdak nat te houden, maar het had geen effect.

Het vieringstorentje knakte om, en verdween aan de kant van het kerkhof in de diepte, een spoor van vonken de hoogte in zendend.

De politie en de boa's begonnen de toeschouwers van het Kerkplein in de richting van de zijstraten te drijven, roepend dat de situatie gevaarlijk werd en dat de mensen weg moesten.

Herman trok Celeste achteruit in de richting van de Kerkstraat.

Celeste zag Daniël naar de nu openstaande kerkdeur aan de oostzijde rennen, met Peter achter zich aan. De brandweerlieden waren te druk bezig met blussen om hen tegen te houden.

Celeste begon te gillen. Ze probeerde los te komen uit Hermans greep, maar zijn armen waren als van staal.

Vanaf de hoek van de Kerkstraat zag Celeste eerst Daniël en daarachter Peter de kerkdeur binnen rennen.

Celestes gillen werd krijzen.

Herman sleurde haar de Kerkstraat in.

Terwijl de onderkant van de torenspits naar het westen verzakte, helde het gedeelte daarboven steeds verder naar de oostkant, waar zich het schip van de kerk bevond. Kreten van angst en afschuw stegen op uit de menigte.

De brandweerlieden op het plein zochten een veilig heenkomen, terwijl de politie en de boa's de laatste toeschouwers de zijstraten in dreven.

Op dat moment stortte met donderend geraas de kerktoren in. De brandende spits kwam op het dak van de kerk terecht en ging er dwars doorheen. Vonken en vuurtongen gingen tientallen meters hoog de lucht in. Het volgende ogenblik stond de Dorpskerk volledig in lichterlaaie.

De wanhopige, bijna dierlijke oerschreeuw van Celeste leek zo ongeveer vanuit haar tenen te komen, en bleef een volle seconde boven het plein hangen.

Toen werd alles zwart.

DEEL V

Hoofdstuk 11

De rozen geurden heerlijk – dat kon Celeste zelfs hier ruiken – en de warme zon verwarmde weldadig haar gezicht. Ergens in een boom floot een merel, en in de rododendronstruiken achter haar hoorde ze pimpelmeesjes kwetteren. Een hommelt zoemde langs haar hoofd, en Celeste opende haar ogen. Het boek met Keltische sprookjes dreigde van haar schoot op de grond te glijden, en ze kon het nog net grijpen. Ze sloeg het dicht en legde het naast zich op de bank. Ze las er toch niet in.

Het Rosarium van het Westbroekpark medio juni! Celeste keek naar de kleurrijke rozenperken vóór haar. Hier in de vierkante Middenhof, met bankjes langs de randen, hoorde je door de hoge rododendrons niets van buiten het park, alleen vogels en de wind in de bomen. Het was een paradijs, een echte hortus conclusus. Maar Celeste kon er niet van genieten. De rozen deden haar ergens aan denken.

*

Zuurstokroze rozen. Die had ze wel eens vaker gezien bij het openen van haar ogen, maar dat was een boeket geweest, in een vaas naast haar hoofd. Op een kastje naast haar bed. Daarnaast zat Russella op een stoel. Waar was ze? Dit was niet haar eigen bed, en de kamer herkende ze helemaal niet.

"Hallo Celeste, ben je wakker? Hoe voel je je?"

Celeste dacht na over Russella's vraag. Had ze geslapen? Wat deed Russella hier? Waarom vroeg ze hoe ze zich voelde? Ze voelde niks; was alleen nog niet helemaal wakker. En waar was ze in's hemelsnaam?

"Ik...", begon ze. Haar stem was schor en haar keel was droog.

"Wil je wat drinken?", vroeg Russella. "Hier staat vruchtensap."

Celeste beseftte dat ze dorst had. "Ja, graag", zei ze.

Russella schonk haar een glas in, en Celeste kwam overeind om het aan te pakken. Terwijl ze gulzig dronk, keek ze om haar heen. Een ziekenhuiskamer! O God! Wat was er gebeurd?

"Waar ben ik, Russella?"

"In het streekziekenhuis, lieverd. Je bent twee dagen buiten westen geweest."

"Buiten westen?"

"Flauwgevallen. En met de ambulance naar het ziekenhuis gebracht. Toen bleek je zo'n lage bloeddruk te hebben, en in zo'n slechte conditie te zijn, dat ze je maar twee dagen in slaap hebben gehouden."

"O."

Celeste dacht over deze mededeling na. Ze kon zich niets herinneren.

"Je moet hier waarschijnlijk nog wel een paar dagen blijven. Ze zijn aan het uitzoeken of je misschien suikerziekte hebt. Of dat er iets anders aan de hand is waardoor je zo mager en ondervoed bent. Je had ook veel te veel alcohol in je bloed. Wat had je gedronken?"

"Ik weet het niet. Ik weet niks meer. Ben ik thuis flauwgevallen?"

"Heb je wel goed gegeten de laatste tijd? Zorg je wel goed voor jezelf? Heb je misschien wekenlang gevast om die verjaardagslunch te kunnen betalen?"

Verjaardag. Was ze op haar verjaardag flauwgevallen? Met Russella erbij?

"Heb jij me naar het ziekenhuis laten brengen, Russella?"

"Nee, dat heeft Herman gedaan."

Herman??! Was die op haar verjaardag geweest??

"Hoezo Herman?"

"Je bent in zijn armen flauwgevallen. En toen heeft hij je naar de ambulance gedragen, die daar toch klaar stond."

"Die waar klaar stond?" Celeste begreep er niets van.

"Daar bij de kerk in de buurt. Je bent door de schok flauwgevallen, en er stonden daar ambulances klaar voor slachtoffers van de brand. Dus jij kon gelijk mee."

"Brand?!!" Ineens herinnerde Celeste zich vlammen, vonken en rook.

"Wat voor brand?", vroeg ze angstig.

"De kerk. Die stond in brand. Maar jullie stonden buiten, op het plein. En Herman heeft je de Kerkstraat in getrokken toen jullie achteruit moesten van de politie. Daar ben je flauwgevallen, maar gelukkig had Herman je vast."

Ineens kwam Celeste's herinnering weer terug. De brandende kerk! En Peter en Daniël die daar naartoe holden! O God!"

"Russella, wat is er met Peter en Daniël gebeurd? Is het goed met ze?"

Op dat moment kwam er een verpleegster binnen. "Tijd om te gaan, mevrouw. Uw zus heeft nu even rust nodig. Bij het volgende bezoek bent u weer welkom."

Russella plantte een zoen op Celeste's voorhoofd. "Ga lekker slapen, zusje. Alles komt goed. Ik kom morgen weer terug. Dag!" En snel volgde ze de verpleegster naar buiten.

Celeste was alleen. Maar daar was de verpleegster weer, met een glas water en een tablet. "Wilt u dit even innemen? En dan lekker gaan slapen."

Celeste deed het.

Hoe lang ze daarna had geslapen, wist Celeste niet. Het volgende dat ze zich herinnerde, was dat Herman bij haar ziekenhuisbed zat, wat schutterig en onhandig, en met wat fruit bij zich.

"Hoe gaat het nou met je, Celeste?"

Celeste had geen idee.

"Ik weet het niet. Wat is er gebeurd, Herman?"

"Wat heeft Russella je verteld?", informeerde Herman voorzichtig.

"Dat ik in jouw armen ben flauwgevallen toen de kerk in brand stond. En dat ik toen naar het ziekenhuis ben gebracht. Maar wat ik precies heb, weet ik niet. Dat kan me ook niet schelen. Wat is er gebeurd, Herman?"

"Je viel flauw. En toen heb ik je naar de dichtstbijzijnde ambulance gedragen. Zo ben je hier terecht gekomen."

"Ik kan het me niet goed herinneren. De kerk stond in brand, dat weet ik nog wèl. En Peter en Daniël holden er naartoe. Maar verder?"

"Jij wilde er achteraan, maar Peter had gezegd dat ik je tegen moest houden, dus dat deed ik. En toen de politie ons van het Kerkplein de Kerkstraat in dreef, trok ik je mee. En daar ging je onderuit."

"En toen?"

"Toen heb ik je dus naar die ambulance gedragen. Maar ik moest via een andere straat weg, en wat er op het Kerkplein gebeurde, heb ik niet meer gezien."

"En Peter en Daniël?"

"Die heb ik ook niet meer gezien."

"Waarom holden die naar de kerk? En zijn ze veilig? En wat is er met de kerk gebeurd? Is de brand geblust?"

Herman zweeg en keek haar verdrietig aan. Toen haalde hij diep adem en zei:

"De brand is wel geblust, maar van de kerk is niets meer over. Van het orgel ook niet."

"O God! En Peter en Daniël?"

Herman beet op zijn lip. Toen pakte hij Celeste's hand.

"Ik vind het rot dat ik je dit moet vertellen, Celeste, maar Daniël en Peter zijn allebei omgekomen."

"Wat??!! O God!"

"Ze waren in de kerk, toen de toren instortte en op de kerk terecht kwam."

Celeste barstte in tranen uit.

"Die stomme Daniël ook", zuchtte Herman. "Hij was dronken, en hij wilde het orgel redden, de idioot. Daarom rende hij naar de kerk. En Peter ging hem achterna om hém te redden. Peter was een held. Hij moet geweten hebben dat ze nauwelijks een kans hadden om er levend uit te komen als de toren zou instorten."

Celeste huilde wanhopig. Herman bleef haar hand vasthouden.

"Ze worden donderdag allebei begraven op de Algemene Begraafplaats van Westgeest, want het kerkhof bij de kerk kan niet meer gebruikt worden. De beide uitvaartdiensten mogen we in de katholieke kerk houden. Ik zal dan het orgel bespelen. Maar jij kunt er niet bij zijn, Celeste, want jij moet de hele week nog in het ziekenhuis blijven, heb ik gehoord. Zodra je uit het ziekenhuis ontslagen bent, zal ik je meenemen naar de begraafplaats."

Herman pakte Celeste's hand nu ook met zijn andere hand vast, en vervolgde:

"Peter wordt door zijn familie begraven, maar ze willen graag van jou weten of hij nog speciale wensen had wat de muziek betreft."

"Hij hield erg van de 'Prélude, Fugue et Variation' van César Franck", wist Celeste uit te brengen. "En van Mahler, Reger en Schubert. Ook wel van Bach, volgens mij. Koraalbewerkingen zijn altijd goed. Maar het laatste dat ik hem heb horen spelen, bij mij thuis, was een popnummer: 'MacArthur Park' van Richard Harris. Ken je dat? Zou je dat willen spelen?"

"De versie uit 1968? Ja, die ken ik wel. Wist je trouwens dat Richard Harris een ler was? Ik zal het in ieder geval spelen. En van Franck kan ik de Prélude wel spelen; de rest is te lang voor een uitvaart, ben ik bang."

"Dank je wel Herman", snikte Celeste. "En zou je ook namens mij een krans met rode rozen voor Peter willen laten bezorgen? En ook bloemen voor Daniël? Zoek jij maar wat uit."

"Dat zal ik doen."

"Herman?"

"Ja?"

"Hoe kwam de kerk in brand? Weten ze de oorzaak?"

"Dat zijn ze nog aan het uitzoeken, voor zover ik weet. Het zal wel kortsluiting zijn, denk ik. Dat is meestal zo bij kerkbranden."

"Maar Herman?"

"Ja?"

"Daniël en ik zijn aan het begin van die avond nog in de kerk geweest. Ik had om zeven uur orgelles, omdat het op geen enkel ander tijdstip kon. Er lag een hoop papieren rommel op de grond, weet ik nog. En dan die kerstboom met papieren engelen nog."

"Ja, dat zal ook wel een rol gespeeld hebben, al dat brandbare spul. Maar waar de brand precies begonnen is, is nog niet bekend."

"Ik kan me herinneren dat, toen ik op het Kerkplein kwam, de kerk vooral aan de kant van de toren in brand stond. Bij het orgel dus."

"Dan nog kan de oorzaak van alles zijn, Celeste. Speculeren heeft geen zin. Ze komen er heus wel achter, als ze het onderzoeken."

"Maar Herman?"

"Ja?"

"Maar Daniël en ik hadden, eh, onenigheid gehad voordat ik wegging, en hij was nogal, eh, uit zijn doen, geloof ik. En toen hij tijdens de brand het Kerkplein op kwam, was hij dronken. Zou hij misschien geweten hebben waardoor de kerk in brand was geraakt?"

"Celeste, wou je soms suggereren dat Daniël zelf de kerk in brand gestoken heeft omdat hij met jou onenigheid heeft gehad? Wat geven ze je hier? Opium? LSD? Schei uit met die waanvoorstellingen; het is zo al erg genoeg. Zal ik de verpleegster roepen om je een slaaptablet te geven? Dan kun je gaan slapen, dat lijkt me beter voor je."

"Ik wil nooit meer orgel spelen, Herman."

"Ga nou maar slapen, Celeste. Ik zal zorgen voor die muziek en die bloemen, en na donderdag kom ik je vertellen hoe het gegaan is. Komt jouw zus in die tijd nog?"

"Ja."

"Dan ben je in ieder geval niet alleen. Sterkte, Celeste, en probeer zo snel mogelijk weer op de been te komen. Ik ga nu de verpleegster waarschuwen dat ze je een slaappil moet geven. Welterusten straks."

"Tot ziens, Herman."

"Tot ziens."

*

Op het grasveld langs de rozenperken kwam aan Celeste's voeten nu een zwarte kraai voorbijwandelen. Belangstellend keek de vogel naar haar, misschien in de hoop dat ze iets eetbaars voor hem had. Toen Celeste niet reageerde, vervolgde hij, zichtbaar teleurgesteld, zijn weg.

Celeste moest onmiddellijk denken aan de begrafenissen, die ze niet had kunnen bijwonen. Dat was misschien maar goed ook, want of ze het aangekund zou hebben, betwijfelde ze.

Herman had kunnen regelen dat iemand de beide uitvaartdiensten voor haar op video opnam, maar het geheugenkaartje met de bestanden had ze ongeopend opgeborgen. Ze kon er niet naar kijken.

Het ergste was nog dat ds. Van 's-Gravenzande, zo had Herman haar onthutst verteld, tijdens de uitvaartdienst van Daniël het 22ste vers van Psalm 78 had laten zingen:

Zijn macht heeft Hij in ballingschap gezonden

bij volken die zijn naam en luister schonden.

Hij gaf hen over aan de greep der schande,

ze zijn door vuur gegaan dat hen verbrandde.

Geen reidans en geen offers voor de Heer,

geen tranen zelfs, - er zijn geen tranen meer.

Daar waren achteraf wel klachten over gekomen, maar die had dominee Gerard zoals altijd langs zich heen laten glijden.

Intussen had Celeste inderdaad geen tranen meer. Het voelde alsof er bij haar van binnen iets doodgegaan was. Ze kon niet meer huilen, maar ook nergens meer blij om zijn. En van muziek kon ze ook niet meer genieten. Naar het conservatorium was ze ook niet meer teruggeweest, hoewel ze er formeel nog steeds ingeschreven stond. Wat ze tegen Herman had gezegd, was waar: ze wilde nooit meer orgel spelen. En ook geen kerk meer van binnen zien.

Ze had inderdaad nog die hele week in het ziekenhuis moeten blijven voor allerlei onderzoeken. Uiteindelijk bleek ze gelukkig toch geen suikerziekte of iets anders ergs te hebben, maar wel ernstige bloedarmoede en een veel te lage bloeddruk. Waarschijnlijk was een combinatie van factoren de oorzaak geweest van haar bewusteloosheid en haar slechte conditie. De artsen hadden haar rust voorgeschreven en een dieet om weer aan te sterken. Russella had besloten dat Celeste daarvoor het best bij oom en tante op de Veluwe terecht

kon, dus zodra ze uit het ziekenhuis ontslagen was, en nadat ze eerst nog samen met Herman de graven van Peter en Daniël bezocht had, was ze samen met Russella (én met Cornet) afgereisd naar Gelderland, om daar de kerstdagen bij oom en tante door te brengen, en er vervolgens nog een paar weken te logeren om tot rust te komen en weer wat aan te sterken.

Het had haar goed gedaan, weer terug te zijn in de omgeving waar ze was opgegroeid. Ze was er tot ver in april gebleven, en had er de onluikende lente in de bossen meegemaakt. Oom en tante hadden haar verwend en vertroeteld, en ze had, zodra het weer het toeliet, veel gewandeld, gefietst en zelfs paardgereden. Dat was haar lichamelijke conditie ook allemaal ten goede gekomen, en last van duizelingen en moeheid, zoals eerst, had ze niet meer.

Op zekere dag, toen Russella een weekend uit Wassenaar was overgekomen, en ze samen een rit door de bossen hadden gemaakt, vroeg deze in de auto op weg van de manege naar het huis van oom en tante:

"Heb je al bedacht wat je nu verder gaat doen?"

Celeste haalde haar schouders op. "Ik weet het niet."

"Je wilt je studie toch wel afmaken, denk ik?"

"Ach... Wat heeft het voor zin."

"Maar je hebt er al die jaren zoveel tijd en geld in gestoken! Je vond het toch leuk? Waarom ben je er anders aan begonnen?"

"Ik... Toen Peter bij me was weggelopen, ben ik me in orgels gaan verdiepen omdat ik hoopte dat hij weer terug zou komen, en dat ik hem dan kon helpen om weer voet aan de grond te krijgen als organist als ik de orgelwereld zelf zou kennen. Daarom ben ik orgelles gaan nemen. En toen dat zo goed ging, dacht ik dat ik dan ook maar het conservatorium moest proberen."

"Tjeess", siste Russella tussen haar tanden, terwijl ze in een lagere versnelling schakelde voor de rotonde.

"Maar nu is Peter er niet meer, en Daniël ook niet. En het orgel is weg. Wat heeft het dan allemaal nog voor zin?", zuchtte Celeste.

"Maar je kunt toch bij een andere docent afstuderen? En les nemen op een ander orgel?"

"Ach... Ik wil helemaal geen orgels en kerken meer zien. Dan komen alle nare herinneringen weer boven."

"Je bent toch niet getraumatiseerd, hoop ik?"

"Ik denk het. Maar ik heb er ook helemaal geen plezier meer in, in muziek bedoel ik. En wat moet ik er uiteindelijk mee?"

"Je wilde toch organist worden?"

"Misschien dat zelfs niet, ten diepste."

"Maar wat dán? Alsnog Vliegtuigtechniek afmaken in Delft?"

Russella remde voor de spoorwegovergang, waar het rode licht een naderende trein aankondigde, en zette de motor uit. Celeste dacht na.

"Nee. Daar ben ik te lang uit geweest. En bovendien interesseert het me niet meer."

"Maar je moet toch wát? En een opleiding afmaken, welke dan ook? Zonder diploma's kom je er niet in het leven!"

Celeste zweeg. De Intercity naar Zwolle raasde voorbij, en toen het rode licht gedoofd was, startte Russella haar Porsche weer en vervolgden ze hun weg.

Op de autoweg naar het dorp van oom en tante zei Russella ineens:

"Je zou naar Den Haag moeten verhuizen. Weg uit Westgeest met al die nare herinneringen. Een nieuw leven beginnen in de grote stad. En daar allemaal leuke dingen doen en nieuwe mensen leren kennen. En misschien zelfs uiteindelijk toch het conservatorium afmaken; desnoods een andere studierichting, Muziektheorie of zo. Dan kun je vast wel een lesbevoegdheid halen en les geven op muziekscholen. Ik noem maar wat. Ik heb er natuurlijk ook geen verstand van."

"Verhuizen. Tja, misschien wel. Ik zie er vreselijk tegenop om in het centrum van Westgeest iedere keer de ruïne van die kerk te moeten zien."

"Wat dacht je van Scheveningen?"

"Schéveningen? Maar dat is peperduur!"

"Er is met enig zoeken vast nog wel een appartementje te vinden in het Belgisch Park of zo. En ik wil je wel financieel helpen. En een gunstige hypotheek voor je regelen. Ik zal eens voor je rondkijken."

"En dan zit ik daar in mijn uppie op Scheveningen."

"Bij het strand en bij de duinen! Veel zonlicht, goed voor je psychische gesteldheid! Lekker paardrijden! Funshoppen in de stad! Naar concerten! O nee, dat wil je niet. Naar het theater dan. Musicals in het Circustheater! En in de foyer misschien nog wel een leuke man ontmoeten ook!"

"Schei nou maar uit."

Maar uiteindelijk had Celeste zich toch door haar zus laten overtuigen. Verhuizen naar Den Haag was beter voor haar dan in Westgeest weg te kwijnen. En toen Russella inderdaad een betaalbaar driekamerappartementje

voor haar vond in het Belgisch Park, en de financiering voor haar kon regelen, had ze de knoop doorgehakt en was samen met Cornet naar Scheveningen verhuisd. Haar huisorgel had ze toch maar meegenomen, ook al had ze het in geen maanden aangeraakt. Ze kon het niet over haar hart verkrijgen om het weg te doen, omdat Peter erop gestudeerd had.

*

En nu zat ze op dat bankje in het Rosarium van het Westbroekpark, waar ze vrijwel dagelijks kwam. Maar ondanks alle afleiding van haar nieuwe leven was ze somber en verdrietig, en rouwde om Peter en Daniël.

Hoe het met haar verder moest, wist ze nog steeds niet.

Hoofdstuk 12

Celeste kwam met een mok citroenthee haar woonkamer binnen om daar na het boodschappen doen even uit te rusten op de bank.

Tevreden keek ze rond. Haar appartement was licht en zonnig, en weliswaar klein, maar voor haar groot genoeg. Het was gelegen in een piepklein zijstraatje van de Stevinstraat, en bestond uit de bovenetage van een degelijk gebouwd, oud huis; geen herenhuis, maar netjes, en goed onderhouden. Russella had het voor een schappelijke prijs voor haar in handen weten te krijgen, en ze had er erg mee geboft. Het had een flink balkon op het zuidwesten, en dat had Celeste direkt vol gezet met bloeiende planten. Het zag er vrolijk uit.

Behalve uit bezoeken aan het Westbroekpark bestond haar nieuwe leven vooralsnog voornamelijk uit zonnen op het strand, fietsen en vogels kijken in de duinen, en – inderdaad – ook paardrijden in diezelfde duinen. Een eigen paard zat er financieel niet in, maar de manegepaarden waren ook goed.

In de Haagse binnenstad kwam ze bijna niet meer. Ze meed het conservatorium, en had geen zin om studenten of docenten tegen te komen. Ze vond het wel prima op Scheveningen, en liet het leven daar rustig voortkabbelen. Na de zomer zou ze wel weer eens gaan nadenken over eventuele nieuwe activiteiten.

Niet dat ze niet over andere dingen nadacht. Telkens weer kwamen de herinneringen aan Peter en Daniël boven. Ook nu weer.

Moest ze die uitvaartvideo's niet eens gaan bekijken? Misschien was dat goed voor de rouwverwerking. Maar ze zag er vreselijk tegenop.

Van Peters familie had ze naderhand gehoord dat ze hadden geprobeerd zijn ex en kinderen te bereiken, maar dat was niet gelukt. Uit Maastricht, waarheen ze destijds vertrokken waren, waren ze weg, en naspeuringen hadden opgeleverd dat Peters ex hertrouwd was met een Duitse wetenschapper, die aan de universiteit had gewerkt, en dat ze vervolgens met hem vertrokken was naar Duitsland of Oostenrijk. Adres onbekend. Peters familie had het toen maar opgegeven. Zijn zoontjes moesten later zelf maar proberen iets over het lot van hun vader te weten te komen, als hun dat interesseerde.

Over Peter werd nu in Westgeest met respect gesproken, hadden ze haar verteld. Hij was de held die geprobeerd had de waanzinnig geworden organist te redden, en had dat met zijn eigen leven moeten bekopen. Als hij katholiek was geweest, was hij vast voorgedragen voor zaligverklaring.

Over die organist zelf was Celeste's hoofd voortdurend aan het malen. Wat was er gebeurd nadat ze van hem was weggevlucht? Had hij zich thuis zitten

bedrinken om háár? Zou Daniël nog geleefd hebben – en Peter trouwens ook – als ze gebleven was, en rustig met hem gepraat had in plaats van de kerk uit te rennen? Maar ja, rustig met hem praten? Ze was zich haar eigen hartstocht van dat moment maar al te goed bewust, en waarschijnlijk waren er dingen heel erg uit de hand gelopen als ze zich niet uit Daniëls omhelzing had losgerukt.

En het ergste was nog, dat ze er zelf mee begonnen was...

O Daniël...

Celeste voelde zich vreselijk schuldig.

Ze had toch gewéten dat Daniël verliefd op haar was! Hoe had ze hem dan zo in de verleiding kunnen brengen met een driedubbele zoen! Of had ze dat eigenlijk gewoon graag gewíld? Want was ze eigenlijk niet ook verliefd op hém?

Celeste ging zich steeds ellendiger voelen.

Ineens moest ze weer aan César Franck en Augusta Holmès denken. Hadden die ook op de orgelbank zitten zoenen? Ze kon het zich zomaar voorstellen.

Wat had Daniël ook alweer gezegd? "Je bent op dezelfde dag jarig als Augusta Holmès, weet je dat?" En een kleine week eerder, op 10 december, was Daniël zelf jarig geweest. En was dat niet ook de geboortedag van César Franck?

Bestond er zoiets als noodlot? Maar César Franck was in elk geval niet door een kerkbrand omgekomen. En hij zou zéker niet stomdronken geprobeerd hebben zijn orgel te redden.

Augusta Holmès had zich trouwens na César Francks overlijden beijverd om een monument voor hem op te laten richten. Zou zij, Celeste, dat dan ook niet voor Daniël moeten doen? Om iets goed te maken of zo?

Op dat moment ging haar telefoon. Celeste nam op.

"Met Celeste."

"Dag Celeste, met Herman van Woerden. Hoe gaat het?"

"Dag Herman. Dat is al weer een tijdje geleden! Met mij gaat het goed hoor, dank je. Met jou ook?"

"Heel goed, dank je. Ik wilde je een paar dingen vertellen, maar liever niet per telefoon. Schikt het als ik een keer bij je langs kom?"

"Ja, natuurlijk! Is morgenochtend goed? Koffietijd? Of had je zelf een ander voorstel?"

"Morgenochtend is prima. Om half elf, is dat goed?"

"Ja. Weet je mijn adres eigenlijk? Zaltbommelsestraat 14 in ieder geval. Een zijstraatje van de Stevinstraat."

"Dat vind ik wel. Ik ben bekend in Den Haag."

"Scheveningen."

"Ook in Scheveningen. En zelfs in het Belgisch Park. Dan zie ik je morgen, Celeste. Tot dan."

"Tot morgen, Herman."

Wat zou Herman haar te vertellen hebben? In ieder geval het laatste nieuws uit Westgeest natuurlijk. Ze zou ook maar voor broodjes zorgen, dan kon hij blijven lunchen.

En Celeste begon een boodschappenlijstje te maken.

*

Toen Herman de woonkamer binnen kwam, werd hij begroet met: "Hallo, lekker ding!"

Verrast bleef Herman staan.

"Dat heeft Peter hem geleerd", zei Celeste verontschuldigend, terwijl ze de koffie op tafel zette. "Hij heet Cornet."

Herman liep naar de ara toe, en zei vriendelijk: "Hallo Cornet! Wat een mooie vogel ben jij."

"Steek de moord!", beantwoordde de aangesprokene het compliment.

"Ook zo", reageerde Herman beleefd.

"Geef hem maar wat nootjes, daar kun je zijn hart mee winnen". Celeste kwam aansnellen en overhandigde Herman de versnapering.

Cornet keek hem verwachtingsvol aan. "Lekker!", riep hij terzake. Voorzichtig nam hij de nootjes van Herman aan en peuzelde ze op. "Koppie krauwen!", was zijn dankwoord.

Herman honoreerde zijn verzoek. Daarna liet hij zijn blikken over Celeste's woonkamer glijden.

"Je woont hier leuk. Gezellig!"

"Dank je. Ik ben er ook erg blij mee. Kom koffie drinken, Herman. Het staat ingeschonken."

Terwijl ze koffie dronken, vroeg Celeste: "En, hoe staan de zaken in Westgeest?"

"Nou, op dit moment staat er helemaal niks. Ze hebben besloten dat de Dorpskerk niet meer herbouwd wordt, en dat er op die plek een appartementencomplex komt. Dus nu hebben ze het puin geruimd en ligt er een lege vlakte."

"O, wat erg! En waar moet de gemeente nu kerken?"

"In de katholieke kerk voorlopig. Daar mochten we al gebruik van maken, maar dat blijft nu waarschijnlijk zo. Samen een gebouw delen is goedkoper hè?"

"En Kees?"

"Die blijft gewoon koster. Hij wordt niet wegbezuinigd. Hij voorziet nu ook de katholieke parochie van koekjes en cake, dus ze zijn daar erg blij met hem. Met Hemelvaart had hij voor het oecumenische tuinfeest cakes gebakken met blauw en wit glazuur, dat een wolkenlucht moest voorstellen. Prachtig! Die enorme pastorietuin is voor onze gemeente trouwens wel een pleister op de wonde. Heel wat mensen willen daar nooit meer weg."

"En hoe is het nou met Jennifer?"

"Die is weer gaan zingen. En heeft nu een relatie met Niels."

"Wát??!"

"En ze is zwanger."

"Wát??!"

"Tja."

"O."

Celeste moest dit even verwerken.

"Maar wat ik je wilde vertellen", hernam Herman, "Het onderzoek naar de oorzaak van de brand is afgerond."

"En?"

"De brand moet inderdaad begonnen zijn bij of onder het orgel, maar het viel niet meer uit te maken waar of hoe precies."

"O."

"Maar ze hebben wel iets ontdekt in de keuken. Die was nog redelijk intact omdat die helemaal aan de andere kant van de kerk lag, bij het gemeentecentrum."

"O? Wat dan?"

"Op de keukentafel stonden drie lege wijnflessen, Westgeester Witte. Met maar één glas erbij. En een schoteltje vol sigarettenpeuken, minstens een pakje."

"De Concertcommissie?"

"Nee, want toen ik na mijn concert wegging en nog even gedag zei in de keuken, was die al opgeruimd. De keukentafel was leeg. En niemand van de Concertcommissie zou het in zijn hoofd halen om het rookverbod te overtreden. En zoals ik al zei: er stond maar één glas bij die drie flessen."

"Dan zouden ze dus met dna-onderzoek..."

"Hebben ze gedaan. En de peuken natuurlijk ook. Het was Daniël."

"O God! Heeft die daar zitten drinken?"

"Je hebt gezien hoe dronken hij was, toen hij het Kerkplein op kwam hollen. Maar hij was wel naar huis gegaan."

"En wat zei Jennifer?"

"Die was er niet. Die was met de kinderen bij haar ouders. Daniël was alleen thuis. Jennifer was bij hem weg."

"Bedoel je...?"

"Ze wilde echtscheiding aanvragen. Aldus Niels."

"Hadden die twee toen al iets met elkaar?"

"Dat gaat ons niet aan hè? Maar Daniël had vast wel reden om het op een drinken te zetten. En dan dat overleden kind nog, Mees. Dat was op zich misschien al wel reden genoeg om naar de fles te grijpen."

"Wat vreselijk! Zou Daniël dan de kerk in brand gestoken hebben? Als wanhoopsdaad?"

"Niet opzettelijk. Hij wilde zijn orgel redden, weet je nog?"

"Zijn vriendin..."

"Ja, zo noemde hij zijn orgel altijd. Maar toen hij naar de kerk holde, riep hij tegen een agent dat hij zijn vriendin wilde redden, die nog binnen was. Dus de brandweer heeft naderhand nog naar een derde slachtoffer gezocht, maar uiteraard niets gevonden. En in het dorp zingt nu het verhaal rond dat Daniël een vriendin had."

"Wat erg."

Herman zweeg.

"Maar zou de brand dan ontstaan zijn doordat Daniël daar heeft zitten roken?", vroeg Celeste zich hardop af. "Zou hij een brandende sigaret mee de kerkzaal in genomen hebben?"

"Dat zou kunnen. Maar we zullen er nooit meer achter komen."

"Daniël heeft dat zelf misschien ook wel gedacht. Dat het zijn schuld was, bedoel ik."

"Ja, daar ben ik ook bang voor."

Ze zwegen allebei een tijdje.

Celeste vroeg zich af of Daniël haar had willen vertellen dat Jennifer bij hem weg was.

Ze voelde zich vreselijk.

"Iets anders", zei Herman plotseling. "Ik heb een nieuwe baan."

"Een nieuwe baan? Gefeliciteerd! Wat voor baan?"

"Hoofdvakdocent Orgel aan het Hendrik Andriessen Conservatorium", zei Herman eenvoudig.

Celeste was perplex.

"Ga jij Daniël opvolgen?"

"Ik ben al sinds maart aan de slag. Het is allemaal heel snel gegaan. Omdat Daniël midden in het collegejaar overleed, moest er met spoed een vervanger komen, dus ze zijn direkt een sollicitatieprocedure gestart. En toen kwamen ze mij vragen, terwijl geen haar op mijn hoofd erover had gedacht om te solliciteren. Maar blijkbaar was mijn laatste concert in de Dorpskerk nogal bij iemand in de smaak gevallen."

"Dat zal wel niet de enige reden zijn geweest", vermoedde Celeste.

"Nou ja, misschien niet. Maar ik was zeer vereerd dat ik het werk van Daniël mag voortzetten. En nu zijn we een herdenkingsconcert voor hem aan het voorbereiden, in de Lutherse kerk. Op zijn geboortedag, 10 december. Je bent bij deze uitgenodigd."

"Maar..."

"Je mag natuurlijk iemand meenemen als je wilt. Je krijgt twee kaartjes. De details hoor je na de zomer nog wel."

Celeste durfde geen "nee" te zeggen. Maar een concert? Ze moest er niet aan denken. Gelukkig was december nog ver weg.

"Was een borstbeeld voor Daniël in de hal van het conservatorium geen beter idee geweest?", gooide ze er ineens uit.

"Mmm. Het een hoeft het ander niet uit te sluiten. Ik zal het voorstellen. Maar daar ga ik me ook niet nog eens mee bezig houden, ik heb het al druk genoeg. Ik moet ook nog verhuizen."

"Verhuizen? Waarheen?"

"Den Haag. Ik heb een huis gekocht in Bohemen."

"Jee. Dus je gaat uit Westgeest weg? Blijf je daar nog wel orgel spelen?"

"Nee. Ik heb ook een andere orgelbaan."

"Waar dan?"

"Ook in Den Haag. In Loosduinen om precies te zijn. Ik ben benoemd tot titularis van het Reichner-orgel in de Abdijkerk. Uit 1780."

Celeste's mond viel open.

"Wow! Hartelijk gefeliciteerd! Maar ook al zo plotseling!"

"De hoofdorganist daar vertrok ineens naar het buitenland. Die is benoemd tot co-titularis van het Cavallé-Coll-orgel in de Sainte-Clotilde in Parijs. Het orgel van César Franck. En toen was er dus een vacature in Loosduinen, en daar heb ik wèl direct naar gesolliciteerd. En ik werd aangenomen."

"Jouw carrière gaat wel ineens als een speer zeg! Maar ga je Westgeest niet missen? De schaakclub en zo?"

"Ik zoek wel een club in Den Haag. Als ik daar überhaupt nog tijd voor heb. Maar dat orgel van de katholieke kerk ga ik niet missen. Ik vond het niet mooi, en die elektrische tractuur vond ik ook niks. Geef mij maar een mechanisch orgel. En het Reichner-orgel in de Abdijkerk is zuiver mechanisch. Een heerlijk orgel. Heb je het wel eens gehoord?"

"Nee. Ik heb er op YouTube wel eens video's van gezien, maar ik ben daar nooit geweest."

"Dan kun je nu je verzuim goedmaken. Ik neem je straks mee."

"Wát??! O nee!"

"We rijden straks naar Loosduinen, en dan laat ik je het orgel zien. En horen natuurlijk."

"Nee, sorry Herman. Ik wil absoluut geen orgels meer zien of horen. En ook geen enkele kerk meer in. Dan komen alle herinneringen aan de kerk in Westgeest weer boven, en aan de brand."

"Heb je een trauma opgelopen? Een orgelfobie?"

"Ja."

"En je studie dan?"

"Daar ben ik mee gestopt. Ik speel ook niet meer op mijn Hauptwerk-orgel."

"Ga je ook niet meer naar de kerk?"

"Nee."

"Je kunt niet eeuwig alle orgels en kerken blijven vermijden. En trauma's en fobieën kun je alleen overwinnen door confrontatie met datgene wat je angst inboezemt. Dus ik neem je mee naar de Abdijkerk."

"Néé!!"

"Je moet hier even doorheen, Celeste. En het is een prachtig orgel. Ik weet zeker dat jij dat ook zult vinden. En bovendien lijkt de Abdijkerk helemaal niet op de Dorpskerk. Het is een lieflijk, klein kerkje. Kom nou maar mee straks."

"Mag ik er tijdens de lunch nog even over nadenken? Ik heb broodjes en allemaal lekkere dingen voor je gekocht."

"Goed zo. Met een volle maag kun je de confrontatie veel beter aan. Kom maar op met die broodjes."

*

Uiteindelijk was Celeste toch meegegaan naar Loosduinen, want tegen Herman kon ze niet op.

Het kerkje was inderdaad klein. Dat het de voormalige kloosterkapel van een middeleeuws nonnenklooster was, en uit 1230 dateerde, wist ze. Ze had wel eens iets over de geschiedenis van de Abdij van Loosduinen gelezen, geïnteresseerd in de Middeleeuwen als ze was. Dus ze wist dat die destijds erg beroemd was. En de kerk stond nu bekend als het oudste gebouw van Den Haag, en was een belangrijk monument. Maar ze was er nog nooit in geweest.

Fier stak het – niet eens zo hoge – torentje tegen de blauwe lucht af. Maar het maakte een vriendelijke indruk, niet zo imposant en streng als de Dorpskerk in Westgeest. Celeste haalde diep adem en liep achter Herman aan naar de ingang.

Toen ze via het gemeentecentrum de voormalige kloostergang ingegaan waren, opende Herman een indrukwekkende eikenhouten deur in een middeleeuwse poort, die toegang gaf tot de eigenlijke kerk.

"Treed binnen. En denk om het opstapje."

Celeste vermande zich en ging de kerkzaal in.

Het eerste wat ze zag, aan haar rechterhand, was een prachtig beschilderde preekstoel. Celeste's mond viel open. Zo'n mooie had ze nog nooit gezien.

Toen keek ze naar links. Ze waren aan de oostkant de kerk binnen gekomen, dus ze had nu uitzicht op het hele schip. Een dwarsschip, zoals in Westgeest, was er niet, en de ruimte maakte een knusse indruk. Het was er ook erg licht. En aan het eind van de kerkzaal zag ze het zonlicht op het orgel schijnen.

Celeste stond als aan de grond genageld. Het orgel was het evenbeeld van dat in de Dorpskerk. Alsof de Phoenix uit haar as herrezen was.

Met ingehouden adem stond ze te kijken.

Herman liep langs haar de kerkzaal in, en wenkte dat ze mee moest komen.

"Kijk", zei hij, naar de kerkmuur links van hem gebarend. "Daar heb je de doopbekkens van de kinderen van Margaretha van Henneberg. Wat ik je in de auto vertelde."

Celeste richtte haar ogen op het enorme bord met de twee groen uitgeslagen schalen, die er op aangebracht waren. Herman had haar de legende van Margaretha van Henneberg verteld. Deze tante van graaf Floris V had een bedelares die een tweeling bij zich had, de deur gewezen omdat ze niet geloofde dat die kinderen van één vader konden zijn, zodat het wel een overspeelster moest zijn. De verontwaardigde bedelares had toen Margaretha, die zichtbaar zwanger was, vervloekt met de voorspelling dat ze evenveel kinderen zou baren als het jaar dagen telde. Volgens het verhaal was Margaretha niet lang daarna bevallen van maar liefst 365 kinderen, en in het kraambed gestorven. De baby's hadden net lang genoeg geleefd om gedoopt te kunnen worden, en waren samen met hun moeder in de Abdijkerk begraven. Waarna de Abdijkerk eeuwenlang een bedevaartsoord geweest was voor kinderloze echtparen die hoopten dat het 'wonder van Loosduinen' een positieve invloed zou hebben op hun vruchtbaarheid als ze die doopbekkens maar aanraakten.

"Handig om te weten als je nog eens vijf kinderen wilt krijgen", merkte Herman op.

Celeste dacht onmiddellijk aan Daniël en Jennifer, maar durfde niets te zeggen. Zou Jennifer erbij geweest zijn, toen Daniël hier een concert gaf?

"En nu gaan we naar het orgel", vervolgde haar gastheer. "Kom maar mee."

De orgeltrap was al even steil als die in Westgeest. Aangekomen op de orgelgalerij werd Celeste overweldigd door de indruk die het imposante orgel op haar maakte. Het was alsof ze onder haar eigen orgel in Westgeest stond. Dezelfde enorme, glimmende Prestanten met gouden labia, die oprezen uit een zee van gouden krullen. Dezelfde vazen met draperieën, muziekinstrumenten, en andere ornamenten bovenop het orgel. Dezelfde opbouw van het orgelfront. Alleen de speeltafel was anders, want dit was een tweeklaviers orgel.

Naar adem happend wendde Celeste haar blik af, liep naar de balustrade en keek de kerk in. Even bijkomen.

Terwijl ze haar bliken liet gaan over het fraaie kerkinterieur, en de preekstoel bewonderde, hoorde ze Herman naast zich bladmuziek uit zijn tas pakken, op de orgelbank plaatsnemen, de windmotor aanzetten en registers trekken.

Toen klonk ineens het Allegro van Bach's Concerto in G, BWV 592 door de kerk. Het stuk dat zij de vorige herfst voor haar eindexamenconcert aan het instuderen was.

Tranen sprongen Celeste in de ogen. Geëmotioneerd draaide ze zich om naar het orgel. En wat een half jaar lang onmogelijk was geweest, gebeurde nu: de tranen stroomden over haar wangen, en ze kon niet meer ophouden met huilen.

En dat, terwijl het toch vrolijke muziek was.

Na het Allegro pauzeerde Herman even, en keek naar Celeste, terwijl die een papieren zakdoekje tevoorschijn haalde, haar gezicht depte, en haar neus snoot. Toen schoof hij naar haar toe, en pakte haar bij de arm.

"En nu jij", zei hij.

"Wát??"

"Het Grave. Ik wil dat jij dat speelt."

"Néé!!"

"Jawel. Kom hier!"

"Maar ik heb een half jaar niet gespeeld!"

"Het is maar één bladzijde, en het is langzaam. Dit kun jij wel."

En hij trok Celeste op de orgelbank, terwijl hij er zelf aan de andere zijde vanaf schoof.

Celeste tuurde naar de eerbiedwaardige, oude ivoren toetsen en raakte ze voorzichtig aan met haar wijsvinger. Er begonnen weer tranen over haar wangen te biggelen.

"Maak mijn orgel niet nat", zei Herman en reikte haar een zakdoekje aan.

Celeste veegde nogmaals haar gezicht en haar handen af, haalde haar neus op, en concentreerde zich op de bladmuziek. Toen begon ze te spelen. Eerst aarzelend, daarna met steeds meer overtuiging. Na het slotakkoord stroomden de tranen weer over haar wangen.

"Ga jij maar even bijkomen in die stoel", zei Herman. "Ik neem het wel weer van je over."

Celeste ging niet in de stoel zitten, maar bleef naast de speeltafel staan, terwijl Herman het Presto speelde. Ze was diep geraakt. Dit orgel! Het was nog veel mooier en lieflijker dan het verloren gegane orgel van de Dorpskerk. Die Fluiten! Die mooie Prestanten! Verliefd stond ze naar het hoofdwerk te staren. De Prestanten in het front leken haar bemoedigend toe te lachen. En wéér had ze het gevoel dat er ergens een rood hartje boven haar hoofd moest zweven.

Na het Presto improviseerde Herman nog wat, zodat Celeste alle kwaliteiten van het orgel kon horen. Toen keek hij haar aan.

"Hoe vind je het?"

"Wat een mooi orgel", zei Celeste zachtjes.

"Dat dacht ik ook. Zou je er les op willen hebben en er op willen studeren?"

"Les?"

"Als je je studie aan het conservatorium afmaakt, kun je bij mij afstuderen. Dan geef ik je les op dit orgel, en je mag erop studeren ook. Dan kun je volgend jaar juni alsnog examen doen."

"Maar..."

"Ik weet dat je nog ingeschreven staat. En ik weet ook dat Daniël hoge verwachtingen van jou had. Dat weet je zelf ook. Hij zou zich in zijn graf omdraaien als je je studie niet afmaakte. Doe het voor hém. En voor Peter. Je kunt hen beiden niet beter eren dan door zelf organist te worden en je verder te ontwikkelen."

"Ik..."

"Je kunt wat mij betreft op je eindexamenconcert gewoon de stukken spelen waar je je al op voorbereidde. Inclusief dat stuk van Daniël. Dat moet je zéker spelen. Voor hém!"

Celeste zweeg.

"Doe je het?"

Celeste dacht aan Daniël. Ze voelde zich vreselijk schuldig tegenover hem. Zijn dood was mede háár schuld geweest. En de dood van Peter ook. Daniël eren door op zijn werk af te studeren was wel het minste wat ze kon doen. En ze was destijds voor Péter orgel gaan spelen.

Toen nam ze een beslissing.

Ze zei: "Ja."

Hoofdstuk 13

De septemberzon scheen uitbundig op de orgelbank, waar Celeste César Francks 'Sept Pièces in C groot en c klein' zat te spelen. Na het slotakkoord van het Offertoire zei Herman tevreden:

"Dat gaat heel goed zo. En merk je dat dit stuk een mooie overgang vormt van Bach naar het 'Derde Choral', dat je daarna gaat spelen? Ik had echt het idee dat jouw concertprogramma iets te kort was, maar dit is een prima aanvulling."

"Ja, dat denk ik toch ook wel", gaf Celeste toe.

Ze had even moeten wennen aan dit voor haar nieuwe orgel – vooral aan het nogal zwaar lopende hoofdwerkklavier – maar inmiddels voelde het al heel vertrouwd. En ze had er geen spijt van dat ze haar studie weer opgepakt had, want dit mooie, lieflijke Reichner-orgel gaf haar veel troost en speelgenot. Ook over haar nieuwe docent was ze zeer te spreken. Hij gaf werkelijk uitstekend les. Onder zijn leiding zou het afstuderen vast wel lukken.

"Er zijn natuurlijk nog wel de nodige details waar we aan zullen moeten gaan werken", hernam Herman, "maar dat komt in de komende tijd wel. Voor vandaag ben ik tevreden."

Celeste wendde zich naar links, en zag de zon Hermans krullenkuif in een gouden gloed zetten. Hij zat ontspannen in de gemakkelijke stoel die hij naast de orgelbank had getrokken. Celeste moest weer even aan Eddie Redmayne denken.

"Ik vind dit een heel mooi orgel", zei ze. "Franck klinkt er prima op, terwijl het niet eens een zwelwerk heeft."

"Ik ben er zelf ook blij mee", beaamde de nieuwe titularis. "Het is heel inspirerend. Dit orgel dóét wat met je."

"Straks word jij ook nog voor een prestigieus orgel in Parijs gevraagd. Als ze jou hier horen spelen."

"Dat lijkt me niet erg waarschijnlijk. Ik heb lang niet het niveau van Jan-Bas Beek."

"Was dat de vorige titularis?"

"Ja, en een goede ook. Ze vragen je niet zómaar als co-titulair voor de Sainte-Clotilde als je een orgel als dit bespeelt. Dan moet je echt wel wat in huis hebben. En dat heeft hij. Zullen we eens koffie gaan drinken trouwens? Het is tijd, en de kosteres hier zet heerlijke koffie. Dus laten we daar maar eens van gaan genieten."

Toen ze even later door de kloostergang naar het gemeentecentrum liepen, zag Celeste een kleine vitrine. Er lag een bril in. Celeste vroeg zich af wat dat te betekenen had.

De koffie was inderdaad heerlijk. Het roomboterkoekje erbij ook. Bijna Kees-kwaliteit, vond Celeste. Genietend liet ze haar ogen door het gemeentecentrum dwalen. Door de ramen zag ze een zonovergoten kerkhof. Even huiverde ze.

Haar aandacht werd afgeleid door een slungelachtige jongen van naar schatting een jaar of achttien, die naast hun tafeltje kwam staan.

"Dag Aris", begroette Herman hem. "Kom erbij zitten. Ken je Celeste al? Celeste, dit is Aris Tideman, onze tweede organist. Aris, dit is mijn studente Celeste Hayes. Die zul je wel eens vaker tegenkomen, want ze heeft permissie om hier regelmatig op het orgel te komen studeren."

Celeste en Aris gaven elkaar een hand, en Aris liet zich op een stoel zakken.

"Ben je hier al lang tweede organist?", informeerde Celeste.

"Al vijf jaar. Ik ben op mijn dertiende begonnen".

"Zo jong al?"

"Hij is hier een oudgediende", zei Herman. "En wanneer mag ik jou als conservatoriumstudent begroeten, Aris? Je hebt nu toch je atheneumdiploma?"

"Ik denk er nog even over na. Orgelmaker worden lijkt me ook wel leuk. Ik weet het gewoon nog niet. Nu eerst maar even een tussenjaar met wat stages bij toffe bedrijven."

De kosteres zette een kop koffie voor hem neer, en vroeg of Herman en Celeste ook nog wilden. Even later kwam ze met de koffiekkan langs om hen bij te schenken.

"Wat is dat eigenlijk voor een bril, daar in die vitrine in de kloostergang?, vroeg Celeste.

"O, dat is de bril van Jan-Bas", lachte de kosteres.

"De organist?" Celeste was verbijsterd.

"Ja, die wordt hier als een relikwie bewaard", lichtte Aris toe. "Hij had hem niet meer nodig nadat hij zijn ogen had laten laseren, en toen had hij hem op de orgelgalerij laten liggen. In een laatje van dat bureau dat daar staat. We vonden hem na zijn vertrek naar Parijs. Jan-Bas hoefde de bril niet terug, en wij vonden dat die een betere plaats verdiende, gezien Jan-Bas' legendarische kwaliteiten.

Dus toen hebben we er een mooie vitine voor gemaakt", besloot hij met een grijns.

"En omdat Jan-Bas zo'n uitzonderlijke organist was, wilden we er iemand van hetzelfde kaliber voor in de plaats hebben. Dat werd dus Herman", voegde de kosteres eraan toe. "Neem nog een koekje, Herman. Je verdient het."

Herman aanvaardde dankbaar het koekje, zonder op het compliment te reageren.

"Hoe bevalt je nieuwe huis, Herman? Je bent nu toch over?"

"Dat is heel mooi. Mooi uitzicht ook, op het Passifloraplantsoen."

"Waar woon je dan precies?", vroeg Aris.

"In de Hibiscusstraat. Tussen de Lathyruslaan en de Wisteriaweg."

"Dat is een mooie buurt", vond Celeste.

"Ja, dat is alleen voor goed verdienende organisten weggelegd", grapte Herman. "Maar als jij goed je best doet, Celeste, dan kun jij je later ook zoiets permitteren."

"Niks mis met het Belgisch Park hoor. Laat mij daar voorlopig maar lekker zitten."

*

Later die week zat Celeste in haar eentje in de kerk op het orgel te studeren en deed haar best om Hermans aanwijzingen in haar interpretaties te integreren. Dat viel nog niet altijd mee, want zijn muzikale opvattingen weken nogal eens af van die van Daniël. Was Daniël de man van de passie en de grote gebaren geweest, Herman was vooral een nuchtere perfectionist. Dus dat was even wennen voor Celeste. Ook was Herman als docent behoorlijk streng; ook weer heel anders dan Daniël. Maar zo kwam Celeste wel vooruit met haar studie. Alleen jammer dat Herman, sinds hij officieel haar docent was, zich weer afstandelijker jegens haar was gaan gedragen. Dat kon natuurlijk niet anders, maar ze miste wel de warme verstandhouding die ze destijds met Daniël had.

Ach Daniël, dacht ze terwijl ze even pauzeerde. Het was háár schuld dat hij er niet meer was. Dat zou haar altijd blijven achtervolgen. Kon ze maar iets goedmaken. Omwille van hem – en Peter – haar conservatoriumopleiding afmaken kon nooit voldoende zijn. Ze zou nog iets extra's moeten doen. Maar wat? Een monument voor hem laten oprichten, zoals Augusta Holmès dat voor César Franck had laten doen? Ze had Herman al gesuggereerd om in de hal van het conservatorium een borstbeeld van Daniël te laten plaatsen, maar Herman

had gezegd dat hij geen tijd had om zich daar zelf mee bezig te houden, en ze had hem er verder ook niet meer over gehoord. Zou hij het idee wel of niet op het conservatorium besproken hebben? Ze moest het hem toch maar eens vragen.

En als dat borstbeeld niet doorging, wat kon ze zelf dan nog doen? Niet veel, want ze had geen geld om zelf een standbeeld voor hem te laten oprichten of zoiets. Een plaquette in de kerk waar hij als titularis het orgel bespeeld had, kon ook niet, want die kerk en dat orgel waren er niet meer.

Ach, dat mooie orgel. In vlammen opgegaan, en ook dat was háár schuld. En de Dorpskerk verwoest, zodat er niet alleen een middeleeuws monument verloren was gegaan, maar ook de kerkelijke gemeente dakloos was geworden.

En bovendien Peter dood.

Er begonnen weer wat tranen op de toetsen van het klavier van het rugpositief te druppelen. O jee! Snel pakte Celeste een papieren zakdoekje en depte de toetsen voorzichtig droog. Daarna veegde ze de tranen van haar gezicht.

"Wat moet ik doen?", vroeg ze zich hardop af. Ze keek naar boven, naar de in het zonlicht glimmende Prestanten, alsof ze daar een antwoord van verwachtte.

Het was alsof de Prestanten haar vriendelijk aankeken en haar wederom bemoedigend toelachten. Gezeten tussen het hoofdwerk en het rugpositief had Celeste ineens het gevoel dat de Rococodame troostend haar arm om haar heen sloeg, en zei:

"Ik ben er nog wèl. Ik help je om alles wat je van Daniël hebt geleerd, niet verloren te laten gaan. En om zijn muziek te laten klinken, als een monument voor hem. Mijn zusje in Westgeest was Daniëls vriendin. Laat mij jóúw vriendin zijn."

"Dank je wel", zei Celeste weer hardop. Direct hoopte ze dat er niet toevallig in de kerkzaal iemand was die kon horen dat ze met het orgel zat te praten. Of zou dat hier vaker gebeuren?

Daniëls muziek laten weerklinken was in ieder geval al één ding dat ze kon doen. En wel direct.

Ze pakte de 'Fantaisie pour Celeste' uit haar tas en begon te spelen.

*

"Ik zou die frasering toch anders doen", zei Herman een week later, terwijl hij met zijn potlood de bedoelde passage aanwees. En hij speelde een octaaf lager wat hij bedoelde.

Celeste keek zwijgend naar de bladmuziek van 'Fantaisie pour Celeste' die voor haar op de lessenaar stond.

"Probeer dat eens", spoorde Herman haar aan.

"Ik ben het niet met je eens."

"Want?"

"Daniël heeft het me zo voorgespeeld zoals ik het daarnet deed, en Daniël heeft het stuk destijds gecomponeerd. Voor mij."

"Aha. Ik zie een controverse in de toekomstige muzikwetenschap aankomen, met betrekking tot de wijze van uitvoering van de werken van Daniël Pauw. De school-Hayes contra de school-Van Woerden". Hermans stem klonk lichtelijk spottend.

"Je moet een stuk toch spelen zoals de componist het bedoeld heeft!", hield Celeste vol.

"Goed. Zoals je wilt", was het afgemeten antwoord.

Enigszins verontrust keek Celeste opzij. Hermans gezicht verried niets, maar ze kon vóelen dat hij er niet van hield om tegengesproken te worden. Niet in zijn hoedanigheid als docent in ieder geval.

"Het was niet als insubordinatie bedoeld", zei ze verontschuldigend.

"Nee, dat moest er nog bijkomen. Maar ik ben toch blij dat je Bach en César Franck niet persoonlijk gekend hebt, dan heb ik bij hun stukken tenminste ook nog een mogelijkheid tot inbreng". Het sarcasme droop ervan af, dus leek het Celeste raadzaam om er nu verder maar het zwijgen toe te doen.

"Maar over Daniël gesproken", ging Herman op vriendelijker toon verder, "Ik heb op het conservatorium jouw suggestie betreffende dat borstbeeld eens in de groep gegooid. En ze hadden er wel oren naar. Dus in principe komt er een borstbeeld in de hal. Er moet nog wel een comité gevormd worden dat dat gaat regelen. Uitzoeken welke kunstenaar de opdracht gaat krijgen en zo. En zorgen dat het conservatorium niet failliet gaat aan de kosten. Ze vroegen aan mij of ik jou wilde uitnodigen om daar namens de studenten zitting in te nemen. Dus bij deze."

"Dat is een hele eer", zei Celeste zachtjes. "Dat wil ik graag doen."

"Mooi zo. Je krijgt nog een officiële bevestiging, en een uitnodiging voor de eerste vergadering. Ze hebben mij ook geprest om lid te worden, hoewel ik helemaal geen tijd heb. Dus ik voorzie nog heel wat discussies over hoe Daniël het gehad had willen hebben. Maar omdat het beeld liefst nog dit studiejaar onthuld moet worden, moeten we maar zoveel mogelijk polderen zodat de zaak een beetje opschiet. Ik reken op je medewerking."

Zijn grijze ogen twinkelden terwijl hij dit zei.

Celeste moest lachen. "Ik polder graag met je mee", was haar antwoord.

"Fijn. Er is trouwens nog iets anders dat jij nog niet weet. Ik heb de originele handgeschreven kladversie van 'Fantaisie pour Celeste' onder beheer. Dus bij ons volgende meningsverschil zal ik je daar graag een fotokopie van voorleggen om al jouw tegenwerpingen te ontzenuwen."

Deze onthulling ging gepaard met een jongensachtige grijns.

Celeste wist even niet hoe ze het had.

"Hoe kom je daar nou aan?", bracht ze uit.

"Jennifer heeft mij gevraagd om Daniëls nagelaten manuscripten en andere papieren te ordenen en voor uitgave te bezorgen. Dus daar ben ik al een paar maanden mee bezig."

"Jee! Waren er nog onbekende werken bij?"

"Jazeker! Een compleet pianokwintet zelfs. In c klein. Niet voor piano met strijkkwartet, maar voor piano met hobo, altviool, cello en fagot. Hij moet het vlak voor zijn dood in december voltooid hebben. En er stond ook een opdracht boven. Wil je weten aan wie?"

Herman keek nu ernstig.

Het klamme zweet brak Celeste uit.

"Zeg het maar."

"Het is aan jou opgedragen."

"Aan mij?"

"Ja."

"Dat wist ik niet."

"Het is een prachtig stuk. Je zult het 10 december horen. Het wordt tijdens het herdenkingsconcert uitgevoerd door studenten van het conservatorium."

De emoties golfd en door Celeste heen. Maar daar wilde ze Herman niets van laten blijken, dus deze keer hield ze zich kalm.

"Ik wist echt niet dat Daniël daarmee bezig was, laat staan dat hij het aan mij ging opdragen. Hij heeft me er nooit iets over verteld. Maar ik ben wel benieuwd natuurlijk."

"En verder waren er nog wat kleinere werken, voor orgel, piano en koor. En een opzet voor een symfonie. Maar die zal nooit meer af komen. Helaas."

"Worden die ook uitgevoerd tijdens dat concert?"

"Zoveel mogelijk. Je krijgt het programma nog wel."

"Ga je er bij zetten dat dat pianokwintet aan mij is opgedragen?", vroeg Celeste ineens geschrokken.

Herman keek haar onderzoekend aan.

"Heb je daar bezwaar tegen?"

"Ik..." Celeste wist niet wat ze moest zeggen.

"Het hoeft niet persé. Maar als het officieel uitgegeven wordt, komt het er wél bij te staan."

"Nou ja, dat zien we dan wel weer", zuchtte Celeste. "Hoe is het trouwens met Jennifer?", veranderde ze snel van onderwerp.

"Die is begin september bevallen van een gezonde zoon, genaamd Otis. En geloof het of niet, maar ook dat is een vogelnaam. Het is de Latijnse naam van de Grote Trap; ik heb het opgezocht."

"Niet genoemd naar Otis Redding?"

"Ik weet niet of Jennifer wel van dat soort muziek houdt. Het was trouwens ook niet Niels zijn keuze. Die is inmiddels weer bij Jennifer weg."

"Jemig!"

"Tja."

"Maar is het zijn kind dan niet?"

"Gaat ons dat wat aan? Maar als je even een rekensommetje maakt, kan het ook gewoon de zoon van Daniël zijn. Vandaar die vogelnaam misschien. In ieder geval is voor de wet Daniël de vader, en heet het kind Otis Pauw. Hoe dan ook: Jennifer is er dolgelukkig mee, en dat is het voornaamste. Alleen komt er van haar zangcarrière nu verder niets meer terecht. En financieel heeft ze het ook niet bepaald breed, dus hopelijk leveren die nieuwe composities van Daniël nog iets voor haar op."

Herman keek op zijn horloge.

"We hebben al weer veel te lang zitten praten. Aan het werk maar weer. Speel die 'Fantaisie pour Celeste' nog maar eens. Met welke frasering dan ook."

*

Celeste had haar Eend op het parkeerterrein van de begraafplaats geparkeerd en liep nu het knerpende grindpad op. In haar armen torste ze twee enorme bossen rode rozen.

Ze was blij dat ook vandaag de zon nog uitbundig scheen. Niks ergers dan op een sombere dag het graf van je gestorven geliefde te moeten bezoeken. En dat van...

Ze zette haar gedachten stop, en concentreerde zich op waar ze mee bezig was.

Eerst naar het graf van Peter. Er stond inmiddels een eenvoudige maar smaakvolle, zwartmarmeren grafsteen, en er stonden nog een hoop bloemen bij, want het graf werd regelmatig bezocht door Peters familie en Westgeesters die hun plaatselijke held postuum wilden eren. Celeste haalde de inmiddels verwelkte rozen van haar vorige bezoek uit hun vaas, en vulde deze opnieuw met water uit de pomp en een van de meegebrachte boeketten. Daarna plaatste ze hem aan de voet van de grafsteen, en bleef nog even staan kijken.

Op de grafsteen stond met gouden letters:

Hier rust onze lieve

PETER DE LIER

5-10-1982 – 16-12-2018

*Niemand heeft grotere liefde,
dan dat hij zijn leven inzet
voor zijn vrienden.*

Joh. 15:13

Ineens was het alsof Celeste Peter weer hoorde zeggen: *"Houd je eigenlijk nog wel van me? Ik denk dat ik eigenlijk geen partij voor je ben. Misschien kun je beter met Daniël... Misschien geef je meer om hém. En hij geeft ook om jou volgens mij."*

Dat was tijdens hun laatste samenzijn geweest, op de avond van de kerkbrand. En een paar uur later, toen de kerk in brand stond, en zij Daniël achterna wilde die zijn orgel uit de vuurzee wilde redden, had Peter haar vastgegrepen, achteruit gesleurd en in de armen van Herman geduwd, terwijl hij uitriep: *"Houd Celeste vast, Herman! Ik haal Daniël!"*

Peter moest geweten hebben dat het gekkenwerk was om die brandende kerk binnen te gaan, en dat hij en Daniël weinig kans hadden om daar levend weer uit te komen. Maar hij nam bewust het risico dat het ook hemzelf het leven zou

kosten, omdat hij dacht dat Celeste van Daniël hield, en hij zich desnoods wilde opofferen om te proberen Daniël voor haar te redden.

"Niemand heeft grotere liefde dan dat hij zijn leven inzet voor zijn vrienden."

Peter had zich opgeofferd voor haar en Daniël. Uit liefde.

De tranen stroomden Celeste over de wangen. Lang bleef ze bij het graf staan. Toen viel haar blik op het tweede boeket rozen, dat ze even terzijde had neergelegd. O ja.

Celeste veegde haar gezicht af, snoot haar neus, pakte het boeket op en liep over het grindpad naar het graf van Daniël.

De bloemenzee was hier beduidend minder, en minder vers dan die bij het graf van Peter. Maar het grafmonument was duidelijk een stuk duurder geweest, want Daniëls familie had veel meer te besteden dan Peters eenvoudige tuindersfamilie.

Hier verrees een witmarmeren monument boven het graf. De beeldengroep erop stelde een aan een orgel gezeten man voor (waarin met enige fantasie Daniël te herkennen viel), die geflankeerd werd door een enorme engel met zijn vleugels beschuttend om de organist heengeslagen.

Het grafschrift in fonkelende gouden letters luidde:

Hier rust onze betreurde
echtgenoot, vader, zoon, broer,
zwager, oom, neef en achterneef

DANIËL WILLEM BONIFATIUS NATHAN

PAUW

10-12-1968 – 16-12-2018

Musicus

sempre con fuoco al fine

Celeste keek even bezorgd rond of niet toevallig Jennifer of Daniëls kinderen ineens kwamen opduiken, en zette toen snel de rode rozen in een vaas bij het graf.

Ook daar bleef ze een poosje staan en dacht na.

Wat zou er gebeurd zijn als ze zich níét uit Daniëls omhelzing had losgerukt, of als ze was blijven staan toen hij riep: "*Celeste wacht nou! Luister nou even! Ik moet je iets vertellen!*"? Hadden ze dan een verhouding gekregen? Zouden ze bij elkaar gepast hebben? Zouden ze samen gelukkig geworden zijn?

En Peter dan?

Maar Celeste had op dat moment gekozen voor wat haar geweten haar ingaf. En hoeveel Daniël ook voor haar betekende, ten diepste hield ze het meest van Peter.

Weer veegde Celeste haar gezicht af, snoot haar neus, en liep over het grindpad naar de uitgang van de begraafplaats.

Terug in de auto sloeg ze de weg in naar de buitenwijk van Westgeest waar Kees Kester woonde. Ze zou altijd nog eens bij hem langs gaan, dus had ze nu telefonisch met hem afgesproken dat ze een kopje thee bij hem zou komen drinken.

Kees had die dag geen dienst als koster, en als altijd vond hij het leuk om Celeste op zijn baksels te trakteren. Dat 'kopje thee' was dan ook meer een 'thé complet', en Celeste voorzag dat ze haar avondeten verder wel over kon slaan.

Terwijl Celeste bezig was een enorme punt kwarktaart weg te werken, zei Kees ineens in alle onschuld:

"Nou ben ik toch wel benieuwd of het iets wordt tussen Herman en Jennifer."

Celeste verslikte zich bijna in de hap taart, die ze net genomen had.

Verbijsterd keek ze Kees aan.

"Hoezo?", wist ze na na enige moeizame seconden uit te brengen.

"Nou ja, hij is daar toch elk weekend voor die papieren van Daniël, en tegenwoordig eet hij daar dan ook, sinds ze niet meer met Niels is. Ik krijg de indruk dat die twee elkaar wel gevonden hebben. En de kinderen noemen hem Oom Herman. Van Arend hoorde ik zelfs dat Herman het gezin financieel steunt, maar dat moet je natuurlijk niet verder vertellen. Dat had ik ook eigenlijk niet mogen zeggen, maar nou ja. In elk geval zou het mooi zijn als Jenny nou eens gelukkig zou worden met een degelijke, zorgzame man. Ze verdient het."

"O... Dat wist ik niet. Herman praat nooit over zijn privéleven. Maar dat hij Daniëls manuscripten voor uitgave bezorgt, weet ik. Dat heeft hij me wel verteld. Maar hij en Jennifer? Geen idee."

"We zullen het maar afwachten, Celeste. Het komt vast wel goed. Nog een kopje thee?"

Toen Celeste na het bezoek naar haar auto liep, had ze weer iets om over na te denken.

Ze had met een schok beseft dat ze Kees' mededelingen niet leuk vond...

Hoofdstuk 14

Ze stonden in de imposante hal van het Hendrik Andriessen Conservatorium. Langs de muren van de weidse ruimte stonden overal, op gelijke afstand van elkaar, bronzen borstbeelden van beroemde musici die ooit aan dit conservatorium gedoopt hadden. Alleen Hendrik Andriessen zelf was er niet bij, want die had hier nooit les gegeven. Maar nu zou dat binnenkort gecompenseerd worden met het borstbeeld van de grote Daniël Pauw.

"Daar moet hij komen te staan", wees Herman. "Mooi in het zicht. Je ziet hem dan gelijk als je de hal binnenkomt."

Alle leden van het comité knikten goedkeurend. Daarna ging ieder zijns wegs, want de vergadering was afgelopen. Alleen Herman en Celeste bleven staan.

"Tevreden?", vroeg Herman.

"Ja. Ik hoop alleen wel dat het herkenbaarder wordt dan het beeld dat op zijn graf staat."

"Dat heb ik nog niet gezien. Ik ben er na vorig jaar december niet meer geweest. Jennifer heeft me er wel een foto van laten zien, maar die was niet zo duidelijk."

Jennifer. Hier was een gelegenheid om het gesprek op haar te brengen. Celeste greep haar kans.

"Wat vindt Jennifer van ons plan om hier een borstbeeld neer te zetten?"

"Dat vindt ze een mooi eerbetoon aan Daniël. Ze komt het ook onthullen als het zover is. Als weduwe van Daniël komt haar die eer toe, vond ik."

"Maar ze was wel bij hem weg en had iets met Niels", mopperde Celeste.

"Ze waren nog niet gescheiden, en haar escapade met Niels zullen we hier maar discreet verzwijgen. En de kinderen zouden er toch so wie so bij moeten zijn, dus komt de hele familie. Ook naar het herdenkingsconcert trouwens."

"De baby ook?"

"Die kan ze moeilijk in zijn eentje thuis laten hè? Maar het is een heel zoet kind. Een echte zoon van de pater seraphicus", antwoordde Herman met een glimlach.

Kennelijk was dat toch als bijnaam gaan rondzingen op het conservatorium.

"En Niels komt trouwens ook naar het herdenkingsconcert", voegde Herman eraan toe. "Die heb ik ook uitgenodigd, als collega van Daniël."

"Dat zal Jennifer leuk vinden", spotte Celeste.

"Daar zit ze niet mee. Ze is helemaal niet meer met Niels bezig."

Misschien is ze nu meer met Herman bezig, dacht Celeste. Maar ze durfde verder geen vragen meer te stellen.

"Iets anders", zei Herman. "Ik heb nog iets leuks gevonden in de papieren van Daniël. Een concept van een artikel over de 'Sept Pièces in C groot en c klein', dat hij kennelijk nog eens ergens wilde publiceren. Met verrassend nieuwe inzichten."

"Dat wil ik graag eens lezen. Als het mag."

"Het mag, omdat je die stukjes instudeert voor je eindexamenconcert. Maar wel onder embargo hoor!"

"Nou, graag!"

"Ik zal het voor je scannen en het mailen. Het is handgeschreven, dus ik hoop dat je het kunt ontcijferen."

"Ik ken zijn handschrift wel hoor. Ik ben heel erg benieuwd. Heeft het nog implicaties voor de voordracht van het werk?"

"Bij jou ben ik bang van wel", zuchtte Herman.

*

Celeste zat thuis onder het genot van een mok cappuccino – wel oplos – de door Herman gemaakte scans, die ze had uitgeprint, te bestuderen. Het zien van Daniël's vertrouwde handschrift had haar ontroerd. Maar nu concentreerde ze zich op de inhoud.

Ze las:

*Een tijdje geleden heb ik ontdekt dat er in het eerste stukje van de zeven een motief van een Iers volksliedje valt te herkennen, wat nog versterkt wordt door de doedelijkachtige begeleiding in de linkerhand. Toen ik me afvroeg hoe César Franck nou aan een Iers volksliedje kwam, realiseerde ik me ineens dat Augusta Holmès half Iers was, en zelf ook muziek had geschreven die naar het vaderland van haar voorouders verwees. Het concertstuk *Irlande* bijvoorbeeld, dat nota bene datzelfde jaar nog bij de begrafenis van César Franck gespeeld werd! Dat kan volgens mij alleen maar betekenen dat Augusta en haar Ierse wortels in 1890 voor César Franck nog steeds van grote betekenis waren.*

Eenmaal op dat spoor, ben ik verder gaan zoeken naar verwijzingen naar Augusta in de 'Sept Pièces in C en c', en die heb ik gevonden! In datzelfde eerste stukje herken ik de stemmen van twee personen die elkaar toeroepen en antwoorden, en die aan het slot elkaar eindelijk vinden en samen komen. In de vijf daaropvolgende delen komt steeds een driedelig motief terug dat klinkt als het uitzingen van de naam Augusta, en het zevende en laatste deel, het Offertoire, benam me werkelijk de adem toen ik het aandachtig doorspeelde. Natuurlijk moest het de vorm van een doorwerking van alle motieven uit de voorgaande zes stukjes hebben, maar het 'Augusta-motief' komt telkens weer terug, ook in de linkerhand en in de verkleining. En de reprise van het eerste deel heeft meer het karakter van 'sweet memories' dan van een gewone herhaling. Maar dan! Bij maat 48 breekt ineens in c klein de passie door, bij maat 57 en verder laaien - om met Marius Monnikendam te spreken - 'vlammen van begeerte en nobele drift' hoog op, gevolgd door een onmiskenbaar verdriet bij maat 64 dat eindigt in langzaam wegstervende snikken in de maten 72 tot en met 75. Waarna in maat 76 in C groot de troostende herinneringen aan het samenzijn weer bovenkomen, gevolgd door een toenemende berusting waarin af en toe het 'Augusta-motief' weer de kop opsteekt. En dan tenslotte het verdrietige slot, waarin in de op twee na laatste maat nog éénmaal met een crescendo de naam Augusta wordt uitgeschreeuwd! Dit is geen kerkelijk offertorium, waar het voor door moest gaan! Dit is het offer van een man die zijn grote liefde opgeeft omwille van zijn geloof en zijn huwelijk!!

En verderop nogmaals:

Dit naar de vorm kerkelijke offertorium gaat naar mijn mening in werkelijkheid over het offer dat César Franck zelf moest brengen: dat hij zijn liefde voor Augusta moest opgeven omwille van zijn huwelijk en zijn geloof, en over Francks verdriet daarover, dat in het fugatische gedeelte tot uitdrukking komt. Bij de voordracht dient hier terdege rekening mee gehouden te worden. Het moet met passie gespeeld worden.

Celeste veegde een traan weg. Zou Daniël het zelf ook zo moeilijk gehad hebben? Had hij zich herkend in de met zijn gevoelens worstelende César Franck? Maar zij, Celeste was toch niet zijn grote liefde geweest? Of misschien toch wèl? Dat zou ze nooit te weten komen.

Intussen zou ze zich erop toeleggen om dat Offertoire met passie te spelen. Precies zoals Daniël het gewild had. Wát Herman daar ook van mocht vinden

En hoe zat het nou intussen met Herman en Jennifer? Ze kon er maar niet achter komen. En waarom zat de gedachte dat er misschien iets was tussen die twee, haar zo dwars? Was ze nou, na al die tijd, nóg verliefd op Herman? Of wéér?

Celeste, een ezel stoot zich in 't gemeen niet tweemaal aan dezelfde steen! Concentreer je op je studie. Je doet dit toch voor Daniël en Peter!

"Koffie! Koffie!!", hoorde ze Cornet achter zich roepen.

Celeste vond dit een goed idee, en ging nóg maar een mok oploscappuccino voor zichzelf klaarmaken.

*

De tijd gaat snel, vooral als je hard aan het werk bent, en zo was het alweer 10 december geworden, de geboortedag van zowel Daniël Pauw als van César Franck, en de dag van het herdenkingsconcert ter ere van eerstgenoemde.

Het concert werd 's middags gegeven, en de Lutherse Kerk zat stampvol. Niet alleen met relaties van Daniël, maar ook alle docenten en studenten van het conservatorium waren aanwezig. Voor zover er nog plaatsen over waren geweest, waren die gevuld met muzikliefhebbers uit het hele land. En natuurlijk was ook de pers aanwezig. Celeste herkende de gezichten van flink wat bekende muzikrecensenten. Dat er een aantal nieuwe, onbekende werken van Daniël Pauw zouden worden uitgevoerd, was, naast de herdenking op zich, een extra lokkertje. En men was vooral benieuwd naar het 'Pianokwintet in c klein', wist Celeste. Zij zelf niet minder.

Een paar rijen vóór haar, op de eerste rij, zag ze Herman en Jennifer naast elkaar zitten, geflankeerd door de vier oudste kinderen Pauw. De kleine Otis was toch maar door zijn moeder in de crèche elders in het kerkelijk complex gestald, waar hij in goede handen was van de vrijwilligsters daar. Na afloop van het concert kon ze hem dan direct voeden.

Celeste keek naar het enorme Bätz-orgel. Ze kende het als conservatoriumstudente natuurlijk goed, want ze had er les op, en zou er ook haar eindexamenconcert op geven. Maar ze had niet zo vaak de tijd om het live

tijdens een concert te horen, dus verheugde ze zich ook op de orgelwerken van Daniël die straks ten gehore zouden worden gebracht. De organist was een masterstudent, die ook bij Daniël had gestudeerd, en nu onder de hoede was van Herman.

Alle uitvoerenden waren conservatoriumstudenten. Celeste kende hun kwaliteiten, en wist dat die heel hoog waren. De verwachtingen van het publiek waren dan ook terecht hoog gespannen.

Celeste bestudeerde haar programmaboekje. Gelukkig stond er bij de toelichting op het pianokwintet niet aan wie het was opgedragen. Herman had zich aan zijn woord gehouden. Uiteraard.

Daar liep de directeur van het conservatorium naar het podium voor een welkomstwoord en een inleiding. En na een schets van het leven en werk van de betreunde componist en een applaus voor de uitvoerenden, was het dan eindelijk zo ver en stroomden de eerste orgelklanken de kerkruimte in.

Celeste wist niet of Daniël deze muziek met dít orgel in gedachten had geschreven of dat hij het voor zijn eigen orgel in Westgeest had gecomponeerd, maar ze was er in ieder geval verrukt van. Het klonk prachtig. En weer moest ze denken aan Peters opmerking van jaren geleden dat hij dit eigenlijk geen mooi orgel vond. Ze had hem later nooit meer naar een uitleg gevraagd, en nu kon het niet meer. Maar zelf vond ze het toch wel een mooi orgel, hoewel de lieflijke gouden klank van het orgel in Westgeest alles overtroffen had, en het orgel in Loosduinen dat evenaarde, ook al was het iets kleiner.

Na de orgelwerken was het de beurt aan het koor voor een paar motetten en liederen, en daarna namen de uitvoerenden van het 'Pianokwintet in c klein' hun plaatsen op het podium in.

Al direct na de gepassioneerde eerste maten was het Celeste volstrekt duidelijk dat dit pianokwintet niets minder was dan een liefdesverklaring aan háár. Precies zoals het pianokwintet van César Franck een liefdesverklaring aan Augusta Holmès was geweest. Al zijn gevoelens en passie voor Celeste had Daniël erin gegooid. "Vlammen van begeerte en nobele drift". De prachtige, lieflijke en weemoedige hobo, die de hoofdrol vervulde, was zij, Celeste, over wie dit stuk natuurlijk ging. De piano, de altviool, de cello en de fagot vertolkten de gevoelens van Daniël. Het vuur van de liefde laaide hoog op. Ineens zag Celeste die vreselijke kerkbrand weer voor zich, met al die vlammen en vonken die tientallen meters hoog de lucht ingingen.

"Sempre con fuoco al fine" stond er op Daniëls grafmonument.

Ja, inderdaad...

Na de gepassioneerde eerste bladzijden van het stuk volgde nu een weemoedig adagio met een prachtige hobo-solo. Dit was subliem! Tranen begonnen Celeste over de wangen te lopen. Daniël moest écht van haar gehouden hebben! Muziek zei meer dan duizend woorden konden doen. En iedere keer als dit pianokwintet in de toekomst zou worden uitgevoerd, zou Daniël van over het graf heen opnieuw zijn liefde aan Celeste verklaren. Dat was de macht van de muziek.

Na het langzame tweede deel – Celeste was toch wel benieuwd of daar 'con molto sentimento' boven stond – volgde het hartstochtelijke derde deel. 'Con fuoco', zéker weten! Celeste hoopte ineens dat het brandalarm en de sprinklerinstallatie van de Lutherse Kerk in orde waren, en keek zorgelijk naar de kerstboom naast het podium, die ook hier akelig dichtbij de orgelgalerij stond. Gelukkig was het een kunstkerstboom, maar toch... Was de Dorpskerk in Westgeest niet in vlammen opgegaan op de avond nadat Herman met zijn Bachinterpretatie de vonken uit het orgel had doen spatten? Misschien was ook dat de macht van de muziek.

Na het slotakkoord was het lang stil in de kerk. Toen barstte een daverend applaus los. En er begonnen mensen te juichen en "bravo" te roepen. De vijf uitvoerenden hadden dan ook een topprestatie neergezet. Die zouden er wel komen, in hun verdere carrière.

Terwijl Celeste applaudisseerde, was ze dolblij dat haar naam niet in het programmaboekje terecht was gekomen. Maar wat zouden die vijf studenten wel niet gedacht hebben? Die hadden de opdracht natuurlijk wél gezien. En Herman en Jennifer? Herman wist natuurlijk alláng dat Daniël in stilte verliefd was op Celeste; dat was destijds na de Sint Maartensviering bij de Westgeester Witte duidelijk genoeg geweest. Maar Jennifer? Nou ja, wat maakte het eigenlijk nog uit. Daniël was dood, en Jennifer had zich misschien al vóór zijn overlijden in de armen van Niels geworpen.

Augusta Holmès had na de uitvoering van César Francks pianokwintet ernstige problemen met Madame Franck gekregen, maar voor zoiets hoefde zij, Celeste, vast niet bang te zijn.

Ze keek naar Jennifer en Herman op de voorste rij. Die twee leken uitsluitend in elkaar verdiept te zijn. Celeste kreeg zin in een glas Westgeester Witte. Of iets vergelijkbaars. Gelukkig was het nu pauze.

Aan de bar achterin de kerk was behalve koffie, van alles te krijgen. Celeste bedacht zich niet, maar nam een glas witte wijn. Na de eerste slok voelde ze zich gelijk al wat beter.

Terwijl ze rondkeek naar een plekje buiten het gedrang, zag ze ineens een bekend gezicht. Niels! Hij had haar ook gezien en kwam naar haar toe.

"Dag Celeste. Dat is lang geleden. Hoe gaat het?"

"Dag Niels. Met mij gaat het goed hoor. En met jou?"

"Alive and kicking. En hard aan het werk met de gebruikelijke kerstconcerten etcetera. Alleen niet meer in Westgeest, want de protestanten doen nu alles met de katholieken samen, en zowel de katholieke organist als de katholieke koordirigent hebben alles overgenomen."

"Dat is jammer voor je."

"Ach, ik heb er een koor en een orkest bij, dus ik hoef me niet te vervelen."

"Waar?"

"Allebei in Delft. Nee, ik ben absoluut niet brodeloos. En jij? Weer ijverig aan de studie? Ik hoorde dat je nu bij Herman afstudeert. Wie had dat ooit kunnen denken!"

"Ja, hij is nu mijn docent."

"Die Herman toch. Gaat als een speer sinds vorig jaar. Hoofdvakdocent aan het conservatorium, titularis in Loosduinen, en eindelijk aan de vrouw."

"Aan de vrouw?", herhaalde Celeste geschrokken.

Niels keek haar onderzoekend aan. Kennelijk had hij iets gemerkt.

"Dat zal je toch niet ontgaan zijn? Herman en Jennifer. Hoe heeft hij het voor elkaar gekregen: eerst Daniëls baan en nu ook zijn vrouw. Maar hij doet het goed als pater familias. Hij heeft de familie zelfs uitgebreid."

"Wat bedoel je: 'uitgebreid'?"

"Je weet toch wel dat er een kleintje bij is? Otis. Ook hier in het pand aanwezig trouwens, maar dan in de crèche daarachter." Niels gebaarde in de richting van het orgel.

Celeste zweeg.

Niels, nu echt op dreef, vervolgde:

"Wie denk je, dat de vader van dat kind is? Niet wijlen Daniël, want die had al jaren geen intieme betrekkingen meer met zijn echtgenote. En ik was het ook niet, al denk je dat misschien. Ja, ik had een relatie met Jennifer, maar dat was pas na Daniëls dood. Ik ben geen schoft. En toen bleek ze zwanger te zijn, en wel al zó lang, dat het niet van mij kon zijn. En bovendien bleek ze wel héél goede vriendjes met ons aller Herman te zijn. Toen heb ik mijn conclusies getrokken en heb mijn biezen gepakt. Ik wens ze veel geluk", eindigde hij bitter.

"O", was alles wat Celeste wist uit te brengen. Ze dacht aan wat Kees haar verteld had, namelijk dat Herman het gezin financieel steunde. Maar dat hield ze vóór zich.

"Gelukkig is er nog muziek", zuchtte Niels. "Laten we ons daar maar mee troosten. Daniël heeft een paar mooie werken nagelaten. Dat pianokwintet daarnet vond ik heel interessant. Helemaal in de stijl van César Franck. Wie zijn 'Augusta Holmès' was, lijkt me wel duidelijk."

Hij knipoogde naar Celeste. "Dat weet Jennifer trouwens ook. Blijf maar een beetje uit haar buurt."

Hij keek opzij en stak zijn hand groetend op naar iemand. "Ik zie daar een oude collega die ik nog even wil spreken. Het ga je goed, Celeste. Succes met je verdere studie en je eindexamenconcert." En Niels verdween in de menigte.

De tweede helft van het concert ging totaal langs Celeste heen. Er stond een symfonie van Daniël op het programma, maar ze zat met haar gedachten te ver weg om er iets van mee te krijgen.

Herman de vader van Otis?

Wat had hij geantwoord, toen zij destijds over Niels uitriep: *"Maar is het zijn kind dan niet?"*

"Gaat ons dat wat aan? Maar als je even een rekensommetje maakt, kan het ook gewoon de zoon van Daniël zijn. Vandaar die vogelnaam misschien."

Dat zei dus helemaal niets. Herman was ontwijkend geweest als altijd. Maar als het wáár was dat Niels de vader niet kon zijn, en Daniël ook niet, kon het dan Herman geweest zijn?

Wat wíst ze eigenlijk van Herman? Hij was zo gesloten als een oester.

Helaas – Celeste kon het niet meer voor zichzelf ontkennen – was ze verliefd op hem...

Na het concert maakte Celeste dat ze weg kwam, zonder Herman of wie dan ook nog gedag te zeggen.

En thuis gaf ze zich over aan een langdurige huilbui.

*

De winter leek zich eindeloos voort te slepen. Januari was grauw, koud en troosteloos. En Celeste voelde zich precies zo. Ze besteedde minimaal tijd en energie aan haar orgelstudie. Zelfs het mooie orgel van de Abdijkerk kon haar niet troosten. Het liefst ging Celeste in winterslaap, maar dat kon niet.

Tijdens de lessen bij Herman deed ze keurig wat hij zei, zonder tegenwerpingen. Af en toe keek Herman verbaasd, maar hij zei niets. Kennelijk had ook hij andere dingen aan zijn hoofd.

Februari kwam, en was erg koud. Nog kouder was het in Celeste's binnenste. Ze was depressief en voelde zich voortdurend moe. Rillend zat ze op de orgelbank in de koude kerk te studeren. Af en toe vielen er tranen op het klavier van het rugwerk. Die veegde ze dan weg, en speelde vervolgens maar weer verder.

"Wat is er toch met je?", leek de Rococodame te vragen.

"Ach...", zuchtte Celeste.

"Speel dat vrolijke concert van Bach nog maar eens. Misschien ga je je dan beter voelen."

Celeste deed het. Het hielp niet.

Maart kwam, en mét maart de zon en de lentebloemen. Celeste dacht aan de lente van het vorige jaar, in de bossen van de Veluwe. Ze had nu helaas geen tijd om daarheen te gaan. Ze had alle tijd nodig om zich op haar examen voor te bereiden. Maar waar moest ze de energie vandaan halen? Alle fut was eruit.

Het werd 17 maart, en toen stond Russella ineens voor haar deur.

"Ga mee, de stad in, Celeste! Het is St. Patrick's Day. Feest! Laat je Ierse bloed stromen!"

Celeste liet zich meetroneien.

Op een terrasje op de Grote Markt gezeten keek Celeste lusteloos naar het volksdansen, de groene, witte en oranje vlaggetjes en ballonnen, en de in groen gehulde feestgangers.

Russella nam een slok van haar Guinness en liet haar groene ogen onderzoekend op haar zus rusten.

"Wat is er?"

"Ach..."

"Wát 'ach'?"

Celeste haalde haar schouders op.

"Wat is er aan de hand? Ziek, zwanger, overwerkt of gewoon ongesteld?"

"Nee hoor, niks van dat alles."

"Maar wat dán? Toch geen liefdesverdriet, mag ik hopen?"

Celeste zweeg.

"Oké. Vertel het maar aan je grote zus. Wie is het? Laat me raden. Die leuke orgeldocent van je? Hoe heet hij ook alweer?"

"Herman", antwoordde Celeste gewillig.

"Ben je nou helemaal gek! Maak eerst je studie eens af, en kijk niet naar de mannen! Daar heb je helemaal geen tijd voor. Over drie maanden is je examen, en dat wilde je toch halen omwille van Peter en Daniël? Dat heb je zelf gezegd!"

"Ja", mompelde Celeste.

"En dan nog je docent ook. Hoe stom kun je zijn! Heeft hij avances gemaakt of zoiets?"

"Nee, nee! Absoluut niet!"

"Dus jij zit drie maanden voor je examen in een dip omdat je verliefd bent op je docent, begrijp ik? Je hebt hem er toch niks van laten merken, hoop ik?"

"Nee. Echt niet."

"Dat is je geraden ook! Ga jij nou maar weer gewoon aan het werk, zusje, en haal geen onzin uit. Eerst je examen halen! Voor Peter en Daniël. Maar nu zal ik eerst nog een Guinness voor je bestellen."

Russella schudde haar rode krullen naar achteren, en wenkte een kelner.

Hoofdstuk 15

De meizon scheen uitbundig door het kerkraam op de orgelbank, en Celeste had het lekker warm. Het hele voorjaar was nogal koud geweest, ook april en het grootste deel van mei, maar nu waren de temperaturen weer normaal, en was het vandaag zelfs zomers te noemen.

Na St. Patrick's Day had Celeste zich weer met hernieuwde energie op haar studie geworpen, daarbij gecoacht door Russella, die haar niet alleen met raad, daad en peptalk bijstond, maar die ook zorgde dat ze voldoende en vitaminerijk genoeg at, gedachtig aan Celeste's totale ineenstorting van eerverleden jaar december. Dat moest niet nóg eens gebeuren!

Russella had eer van haar werk. Nu, eind mei, had Celeste al haar vakken goed afgerond en haar bachelorscriptie – die over het tempo in de orgelwerken van César Franck ging – ingeleverd. Alleen haar eindexamenconcert in juni stond nog op het programma.

Vandaag was het de laatste keer dat ze in de Abdijkerk studeerde. De komende weken zou ze alleen nog in de Lutherse kerk op het Bätz-orgel studeren en daar met de registranten oefenen. Ze moest blindelings de weg weten op het veel grotere orgel waarop ze examen zou doen, en de beide masterstudenten die haar zouden assisteren, moesten feilloos en op de milliseconde nauwkeurig de juiste registerknoppen kunnen trekken.

Na het slotakkoord van de 'Fantaisie pour Celeste' maakte ze van de bladmuziek een keurig stapeltje, schoof dat in een dossiermap, en deed alles in haar tas, met haar overige spullen erbij. Toen leunde ze achterover en keek weemoedig naar de glanzende Prestanten boven haar.

"Kom je nog eens terug?", leek uit de gouden labia te klinken. Was het werkelijk de Rococodame of waren het Celeste's eigen gedachten?

"Voorlopig niet, ben ik bang", antwoordde Celeste zachtjes. "Mijn examenconcert moet ik nu verder in de Lutherse kerk voorbereiden, en als ik slaag, ga ik na de zomer mijn master in Utrecht doen, én Muziekwetenschap studeren."

"Dat is jammer. Ik zal je missen." Het klonk echt teleurgesteld.

"Meen je dat nou?", reageerde Celeste verbaasd.

"Er spelen hier altijd alleen maar mannen. Die begrijpen mij niet zo goed."

"O?"

"Even van vrouw tot vrouw: die mannen zijn alleen maar met hun carrière bezig. Ze willen alleen maar scoren met hun virtuositeit. Liefst met zoveel mogelijk registers tegelijk open, zodat ik in ademnood kom. Ik doe mijn best voor ze, maar dat vinden ze vanzelfsprekend. Een bedankje kan er niet af, ook niet na een concert. En als door de stress mijn Gamba ontstemd raakt, is het: 'dat rotorgel'."

"Zo is Herman toch niet?"

"Herman zegt nooit wat hij vindt of denkt. Van hem krijg je kritiek noch waardering te horen. Ik krijg zelfs helemaal geen hoogte van hem. Wat zie je toch in die man?"

"Hoe weet jij...?"

"Ik zie toch hoe je iedere keer naar hem kijkt. En de afgelopen maanden was je zo treurig. Als hij je gevoelens niet beantwoordt, laat hem gaan. Geen enkele man is dat verdriet waard, en al helemaal niet dat je je studie voor hem verwaarloost. Wees je bewust van je eigenwaarde, Celeste! Je bent een talentvolle jonge vrouw. Je kunt heel ver komen in de muziek als je je hoofd erbij houdt!"

"Je lijkt mijn zus wel; die praat ook altijd zo."

"Verstandige zus. Neem haar eens mee als je hier in de toekomst een concert komt geven. Ik wil haar wel ontmoeten."

"Dan moeten ze me hier wel eerst voor een concert uitnodigen."

"Dat komt vast wel goed. Dag Celeste, succes met je eindexamenconcert. En hopelijk tot ziens, wanneer dan ook."

"Tot ziens, lief orgel", fluisterde Celeste, zonder veel overtuiging wat dat "tot ziens" betrof.

Ze sloot alle nog openstaande registers, zette de windmotor uit, pakte haar tas, en daalde de orgeltrap af. In de kloostergang keek ze nog even naar de bril van de legendarische Jan-Bas, liep door naar het oostelijke poortje en stapte over de drempel voor een laatste blik op het orgel.

Het orgel zag er prachtig uit in het zonlicht. De tranen sprongen Celeste in de ogen. Wat was ze van dit orgel gaan houden! Zou ze het ooit nog bespelen?

"Dag orgel", zei ze zachtjes.

Toen draaide ze zich om en ging linksaf, de kloostergang in.

In het gemeentecentrum botste ze bijna tegen Aris Tideman op, die net met een kop koffie op weg was naar een tafeltje.

"Sorry Aris!"

"Geeft niet; het ging nog net goed. Kom je me gezelschap houden?"

"Even koffie halen."

Een paar momenten later schoof Celeste met haar koffie en een chocoladekoekje aan bij Aris.

"Lekker gestudeerd, Celeste?"

"Ja. En van nu af aan moet ik alles in de Lutherse kerk voorbereiden. Dus dit was mijn laatste keer hier."

"Je komt vast nog wel eens terug."

"Niet meer om te studeren, denk ik. Ik ga na de zomer mijn master in Utrecht doen. Als ik tenminste slaag. Maar misschien kom ik nog eens een concert bezoeken."

"Mij zul je na de zomer ook niet meer zien. Ik verhuis naar Groningen."

"Naar Gróningen?!"

"Ik heb besloten om orgelmaker te worden. En ik ga in de leer bij Orgelmakerij Steendam in Roodeschool. Daarom verhuis ik naar Groningen."

"Jee! Dat is een eind weg! Maar wat leuk voor je! Jij gaat in de toekomst vast prachtige orgels bouwen."

"Dat ben ik wel van plan", lachte Aris. "Ik moet het alleen nog voorzichtig aan Herman vertellen. Die zal wel balen als een stekker. Zeg nog maar niks tegen hem, Celeste, dat doe ik zelf wel."

"Kom je nog wel naar mijn eindexamenconcert?"

"Ik zal er zijn", beloofde Aris.

*

In de hal van het Hendrik Andriessen Conservatorium was het ondanks de warme junidag lekker koel. Toch stond het er vol met mensen, want het was de dag waarop het borstbeeld van Daniël Pauw onthuld zou worden.

Celeste stond samen met enkele leden van het comité te praten met de maakster van het beeld, een beroemde kunstenares, die bekend stond om haar goed gelijkende portretten. Celeste had haar zelf bij het comité aanbevolen, nadat ze eerder werk van haar gezien had. Ondanks de te verwachten hoge kosten was de conservatoriumdirectie toch akkoord gegaan, en nu stond het resultaat, nog onder een witte doek verborgen, te wachten op de onthulling.

Herman stond niet bij hun groepje, maar hield zich enkele meters verderop met Jennifer en de kinderen Pauw bezig. Ook baby Otis was daarbij, op de arm

van zijn moeder. Zo te horen was het inderdaad een zoet kind. Of liever gezegd: je hoorde helemaal niets van hem.

Celeste had eerder die middag Jennifer begroet, en deze had niets laten merken van eventuele rancune, waar Niels haar impliciet voor gewaarschuwd had. Natuurlijk had Celeste ook de kleine Otis bewonderd, en geprobeerd te zien op wie die leek. Maar het kind leek voornamelijk op zijn moeder, en verder viel er niets van te zeggen. En mocht hij later uitgesproken muzikaal blijken te zijn, dan zei dat nóg niets over wie zijn vader was, bedacht Celeste. Vooralsnog zou ze er niet achter komen.

Nu trad de directeur van het conservatorium naar voren en ging bij het omhulde beeld staan. Alle aanwezigen vielen stil.

De directeur heette iedereen van harte welkom, en de familie Pauw in het bijzonder, sprak enige inleidende woorden, en gaf daarna het woord aan Herman, als voorzitter van het comité.

Herman hield een gloedvol betoog over de betekenis, de werken en de verdiensten van Daniël Pauw, vervolgens over de merites van de beeldhouwster, en liet niet na te vermelden dat het op initiatief van Celeste was dat dit borstbeeld er gekomen was. Celeste keek wat angstig naar Jennifer, maar Jennifer keek alleen maar naar Herman.

Toen Herman uitgesproken was, ging hij weer bij Jennifer en de kinderen staan, en nam de conservatoriumdirecteur weer het woord.

"En dan gaan we nu over tot de onthulling van dit borstbeeld. Mag ik mevrouw Pauw verzoeken om deze handeling te komen verrichten?"

Jennifer deponeerde met een geroutineerd gebaar haar jongste zoon in de armen van Herman, en liep naar het beeld. Celeste zag hoe liefdevol Herman het kleintje knuffelde en en zachte woordjes tegen sprak. Als een voorbeeldige vader.

De directeur pakte een aan de witte doek bevestigd lint, gaf dit Jennifer in de hand, en Jennifer trok. Daar viel de witte wade naar beneden, en Daniël vertoonde zich in volle glorie aan de aanwezigen en werd met applaus verwelkomd.

Het was inderdaad een prachtig en goed gelijkend borstbeeld. Zowel Celeste als Jennifer stonden er stil naar te kijken, allebei verdiept in haar eigen gedachten en herinneringen.

Daarna liep Jennifer weer naar Herman, nam de de baby van hem over, en nam intussen de conservatoriumdirecteur nogmaals het woord. Hij bedankte Jennifer, de beeldhouwster en het comité, sprak nog een paar mooie woorden over wijlen Daniël, en nodigde vervolgens alle aanwezigen uit om in de kantine

van het conservatorium een hapje en een drankje te komen nuttigen, en daar het glas te heffen op de grote componist, wiens inspirerende aanblik vele jonge musici ertoe zou gaan bewegen om het beste uit zichzelf te halen.

Wederom applaus. En daarmee was de plechtigheid afgelopen.

Celeste had helemaal geen zin in die borrel. De aanblik van Herman en Jennifer als de liefdevolle ouders van een gelukkig gezinnetje deed haar pijn. En dat, terwijl het die dag toch eigenlijk om Daniël draaide.

Ze liep naar het borstbeeld en bestudeerde het nauwkeurig. Het was werkelijk heel levensecht. Wat miste ze Daniël! En volgende week zou ze haar eindexamenconcert moeten geven, en Daniël zou het nooit horen.

Op dat moment kwam Herman naast haar staan.

"Ik zeg je even gedag, Celeste, want ik ga niet naar die nazit. Ik breng nu Jennifer en de kinderen naar huis. Ik hoop dat je tevreden bent. Het is een mooi beeld, en het staat hier goed."

"Ik denk dat Daniël het zelf ook heel mooi gevonden zou hebben. Het lijkt sprekend." Ze zuchtte. "Ik mis hem echt. En nou moet ik dat concert geven en zijn muziek spelen zonder hem."

"Hij luistert vast wel mee vanuit de hemel. Maar nu zul je het toch met mij moeten doen. Dus we zien elkaar morgenochtend in de Lutherse kerk voor het laatste schaaftwerk. En nu ga ik, want Jennifer wacht. En de kinderen natuurlijk. Tot morgen."

"Tot morgen Herman."

Ze zag Herman en het gezin Pauw door de buitendeur verdwijnen. Herman sloeg nog nèt niet zijn arm om Jennifer heen, bedacht Celeste bitter.

Ze keek weer naar Daniël's in brons gegoten vertrouwde trekken. Voor zover het de werken van César Franck betrof, stonden de opvattingen van Daniël en Herman echt diametraal tegenover elkaar. Daniël wilde passie en romantiek. Herman wilde vooral nauwgezet de partituur volgen. Celeste vond zijn benadering vaak erg klinisch. En volgende week moest ze dat concert spelen. Als ze Daniël écht wilde eren, zou ze het volgens zijn opvattingen moeten doen, niet volgens die van Herman. Of het nou haar eindexamenconcert was of níét. Zonder Daniël zou ze niet eens zover gekomen zijn. Ze had veel aan hem te danken. Hij was haar wérkelijke leraar!

Toen nam Celeste een besluit. Ze ging zich niets meer van Herman aantrekken. Ook niet waar het haar emoties betrof. Herman had kennelijk voor Jennifer gekozen. Nu koos zij voor Daniël.

*

De avond van de op één na laatste dag voor Celeste's concert, werd ze gebeld door Herman. "Ik heb slecht nieuws en goed nieuws", zei hij.

Celeste schrok.

"Zeg het maar."

"Eerst het slechte nieuws: één van je registranten is ziek, en kan overmorgen niet komen."

"O néé hè!"

"Dan nu het goede nieuws. Ik heb een vervanger geregeld: Aris. En morgenochtend worden jullie alle drie om negen uur in de Lutherse kerk verwacht, en dan gaan jullie daar de hele dag oefenen tot jullie erbij neervallen. Ik kan er zelf niet bij zijn, maar ik hoor overmorgen het klinkende resultaat wel."

"Gelukkig dat Aris het wil doen. Hij zou trouwens so wie so komen luisteren."

"Dat wist ik. Dus de keus was niet moeilijk. Ik wens jullie heel veel succes, en tot overmorgen dan maar."

"Dank je wel. Tot overmorgen Herman."

*

Celeste had zich voorgenomen om de stukken van César Franck buiten medeweten van Herman op de manier van Daniël te spelen, en ze was blij dat ze dat nog een keer kon oefenen met de registranten erbij. Dat Aris geheel onbevooroordeeld tot het team was toegetreden, was alleen maar een voordeel. En aan hem had ze een goede!

Tijdens het oefenen van de 'Sept Pièces' zei Celeste bij een bepaalde passage hardop denkend: "Dit stukje zou je eigenlijk met een Ierse whistle moeten spelen, maar ja, die hebben we niet."

"Een Ierse fluit? Geen probleem hoor", was Aris' reactie. "Speel dat stukje nog maar eens."

Celeste kon niet zien wat Aris deed, maar toen ze het speelde, klonk er een perfect zwevende Ierse whistle.

"Hoe deed je dat nou?", vroeg ze.

"Jaa...", grinnikte Aris geheimzinnig. "Dat is het geheim van de smid."

"Deze houden we erin", zei Celeste verheugd. "Aris, je bent geweldig!"

"Weet ik", lachte hij.

*

En toen was de grote dag dan eindelijk aangebroken. Celeste zat in een prachtige nieuwe jurk op de orgelbank klaar voor de start. Ze was niet nerveus. Alles was goed voorbereid, en ze wist dat ze dit kón. Wat Herman van haar Franck-interpretaties zou vinden, moest dan maar blijken, maar haar kon het niets schelen. Net als Augusta Holmès destijds, zou ze haar eigen weg gaan en succes hebben in de muziek op háár manier. Maar nu eerst het Concerto in G, BWV 592 van Johann Sebastian Bach, precies zoals Herman het haar geleerd had.

Daar kreeg ze het teken dat ze kon beginnen. Celeste concentreerde zich, en de vrolijke noten van het Allegro klonken door de kerkruimte.

Het ging perfect. Het lastige loopje bij maat 70 had nog nooit zo vloeiend geklonken als vandaag. Ook het Grave en het Presto klonken geweldig.

Herman kan tevreden zijn, dacht Celeste na de slotmaat. En dan nu de 'Sept Pièces in C en c'. Mét passie. Daniël, als je van boven meeluistert, hier komen ze, voor jóú!

De registers werden getrokken, de registranten stonden klaar, en Celeste haalde diep adem. Toen zette ze in.

Nog nooit hadden de 'Sept Pièces' zo mooi en overtuigend geklonken als nu. Celeste had het gevoel dat niet zij ze speelde, maar César Franck zélf. Het leek alsof de maître haar handen bestuurde en bezit had genomen van haar geest. Als in een roes speelde Celeste door. Tijd en ruimte leken om haar weg te vallen. De Ierse fluit klonk alsof hij rechtstreeks vanaf het groene eiland kwam, en de 'vlammen van begeerte en nobele drift' flakkerden levensecht door de het fugatische gedeelte. Na de hartverscheurende snikken en de troostende herinneringen klonk het crescendo van de slotmaten aangrijpender dan ooit.

In de kerk was het doodstil. Naast haar stak Aris zijn duim op. "Geweldig!", fluisterde hij. Wat Celeste níét kon zien, was Hermans verbaasde gezicht, en de aangenaam verraste reacties van het publiek.

Toen kwam het 'Troisième Choral'. Celeste was dolblij dat 'Tante Bätz', zoals dit orgel door iedereen liefkozend genoemd werd, een zwelwerk had, net als het zo jammerlijk vergane derde Reichner-orgel uit de Westgeester Dorpskerk, waar ze dit stuk destijds onder leiding van Daniël had ingestudeerd.

De registers werden getrokken, en Celeste concentreerde zich. Toen stortte ze zich in de muziek.

De passie waarmee ze direkt al de eerste loopjes speelde, overrompelde het publiek, hoewel de meesten het stuk natuurlijk al in verschillende uitvoeringen

vaker gehoord hadden. Met ingehouden adem zat men te luisteren, en bij de eerste inzet van de prachtige koraalmelodie sprongen velen de tranen in de ogen. Tijdens de cantilene begonnen die bij menigeen over de wangen te biggelen. Het crescendo vlak voor het aangehouden orgelpunt op E bezorgde iedereen kippevel. Daarna begonnen de tranen bij heel wat mensen steeds harder te stromen, en bij de dramatische slotmaten zaten sommigen echt voluit te snikken. Na het slotakkoord bleef Celeste onbeweeglijk zitten met haar blik op de lessenaar gericht, en was het een hele tijd doodstil in de kerk, op enig gesnotter na. Tussen de geëmotioneerde concertbezoekers zat Herman met een als uit graniet gehouwen gezicht, waarop niets te lezen stond.

Tot slot speelde Celeste Daniëls 'Fantaisie pour Celeste', ook weer geheel zoals Daniël het gewild had, maar daar had Herman zijn goedkeuring aan gehecht, dus dat kon hem niet verrassen.

Het langzame en weemoedige thema in driekwartsmaat in a mineur, dat begon met de noten c'e'b'a', of, volgens de Duitse notatie, waarin de b h heette, en de bes b: c'e'h'a', CEHA, de eerste letters van de naam Celeste Hayes, klonk verrukkelijk op dit Bätz-orgel. De prachtige melodieën met rijke, verrassende harmonieën, vaak met schrijnende dissonanten, klonken alsof ze voor dit barokorgel geschreven waren, wat waarschijnlijk ook wel zo was. Celeste legde haar hele hart en ziel erin, en weer was het na de slotmaten doodstil in de kerk.

Toen barstte een daverend applaus los. Er werd "Bravo" geroepen en gejuichd. Celeste, helemaal leeg, fluisterde: "Dank je wel, Tante Bätz", en dacht nog even aan Peter, die ook op dit orgel gespeeld had. Vervolgens hees ze zich met moeite overeind en omhelsde haar beide registranten. Daarna namen ze gedrieën bij de balustrade van de orgelgalerij het applaus in ontvangst.

En nu beneden maar afwachten wat de examencommissie ervan gevonden had.

De examencommissie was er snel uit. Unaniem gaven ze Celeste een 10. Datzelfde cijfer bleek ze ook voor haar scriptie gekregen te hebben.

Celeste had summa cum laude haar bachelor gehaald.

Bij de diploma-uitreiking was Celeste zó blij, dat ze Herman spontaan om de hals vloog. Deze deinsde geschrokken achteruit, en gaf Celeste koel en nogal houterig een hand. Nou ja, hij wás tenslotte nog steeds haar docent, bedacht Celeste. En hij wist nog niet dat ze haar master elders ging doen.

Dat laatste wist ook Russella nog niet, toen die bij hun beider gezamenlijke etentje na afloop informeerde naar Celeste's toekomstplannen.

"Ik denk dat ik daar nu wel uit ben", antwoordde Celeste haar zus, terwijl de serveerster nog een glas witte wijn voor haar neerzette. "Ik was de laatste tijd vooral bezig met te proberen dat examen te halen, en ik ben er pas medio vorige maand serieus over gaan nadenken. Ik ga mijn master niet aan het Hendrik Andriessen Conservatorium doen, maar in Utrecht."

"Vanwege Herman?", vroeg Russella rechtstreeks.

"Nou ja, die schijnt nu met Jennifer Pauw te zijn, en ik heb niet zo'n zin om daar steeds maar mee geconfronteerd te worden. Maar ook dat borstbeeld van Daniël in de hal helpt me niet echt om het verleden te vergeten. Die kerkbrand en zo. Ik heb wel behoefte aan een andere omgeving, met nieuwe mensen om me heen."

"Begrijpelijk. Maar waarom Utrecht?"

"Ik wil daar ook nog een tweede master doen: Kerkmuziek. En bovendien Muziekwetenschap studeren aan de universiteit. Misschien zelfs ook nog verder studeren in Frankrijk, om me te specialiseren in het Franse romantische repertoire. Maar ik wil als organist ook pleitbezorgster worden voor de werken van Daniël Pauw."

"Hallo zeg! Wat ben jij ineens ambitieus! Als een Phoenix uit je as verrezen, zou ik haast willen zeggen."

Celeste zweeg.

Toen zei ze: "Morgen ga ik eerst maar eens naar de begraafplaats om Peter en Daniël bloemen te brengen. Dat heeft nu prioriteit 1."

*

Celeste was net bezig de zojuist bij de bloemenwinkel gekochte rozen in een emmer water te zetten, toen haar telefoon ging. Het was Herman.

"Dag Celeste. Met Herman. Nogmaals gefeliciteerd met het behalen van je bachelor. Ik wilde je straks even een bloemetje komen brengen. En ook nog wat met je bespreken. Schikt dat?"

"Natuurlijk. Maar ik wil vandaag ook nog naar de begraafplaats in Westgeest met bloemen voor Daniël en Peter. Kun je dan daarvóór koffie komen drinken?"

"Vind je het goed dat ik meega naar de begraafplaats? Ik wil dat grafmonument van Daniël eindelijk wel eens zien. En dan kunnen we met mijn auto. Bovendien

wil ik je daarna graag mee uit eten nemen om te vieren dat je geslaagd bent. Is dat een goed voorstel?"

"Ja!", riep Celeste verrast.

"Dan zie je me zo. O, en Celeste..."

"Ja?"

"Er is voor later op de dag een stevig onweer voorspeld. Dus we moeten niet te laat naar Westgeest gaan. En neem een regenjas en een paraplu mee."

"Een paraplu is gevaarlijk tijdens een onweersbui, Herman. Maar ik zal eraan denken."

"Tot straks dan."

"Tot zo."

Het "bloemetje" waarmee Herman even later voor haar deur stond, bleek een enorm boeket te zijn. Terwijl Celeste op zoek ging naar een vaas, betrad Herman de woonkamer.

"Hallo, lekker ding!", werd hij verwelkomd.

"Dag Cornet! Leuk, dat je me nog kent jongen!"

"Lijntje snuiven! Lijntje snuiven!"

"Eh... Nou, nee", sloeg Herman Cornets voorstel geschrokken af.

"Is hij zijn repertoire weer aan het afdraaien?", informeerde Celeste, terwijl ze met de enorme vaas met bloemen de kamer binnen kwam. "Ik kan hem niet afleren wat Peter hem aangeleerd heeft. Let er maar niet op."

"Steek de moord!", was Cornets commentaar.

"Mag ik hem een nootje geven om hem vriendelijker te stemmen?", vroeg Herman.

"Doe maar. Ze liggen daar. Dan schenk ik de koffie in."

"Koffie! Koffie!", hoorde Celeste achter zich terwijl ze aan het inschenken was.

"Maar niet met spacecake erbij", mompelde Herman.

Gelukkig was de Schwarzwälder Kirschtorte van de banketbakker in de Stevinstraat niet hallucinogeen, dus Herman kon tijdens de koffie probleemloos zijn zegje doen.

"Jouw Franck-interpretaties waren niet helemaal volgens afspraak, hè Celeste?"

"Nee. Ik deed dat examen voor Daniël, weet je nog? En voor Peter."

"Nou, 't is fraai. Maar de examencommissie ging unaniem plat. En ik eigenlijk ook."

"Dus je vond het toch wel mooi?"

"Ja. Ik kan niet anders zeggen. Ook al zou ik het zelf anders gespeeld hebben. Wat was dat trouwens voor een Ierse fluit, die ik tijdens de 'Sept Pièces' ineens hoorde? Ik kon die registratie helemaal niet thuisbrengen."

"Geheim recept van Aris. Ik weet nog steeds niet hoe hij dat deed."

"Ik zal het hem eens vragen. Je weet trouwens dat hij naar Groningen vertrekt? Daar wilde ik het met je over hebben."

"Hoezo?", vroeg Celeste terwijl ze in haar taart prikte.

"We hebben nu dus een vacature voor een tweede organist. En ik zou graag willen dat jij dat werd. Dus bij deze nodig ik je uit om te solliciteren."

"Tweede organist in de Abdijkerk? Ík?!"

"Ja jij. Moet ik "alsjeblieft" zeggen?"

Celeste dacht aan het mooie Reichner-orgel, en wilde eigenlijk niets liever. Maar hoe moest het dan met de Utrechtse plannen?

"Maar ik was eigenlijk van plan om mijn master in Utrecht te doen. Met een tweede master Kerkmuziek erbij. Plus een studie Muziekwetenschap aan de universiteit."

"Zo?! Maar dan nog valt dat wel te combineren met Loosduinen. Als je tenminste eerst die twee masters doet, en pas daarna Muziekwetenschap. Je hoeft maar twee zondagen per maand te spelen. Vanuit Den Haag met de auto op en neer naar Utrecht is best te doen. Daar je auto kunnen parkeren is een ander verhaal", besloot Herman aarzelend.

"Ik zal wel zien hoe ik dat dan doe. Misschien neem ik de trein. Ik wil wel solliciteren. Ze nemen me misschien toch niet aan."

"Dan ga ik in staking. Zullen we zolangzamerhand eens richting Westgeest gaan trouwens? Het is nu nog mooi weer."

"Laten we dat dan maar doen", zei Celeste, en werkte snel de laatste happen taart naar binnen.

*

De zon had aanmerkelijk aan kracht verloren toen ze de begraafplaats opliepen. Het was warm, drukkend en broeierig, en het zag er inderdaad wel naar uit dat ze onweer konden verwachten. Celeste liep wat onhandig te

manoeuvreren met de regenjas die ze over haar arm droeg – ze had hem niet in de auto durven laten liggen – én de twee grote bossen rode rozen, die nog nat waren van het water in de emmer waarin ze hadden gestaan.

Bij het graf van Peter nam Herman galant de regenjas en één van de boeketten van haar over, zodat zij haar handen vrij had om de vaas te vullen en de rozen bij de grafsteen te plaatsen. Stil bleef ze nog even staan kijken.

"Dat is een mooie tekst, op die steen", zei Herman tenslotte.

"Ja", zuchtte Celeste.

Ze bleven allebei nog een poosje zwijgend staan. Toen zei Herman:

"Ik denk dat we nu beter naar het graf van Daniël kunnen gaan. Ik weet niet hoe lang het nog droog blijft. Kijk die lucht eens!"

De lucht begon langzaam dicht te trekken, zag Celeste. Ze keek nog één keer naar Peters graf, en volgde toen Herman, die alvast het grindpad opgelopen was.

Bij het graf van Daniël nam Celeste de tweede bos rozen van Herman over en schikte die in een vaas, terwijl Herman het grafmonument bestudeerde.

"Dank je wel voor alles, Daniël", zei Celeste zachtjes, nadat ze de rozen geplaatst had.

Ook hier bleven ze nog even zwijgend staan kijken.

"Sempre con fuoco al fine", verbrak Herman tenslotte de stilte. "Het zou me niets verbazen als Niels dat verzonnen had. Ik vind het wel een beetje..."

"Tja. Het is in ieder geval toepasselijk."

"Jennifer heeft weer een nieuwe liefde gevonden trouwens", zei Herman plotseling.

Celeste kromp ineen. Nu ging Herman haar vertellen dat hij die nieuwe liefde was. Moest dan nou persé hier?

"Je raadt nooit wie", vervolgde Herman.

"Jij zeker?", gooide Celeste eruit.

"Ík??! Welnee! Kees Kester!"

"Kees Késter??!", herhaalde Celeste verbijsterd.

"Sinds afgelopen voorjaar. Ik ben blij voor ze. En nu maken ze plannen om samen ergens een banketbakkerij/konditorei te beginnen, met een bed-and-breakfast erbij. Dat wordt vast een succes", besloot hij met een glimlach.

Celeste was opgelucht. Er was dus niets tussen Herman en Jennifer.

"Kees is een goeie kerel", zei ze. "Maar hij dacht vorig jaar nog dat jij en Jennifer..."

"O ja?"

"En Niels dacht dat ook."

"Zei hij dat?"

"In de pauze van het herdenkingsconcert voor Daniël. Toen heb ik hem gesproken."

"Zo?"

"Hij zei zelfs dat jij de vader van Otis was. Omdat hij de vader niet kon zijn, zei hij. En Daniël ook niet. Daarom is hij bij Jennifer weggegaan."

"En dat geloof jij? Otis is gewoon het kind van Daniël hoor. En ik heb nooit iets met Jennifer gehad."

"Maar je steunt wel haar en de kinderen financieel!"

"Hoe weet jij dat nou? Ook van Niels? Maar het klopt. Ik heb Daniëls baan én zijn salaris gekregen, terwijl zijn weduwe en kinderen het financieel moeilijk hadden. Dus vond ik het mijn morele plicht om ze te helpen. Arend wil graag naar het conservatorium; hij wil violist worden. En Merel denkt ook over een conservatoriumopleiding, maar dan Popmuziek. Jennifer zou dat allemaal niet kunnen betalen. Dus zodoende."

"O..."

Herman keek haar onderzoekend aan.

"Maar nu we het dan toch over Niels en zijn beweringen hebben: volgens hem had jij een verhouding met Daniël. En dat heeft hij niet alleen tegen mij gezegd, maar ook tegen Jennifer. En daarom wilde Jennifer echtscheiding aanvragen."

"Wát?! Dat is niet waar!! Ik was toch met Peter! Die was mijn grote liefde!"

"Maar je zet wel rode rozen op Daniëls graf. En jij wilde graag een borstbeeld van Daniël in de hal van het conservatorium. En iedereen kon zien dat Daniël verliefd was op jÓu. Als ik nog denk aan die scène na die Sint Maartenslunch destijds! En dan de muziek die hij voor jou geschreven heeft: de 'Fantaisie pour Celeste' en vooral dat pianokwintet! Toen ik de partituur van het pianokwintet de eerste keer onder ogen kreeg, wist ik gelijk hoe laat het was. Ik heb Jennifer en de uitvoerenden alleen kopieën laten zien waarop de opdracht was weggelakt, en met die officiële uitgave wacht ik nog maar even."

"Er was niets tussen Daniël en mij, Herman."

"En dan gooi jij ook nog tijdens je examenconcert al mijn aanwijzingen overboord en gaat alles in de stijl van Daniël zitten spelen!"

In de verte begon het te rommelen. Herman keek bezorgd naar de lucht.

"Nu moeten we toch echt gaan, Celeste. Zo'n onweer kan razend snel dichtbij komen. Gauw naar de auto. We rijden eerst nog even naar de Abdijkerk, want ik moet daar iets ophalen dat iemand voor me klaar heeft gelegd op de orgelgalerij, en dan gaan we naar het restaurant. Kom je?"

Celeste trok snel haar regenjas aan. Terwijl ze naar de uitgang liepen, begonnen de eerste druppels te vallen.

*

Terwijl ze naar Den Haag reden, kwam de regen al met bakken uit de hemel vallen. Het was pikdonker, en bliksemschichten flitsen vervaarlijk en onophoudelijk door de lucht. Celeste vond het doodeng, maar Herman reed onverstoorbaar door het inferno. Bij de afslag naar Loosduinen leken ze het noodweer achter zich te laten en Celeste zag de pikzwarte wolkenmassa's landinwaarts trekken, richting het Groene Hart.

Toen ze bij de Abdijkerk parkeerden, regende het nog wel, maar het ergste leek voorbij te zijn.

"Gauw naar binnen", zei Herman. "We zullen nog wel even moeten schuilen, denk ik."

Op de orgelgalerij was het nog warm en behaaglijk, wat weldadig was na de plotselinge kilte buiten. Herman pakte een bruine envelop van het bureau, en inspecteerde de inhoud.

"Drie cd's", zei hij met een glimlach. "Huisvlucht van een creatief gemeentelid."

Hij stopte het pakje in zijn tas en keek op zijn horloge.

"We hebben nog ruimschoots de tijd. Ik heb gereserveerd voor half zes. Dus ik kan nog wel even wat spelen."

Celeste keek omhoog naar haar geliefde orgel. Zou ze hier werkelijk tweede organist worden? Weer leek het alsof de Prestanten in het front haar bemoedigend toelachten. Toen klonk het Allegro van Bachs Concerto in G, BWV 592 door de kerkruimte. Celeste genoot, en besloot dat ze alles op alles zou zetten om hier aangenomen te worden. Ze wilde niets liever.

Na de slotmaat van het Allegro stopte Herman en stak zijn hand naar Celeste uit.

"Kom eens hier zitten."

"Wil je dat ik het Grave speel?", vroeg Celeste terwijl ze naast Herman op de orgelbank schoof.

"Nee, ik wil eerst nog even met je praten. Wat vertelde jij vanmiddag nou over Niels? Had die gezegd dat ik een verhouding met Jennifer had, en dat ik de vader van Otis was?"

"Ja."

"En tegen Jennifer en mij heeft hij beweerd dat jij een verhouding had met Daniël."

"Misschien zelfs ook wel tegen Peter. Die dacht namelijk dat ik meer om Daniël gaf dan om hém. Dat zei hij op die avond van de kerkbrand, na jouw concert. Hij dacht dat hij eigenlijk geen partij voor me was, en wilde het daarom uitmaken, zodat Daniël en ik samen verder konden. Maar ik wilde alleen Peter! En toen Daniël die brandende kerk in wilde, wilde Peter zich desnoods opofferen om Daniël voor mij te redden", zei Celeste verdrietig. "En nu herinner ik me nóg iets: Niels heeft ook nog geprobeerd om mij op Peter tegen te maken, door heel erg te hameren op het risico dat hij in de drugs terug zou vallen. Hij zei dat hij heel erg bezorgd om me was."

"Dus", zei Herman nadenkend. "Als ik het goed begrijp, wilde Niels jou en Peter uit elkaar hebben, én hij wilde Daniël en Jennifer uit elkaar hebben. Dat Niels vrij spel wilde hebben bij Jennifer, lijkt me dan wel aannemelijk, maar wilde hij daarvoor dan ook jou en Daniël naar elkaar toedrijven?"

"Misschien wel. Hij heeft namelijk ook tegenover mij, al in september van dat jaar, gesuggereerd dat Daniël verliefd op mij was."

"Misschien heeft hij tegen Daniël wel hetzelfde gezegd over jóú. Die man is een kwaadaardige manipulator tot en met. Een kwaadspreker! Ík zou de vader zijn van Otis?! Hoe verzint hij het!"

"Ik heb het wel even gedacht Herman. Jij en Jennifer waren zó close. En zoals jij tijdens de onthulling van dat borstbeeld die baby stond te knuffelen. Helemaal alsof je de vader was."

"Probeer maar eens níét zo'n kleintje te knuffelen als je dat in je armen gedrukt krijgt. Maar nee, ik ben echt niet de vader. Het is Daniëls kind. Maar Celeste..."

"Ja?"

"Even in alle eerlijkheid. Ruim anderhalf jaar geleden, in de herfst, begon jij ineens nogal... eh... aandacht aan mij te besteden, en toen we na die Sint Maartenslunch met elkaar stonden te praten, verklaarde jij ineens dat je mij "leuk" vond."

Het bloed steeg Celeste naar de wangen. Ze zei niets.

"In die week daarna", vervolgde Herman, "vond Niels het nodig om mij deelgenoot te maken van het feit dat jij kennelijk iets met Daniël had. Dat vond ik nogal choquerend, gezien het feit dat Daniël getrouwd was, dus ik dacht – ik zeg het maar eerlijk – : laat ik maar afstand nemen van deze dame."

Celeste schrok.

"En toen", ging Herman verder, "nog geen twee weken later, bleek jij ineens weer diep in een relatie te zitten met je ex. Toen kon ik het helemaal niet meer volgen, en ik vond je nogal een, eh, hoe zeg je dat? Iemand die het met meerdere mannen tegelijk probeerde aan te leggen in ieder geval. Dus toen dacht ik: nou nee..., laat ik maar op afstand blijven. Dus ik heb tot aan die kerkbrand, en ik je beter leerde kennen, onaardiger tegen je gedaan dan nodig was. Ik heb me teveel door de praatjes van Niels laten beïnvloeden. Daarvoor wil ik je nu mijn excuses aanbieden."

Celeste was perplex. Ze keek naar Herman. Die zag er verdrietig uit en wist kennelijk geen raad met zijn houding.

"Excuses aanvaard, Herman. Het was Niels zijn schuld. Jij kon het niet helpen."

Op dat moment was het alsof ze de Rococodame boven zich hoorde roepen: "En nu doorpakken!" Celeste vatte moed.

"Maar ik vond jou wel dégelijk leuk, Herman. Nóg."

Het was even stil. Zelfs het orgel leek haar adem in te houden.

Toen keek Herman haar aan en zei zacht: "Ik jou ook. Dat kon ik natuurlijk niet laten blijken als jouw docent zijnde. En ik ben bovendien niet zo handig in dit soort dingen. Maar kort en goed: wil je me nog een kans geven?"

"Ja, natuurlijk!", was Celeste's enthousiaste reactie. Ze zag de blijdschap in Hermans grijze ogen, en ze zag de inmiddels doorgebroken zon door het kerkraam op zijn blonde krullenkuif schijnen. En ze beseftte dat ze van hem hield.

Het volgende moment vielen ze in elkaars armen, en wisselden, daar op de orgelbank, een lange en hartstochtelijke kus uit.

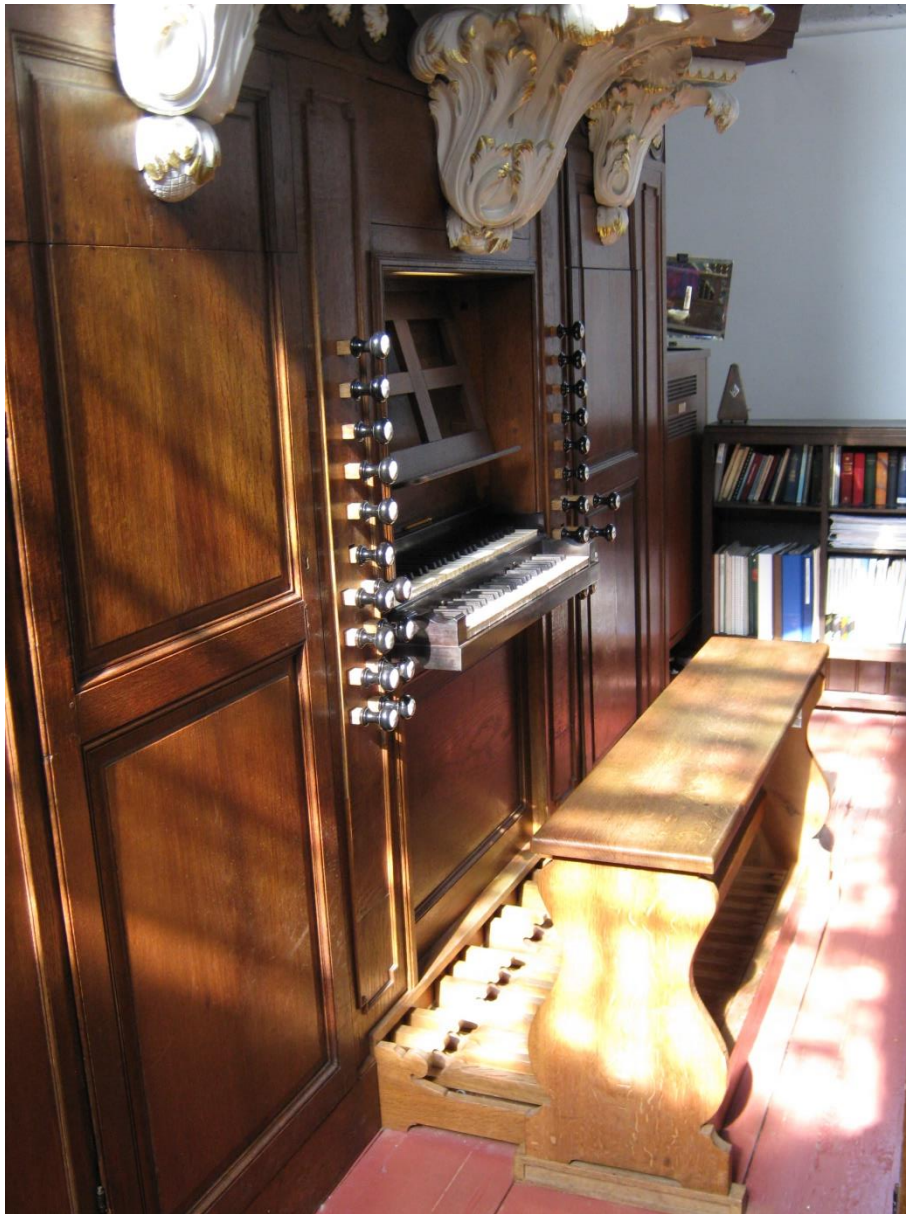
De brede lach van de Prestanten boven hen zagen ze natuurlijk niet.

De zon scheen stralend toen ze in Hermans auto stapten om naar het restaurant te gaan. Het torentje van de Abdijkerk stak fier af tegen de blauwe lucht, en hoog daarboven waren de zwaluwen weer volop op insektenjacht. Het lieflijke Loosduinen koesterde zich in de prachtige zomerdag.

Herman zette de autoradio aan om het nieuws te horen.

"Het NOS-journaal. Een zwaar noodweer is het afgelopen uur over het land getrokken, en heeft een spoor van verwoesting achtergelaten. Zwaar getroffen werd het klassieke openluchtfestival Wonderfeel, waar het onweer een dode heeft geëist. Een dirigent die op dat moment optrad met zijn koor en orkest werd door de bliksem getroffen doordat die in zijn metalen dirigeerstokje sloeg toen hij dat ophief. Het slachtoffer was een bekende musicus uit de regio Delft. Zijn naam was Niels Vonk."

*****

Een muziekstudente ontdekt dat haar docent verliefd op haar is.
De geschiedenis van César Franck en Augusta Holmès lijkt zich
opnieuw te gaan afspelen in een eenentwintigste eeuwse
Nederlandse setting.
Totdat de vlam in de pan slaat...

Een roman door Sian R.S. Burke

*Ter gelegenheid van het 200ste geboortjaar van de componist César Franck
(1822-1890)*

PRAESTANS MUSIC